

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

**CANISTERAPIE A JEJÍ VYUŽITÍ U INTEGROVANÝCH
ŽÁKŮ NA 1. STUPNI ZŠ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavλίna Vurmová
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Alexandra Aišmanová

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 30. března 2016

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Za vedení této diplomové práce bych ráda poděkovala paní PhDr. A. Aišmanové. Paní O. Tomášů, Mgr. J. Štercliové a Mgr. Z. Novákové děkuji za odborné rady, které mi ochotně poskytovaly. Podíl na vzniku praktické části mají nejen pedagogové vybraných základních škol, ale také paní M. Gerbelová a její dcera Kačenka, tímto jim také děkuji.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která mě po celou dobu velmi podporovala a přátelům, kteří mi podávali pomocné ruce.

Velké ocenění a slova díky patří všem dobrým lidem a jejich psím kamarádům, se kterými canisterapii aktivně vykonávají.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

ÚVOD	2
TEORETICKÁ ČÁST	3
1 ANIMOTERAPIE	4
1.1 Mezinárodní organizace IAHAIO	5
1.2 Typy animoterapie	6
2 CANISTERAPIE	8
3 OD PRAVĚKU PO SOUČASNOST	10
4 CANISTERAPEUTICKÉ ZKOUŠKY	15
5 TYPY CANISTERAPIE – AAA, AAT, AAE, AACR	20
6 FORMY A TECHNIKY CANISTERAPIE	25
6.1 Formy canisterapie	26
6.2 Techniky canisterapie	28
7 PŮSOBNÍ CANISTERAPIE	29
8 CO BY MĚL CANISTERAPEUT ZNÁT A DODRŽOVAT	32
9 REKONDIČNÍ ZKOUŠKY – POMOCNÉ TLAPKY O. P. S.	34
10 LEGISLATIVA	36
11 INTEGROVANÝ ŽÁK	38
PRAKTICKÁ ČÁST	41
1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	42
1.1 Vymezení výzkumné strategie	42
1.2 Výzkumný problém, cíl výzkumu a dílčí otázky	42
1.3 Metody sběru dat	42
1.4 Výběr a charakteristika vzorku respondentů	43
1.5 Interpretace výsledků výzkumu	43
1.6 Shrnutí	93
2 KAZUISTIKA ŽÁKA SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAMI	95
2.1 Dosavadní vývoj Kačenky	96
2.2 Kačenčin zdravotní a vzdělávací stav	97
2.3 Z návštěvy školy, do které chodí Kačka	98
3 VLASTNÍ MOŽNOSTI A KOMPETENCE UČITELE V PŘÍSTUPU K DÍTĚTI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	101
3.1 IVP pro Kačenku	102
4 INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI O PSÍCH SPOLEČNÍCÍCH	109
ZÁVĚR	112
RESUMÉ	114
RESUME	115
SEZNAM LITERATURY	116
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	119
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

V dnešní společnosti se stále častěji začíná mluvit o pozitivním působení zvířat na zdraví člověka, tedy o animoterapii. Jedním z typů animoterapie je právě canisterapie. Jedná se o kladné působení psa na psychické i fyzické zdraví člověka. Dnes má ve své domácnosti kontakt se psem mnoho lidí. Odborníci – canisterapeuti však pro tento léčebný kontakt psa a člověka využívají nejrůznější podpůrné pomůcky. Canisterapie má své techniky a formy. Toto téma považují za velmi zajímavé a přínosné. Je důležité upozornit na kladné působení psů na psychickou i tělesnou stránku nejen dětí, ale i dospělých. Díky speciálně vycvičeným psům mohou dělat velké pokroky!

V rodině máme chlapce, u kterého lékaři diagnostikovali dětskou mozkovou obrnu. S canisterapií jsem se poprvé osobně setkala v roce 2009, kdy dostal svého canisterapeutického psa. Během následujících let se jeho celkový stav začal zlepšovat.

Láska a kladný vztah ke psům se u mne vytvářely již od útlého dětství. Vzhledem ke svému studijnímu oboru a stále častějšímu začleňování žáků se specifickými vzdělávacími potřebami do běžných škol jsem toto široké téma canisterapie zúžila na její využití u integrovaných žáků na 1. stupni ZŠ.

Teoretická část práce se zaměřuje na animoterapii a její typy, dále podrobněji na canisterapii. Je zde vymezena její definice, historie, typy, formy, techniky a působení na člověka. Dále zde nalezneme kapitulu o canisterapeutických zkouškách, integrovaném žákovi a o naší legislativě, která se váže k této problematice. Celá teoretická část se za pomoci literatury a poznatků od odborníků snaží o kompletní popsání a shrnutí celé problematiky canisterapie. Praktická část pomocí dotazníkového šetření zjišťuje informovanost učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, jejich zkušenosti s touto problematikou a názory na ni. Informovanost pedagogů, jejich zkušenosti a názory jsou dále porovnávány ve vztahu k délce pedagogické praxe a k osobním zkušenostem pedagogů s chovem psa. Pro doplnění teoretických poznatků jsou do práce začleněny dvě kapitoly o žákyni se speciálními vzdělávacími potřebami, která je individuálně integrována do běžné školy. Je zde popsána práce pedagoga a canisterapeutického psa při výchově a vzdělávání žákyně s Downovým syndromem.

Snahou celé diplomové práce je také přimět nejen pedagogy a psychology, ale i širokou veřejnost k zamyšlení se nad canisterapií a jejím přínosem pro člověka.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ANIMOTERAPIE

Již od dávných dob člověk využíval blízký styk zvířat. Byl výhodný pro přežití v těžkých přírodních podmínkách. Nejprve člověk využíval fyzický kontakt zvířete (teplo, antibiotika ve zvířecích slinách), později zaznamenal i kladné působení na svoji psychiku. První zmínka o léčebném kontaktu zvířete v zařízení pochází z Belgie, kdy od 8.–9. století zvířata pomáhala při léčbě zdravotně postižených jedinců. Od 18. století se v Anglii u duševně nemocných jedinců uplatňovala péče o malá zvířata. V Německu se léčebné účinky zvířat využívaly u jedinců trpících epilepsií od 19. století. V roce 1919 v USA byli psi využíváni v nemocničních zařízeních, a to jako partneři při hře. V roce 1942 začali Američané dokonce cvičit jakési předchůdce dnešních psů záchranářů. V Norsku bylo v roce 1966 založeno rehabilitační centrum pro zdravotně postižené, kde se klienti mj. stýkali se psy a s koňmi. V USA byla v roce 1970 založena Delta Society, která se zabývá vztahem mezi lidmi a zvířaty a ochranou přírody.¹ V roce 1982 americký psychiatr B. M. Levinson popsal novou disciplínu – terapii, která je podporovaná zvířaty. Více do světa se tato terapie začala dostávat po roce 1992, kdy vznikla Mezinárodní organizace IAHAIO. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 27–28, 44), (Pet Partners, n.d.)

Pro léčebný kontakt zvířete a člověka u nás nemáme konkrétní název. Zahraniční zdroje uvádí termín „*léčení prostřednictvím domácích miláčků*“. (NERANDŽIČ, 2006, s. 15)

Animoterapií, někdy nazývanou zooterapií nebo zoorehabilitací, se rozumí práce s cílovými skupinami znevýhodněných jedinců, při které se využívá působení různých druhů zvířat. Zvířata neboli domácí miláčci příznivě působí na fyzickou i psychickou stránku osobnosti. Její uplatnění nalézáme u všech věkových kategorií, od dětí po seniory. (ODENDAAL, 2007, s. 6)

Domácím miláčkem se může stát prakticky kterékoliv zvíře. Od menších zvířat (myš, křeček, morče, had, pavouk, želva), přes středně velká zvířata (pes, kočka, papoušek) až po velká zvířata (kůň, prase). Lidé si mohou oblíbit běžně chovaná zvířata, ale i ta exotická. Domácím miláčkem může být i rostlina, zde už ale hovoříme o fytoterapii.

---

¹ V roce 2012 se tato organizace přejmenovala na Pet Partners. Název pochází ze stejnojmenného programu, který tato společnost vyvinula v roce 1990. Jeho hlavní podstatou je zlepšování lidského zdraví prostřednictvím terapeutických zvířat.

K celému tomuto problému musíme přistupovat s rozumem, terapii pomocí zvířat nepřeceňovat a dbát pokynů svých ošetřujících lékařů.

Animoterapie má své místo i v medicíně. Při tvorbě nových léků se využívají rostlinné i živočišné složky. Jsme tedy inspirováni přírodou a určitou část si z ní bereme, ta se objevuje v nových lécích. Z odborných výzkumů také vyplývá, že lidé, kteří se starají o zvířata, mají oproti lidem, kteří nechovají domácí mazlíčky, nižší procento výskytu tuků a cukru v krvi. Také méně trpí depresi a mají nižší krevní tlak.

Terapeutický význam zvířat zdůrazňuje také psychologie. Všechna zvířata chovaná doma jsou závislá na lidech. Chovatelé se o ně musí starat a zvířata jim to oplácejí svou láskou a oddaností. Tím, že lidé chodí se zvířaty do přírody, dávají jim potravu, ošetřují je a celkově je opatrují, si udržují nejen fyzickou kondici, ale i duševní zdraví. Lidé se pak ve stáří dokáží postarat i o sebe, a jsou tak v psychické pohodě... (NERANDŽIČ, 2006, s. 16–24) Tuto psychickou podporu zvířat člověku si uvědomuje psychoterapie², fyzioterapie³, ergoterapie⁴ a logopedie⁵. Zvířata pomáhají i při sociální terapii a vzdělávání. (ODENDAAL, 2007, s. 56)

Využití zvířat, konkrétně psů, je uvedeno v kapitole Působení canisterapie.

J. Odendaal ve své knize *Zvířata a naše mentální zdraví* uvádí, že velká část lidí, kteří pracují se zvířaty v terapeutických programech, si je vědoma na základě svých zkušeností příznivých účinků na lidské zdraví. Teoreticky tento fakt potvrzují také zrealizované výzkumy. Vzájemné soužití se zvířecími společníky musíme vnímat jako způsob, jak změnit svůj životní styl. Díky této změně si člověk zlepšuje zdraví, a je tak v celkové pohodě. (ODENDAAL, 2007, s. 77, 162)

1.1 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE IAHAIO

IAHAIO je anglická zkratka pro mezinárodní organizaci International Association of Human-Animal Interaction Organizations, která sdružuje organizace zabývající se vztahem člověk-zvíře a o této problematice informuje veřejnost. Díky výzkumům získává nové informace a předává je zájemcům o animoterapii. Vznikla v roce 1992 v USA a ve stejném roce pořádala svoji první mezinárodní konferenci v Kanadě, v Montrealu. Poté se konference konala každé tři roky. Ve Švýcarsku, v Ženevě v roce 1995. V České republice,

² Záměrný léčebný vliv na psychiku a celou osobnost jedince.

³ Léčba využívající fyzikální záležitosti (voda, vzduch, teplo, masáž).

⁴ Léčení pomocí různých druhů pracovních činností.

⁵ Disciplína zabývající se komunikací a nápravou vad řeči. (Slovník cizích slov, 2015)

v Praze v roce 1998. V Brazílii, v Riu de Janeiru v roce 2001. Ve Spojeném království, ve Skotsku, v Glasgow v roce 2004. V Japonsku, v Tokiu v roce 2007. Ve Švédsku, ve Stockholmu v roce 2010. V USA, v Chicagu v roce 2013. V červenci roku 2016 by se konference měla uskutečnit ve Francii, v Paříži.

V roce 1995 se Česká republika stala členem této organizace a v roce 1998 se v Praze konala mezinárodní konference.

Organizace Delta Society uvedla v roce 1990 standardy pro terapeutické aktivity pomocí zvířat. Součástí těchto standardů jsou programy AAA a AAT. (IAHAIO, n.d.), (NERANDŽIČ, 2006, s. 24–5), (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 44)

„Aktivity za asistence zvířat (*Animal Assisted Activities, AAA*), terapie za asistence zvířat (*Animal Assisted Therapy, AAT*). Ty se souhrnně označují jako interakce za asistence zvířat (*Animal Assisted Interactions, AAI*)“. (GALAJDOVÁ et. al., 2011, s. 95)

Při vykonávání AAI dodržujeme následující pravidla: Nikdo se AAI neúčastní proti své vůli. Již před samotným začátkem AAI musí mít jednotlivá zařízení sepsaná pravidla pro vzájemné působení člověk-zvíře. Zvířata, většinou psi, musejí být oprávněna k vykonávání interakce a lidé, většinou psovodi, na ni vždy musejí dohlížet! Vždy musejí být dodržována práva zvířat. (GALAJDOVÁ et. al., 2011, s. 95–6)

Dále existuje také AACR a AAE. AACR znamená *Animal-Assisted Crisis Response*, v překladu tzv. *krizová intervence za pomoci zvířat*. Rozumíme tím využití zvířete v různých krizových situacích, kde se jeho přítomností zlepšuje a zklidňuje konkrétní stresující situace. *AAE nazýváme Animal-Assisted Education, tzn. vzdělávání za pomoci zvířat*. (Animoterapie.cz, informační server Anitera o. p. s., 2009)

Podrobnější charakteristika AAA, AAT a AAE, již zaměřená na konkrétní živočišný druh- psa, se nachází v kapitole Typy canisterapie.

1.2 TYPY ANIMOTERAPIE

Podle toho, se kterými zvířaty má člověk léčebný kontakt, rozlišujeme několik typů animoterapie. Jedná se o canisterapii, hipoterapii, felinoterapii, terapii za pomoci malých zvířat, terapii za pomoci hospodářských zvířat a další.

Prvním typem animoterapie je právě canisterapie, kterou se podrobně zabývá následující kapitola.

Další typ animoterapie nazýváme hipoterapií a rozumíme tím léčebné působení koně na zdraví člověka. První ochočený kůň pochází již z mladší doby kamenné. V historii kůň sloužil jako zdroj obživy, dopravní prostředek nebo se s ním konaly sportovní hry. Své uplatnění měli koně také v lesním hospodářství. První léčebný kontakt koně a člověka pochází z doby jihoamerických indiánů. Koně se využívali pro rehabilitaci bojovníků, kdy leželi napříč na klusajícím koni, tím jim rytmicky masíroval srdce a přispíval ke správnému dechu. V novověku, v 17. století, byl poprvé sepsán léčebný kontakt člověka s koněm. Poté se začalo zaznamenávat kladné psychické i fyzické působení tohoto zvířete na celkový zdravotní stav člověka. (NERANDŽIČ, 2006, s. 82–3)

Již náš první československý prezident T. G. Masaryk popisoval jízdu na koni jako „nejrychlejší tělocvik, který cvičí najednou celé tělo, ruce, nohy, plíce“ a nabádal lidi, aby si jízdu vyzkoušeli. První oficiální definice hipoterapie vznikla v r. 1976, na basilejském kongresu. Zněla takto: „hipoterapie je zvláštní forma pohybové léčby pod vedením fyzioterapeuta“.

U nás hipoterapii začal v r. 1986 používat Rehabilitační ústav Hamzovy léčebny. V roce 1991 byla v ČR založena česká hiporehabilitační společnost. (NERANDŽIČ, 2006, s. 83–4)

Felinoterapie je léčebné působení kočky na zdraví člověka. Již v Egyptě (5000 př. n. l.) kočky spolu s lidmi lovily ryby a ptáky. V době starého Egypta byla kočka brána za posvátnou a byla dokonce i mumifikována. Postupem času kočka zdomácněla, změnila se její povaha, vzhled a anatomická i fyziologická stavba. Z historie je známo, že spíše kočka si přisvojila člověka. Bylo pro ni pohodlnější lovit myši v uzavřených stodolách, než na polích. Lidem se zalíbilo, že mají stodoly bez myší, a tak kočku začali odměňovat potravou a dbát na její přítomnost v jejich hospodářství. 13. a 14. století byla jediná doba, která nepřála kočkám. Lidé byli za chov kočky, obzvláště za chov černého kocoura (d'ábla), odsuzováni. Z této doby patrně pochází pověra, že černá kočka přináší smůlu. Také morová epidemie se dávala za vinu kočkám, ty byly zabíjeny. Nakonec se ale zjistilo, že mor se šířil po krysách. S plynoucím časem se kočka stala nakonec dobrým lidským společníkem. Ve světovém zdravotnictví se kočky objevují přibližně stejně jako psi, a to v 60. letech 20. století. U nás se felinoterapií začal v roce 1997 zabývat Nezávislý chovatelský klub v Mladé Boleslavi. Při pořizování tohoto domácího mazlíčka musíme myslet na potřeby kočky a na její povahové vlastnosti. Chov kočky je sice méně náročný než chov psa, ale kočka se na rozdíl od psa nechá velmi těžko vycvičit. Zde opravdu záleží

na konkrétní osobnosti člověka, které zvíře bude pro něj vhodnější a které mu bude dělat větší radost a potěšení. (NERANDŽIČ, 2006, s. 60–5)

Společnost Anitera o. p. s., která se animoterapií zabývá, uvádí ještě další tři její dělení. Jedná se o terapii za pomoci malých zvířat. O ní hovoříme tehdy, když dochází k pozitivnímu kontaktu člověka s hmyzem, akvariijními rybičkami, plazy, ptáky nebo drobnými savci. Dále je rozlišována terapie za pomoci hospodářských zvířat (zde se využívají převážně miniaturní plemena) a další typy terapií za pomoci zvířat. Do tohoto posledního typu terapie řadíme zvířata, která jsou chovaná v zajetí. Zde hovoříme o delfinoterapii, lamaterapii a terapii se slony. Do této kategorie také patří pozorování a starání se o zvířata, která žijí volně v přírodě. (Animoterapie.cz, informační server Anitera o. p. s., 2009)

2 CANISTERAPIE

„Canisterapie je způsob terapie, při níž pes kladně působí na zdraví člověka. Na stav jeho psychické, fyzické a sociální pohody. Canisterapie řeší především psychologické, citové a sociálně-integrační problémy. Působení na fyzické zdraví člověka je u ní druhotné, hlavně motivační. Canisterapie je tzv. pomocná psychoterapeutická metoda při řešení různých situací.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 24–5)

Je to tedy styk člověka a psa, díky kterému člověk (klient) celkově pečuje o svoji osobu a rozvíjí ji po všech stránkách. Canisterapie se snaží o to, aby se klienti mohli co nejvíce a co nejlépe zařadit do normálního života naší společnosti. (Pes přítel člověka, 2009)

„Dále canisterapii můžeme definovat jako léčebný kontakt psa a člověka. Přispívá k rozvoji jemné a hrubé motoriky, podněcuje verbální a neverbální komunikaci, orientaci v prostoru, zvyšuje motivaci podílet se na vlastním léčebném procesu a zlepšuje interakci klienta s ostatními klienty.“ (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 60)

Psa si lidé pořízují velmi často, stává se jejich společníkem a dobrým kamarádem. Lidé s ním tráví většinu svého volného času a ze psa a člověka se stává nerozlučná dvojice. Tento kamarád učí svého pána zodpovědnosti a trpělivosti. Člověk chodí se psem na procházky, a tak zlepšuje svoje fyzické zdraví. Když má špatnou náladu, a není tak v psychické pohodě, pes se stává jakýmsi terapeutem. (NERANDŽIČ, 2006, s. 34) Už jen svoji přítomností pes působí na lidi, ti se dostanou do psychické pohody, mají dobrou

náladu a s úsměvem jde většina situací zvládnout snadněji. Takto působí psi na člověka, laika.

Existují také speciálně vycvičení psi, kteří dokáží pomoci nevidomým, neslyšícím, tělesně postiženým a dalším.

Asistenční psi částečně nahrazují osobního asistenta zdravotně, nebo tělesně postiženým osobám. Nejdříve začali lidé cvičit vodící, někdy nazývané slepecké psy pro nevidomé, tedy pro zdravotně postižené. Tito psi celkově bezpečně vedou nevidomého člověka. Ten se na ně velmi spoléhá, např. při přecházení silnice, vyhledávání volného místa v tramvaji apod. Takto vychovaný a vycvičený pes se ale musí umět také spolehnout na svoji přirozenou intuici a svého pána neposlechnout. Jedná se o situace, kdy si nevidomý člověk myslí, že např. lze bezpečně někam vstoupit, ale pes tento pokyn vyhodnotí jako nebezpečný pro svého pána, a proto jej nevykoná. Tomuto se říká tzv. „inteligentní neposlušnost“. (Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015) Tento výcvik hradí „*stát ze sociálního odboru magistrátu a zdravotní pojišťovny jako pomůcku*“. (NERANDŽIČ, 2006, s. 48)

Asistenční psi pro tělesně postižené jsou vycvičení na konkrétní postižení člověka. Do této kategorie zařazujeme psy pro vozíčkáře, balanční psy a tzv. šikovné společníky. Balanční psi pomáhají osobám s potížemi rovnováhy. (Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015) Šikovné společníky cvičí sdružení Pomocné tlapy o. p. s. O tomto sdružení podrobněji v kapitole Canisterapie v současnosti. V tomto případě pes tzv. šikovný společník, na rozdíl od ostatních asistenčních psů, pomáhá díky základnímu asistenčnímu výcviku rodiči nebo ošetřovateli postiženého dítěte. Tento pes např. podává různé předměty, otevírá dveře a zároveň je schopen canisterapie a techniky polohování. O této technice podrobněji v kapitole Techniky canisterapie. Šikovný společník umí také „zaměstnat“ dítě s hyperaktivitou, které se soustředí na zapínání obojku, připínání vodítka, krmení psa, házení míčku atp. Na asistenční psy stát nepřispívá. (Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015), (NERANDŽIČ, 2006, s. 48), (DIATKA, 2012)

Dále je člověk schopen vychovat a vycvičit tzv. signální psy. Jsou určeni neslyšícím, alergikům, nebo osobám s různými záchvaty. Tito psi dokáží přinést mobilní telefon, upozornit člověka na zvonící domovní zvonek, plačící dítě nebo rozpoznat blížící se záchvat a přivolat pomoc. Posledními kategoriemi asistenčních psů jsou psi pro pacienty

se ztrátami paměti a psi pro emocionální podporu. (Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015)

Psi terapeuti se vnímají jako samostatná kategorie. Tato rehabilitační metoda má svoji historii, typy, formy, techniky a samozřejmě také určitá pravidla. Těmto oblastem se podrobně věnují následující kapitoly.

3 OD PRAVĚKU PO SOUČASNOST

Soužití člověka a psa dokazuje paleolitický hrob z doby kamenné, který byl nalezený na území severního Izraele. V tomto hrobě se nacházela kostra člověka objímající kostru psa. Dále byly také nalezeny malby chrtů na stěnách hrobek v Thébách a také mnoho obrazů či sošek psů v Egyptě, v hrobce Tutanchamona. Pes byl hlídačem, pomocníkem při lovu a také uctíván, a to až do raného středověku. (GALAJDOVÁ, 1999, s. 13–8) Soužití psa a člověka přinášelo oběma stranám určitý přínos. Člověk psovi obstarával potravu a záštitu před jeho nepřáteli. Pes se společně s člověkem účastnil např. honu nebo byl využíván hospodářsky. (NERANDŽIČ, 2006, s. 30) Poté se silným vlivem katolické církve soužití se psem nebo kočkou stávalo pohanstvím. Tato zvířata byla prohlášena za „*tvory bez duše*“. Prostý lid mohl chovat psy jen pro užitek. Po husitských válkách byl chov psa nebo kočky dokonce trestán obviněním z čarodějnictví. Šlechta měla výjimku, mohla chovat psa i k neúžitkovým účelům. V novověku upadal vliv církve, a tak se chov domácích mazlíčků začal rozšiřovat. Z doby Napoleona Bonaparte je známo, že pes vyhledával po boji na poli zraněné vojáky. V dnešní době bychom tuto práci zařadili do kategorie AACR, tedy krizová intervence za pomoci psa. V době po první světové válce jsou psi využíváni jako „pomůcka a částečná kompenzace“ zraněným vojákům, a to v Německu a ve Francii. Po druhé světové válce byli v USA cvičeni psi k rehabilitaci zraněných válečných letců. (GALAJDOVÁ, 1999, s. 13–23) V USA v 60. letech 20. století popsal americký psychiatr Boris Levinson Americké psychologické asociaci svoji praxi v této terapii a v roce 1982 sepsal její zásady a metody. (NERANDŽIČ, 2006, s. 31)

U nás se canisterapie rozvíjela na konci 80. let a na začátku 90. let 20. století spolu se speciální pedagogikou a alternativními terapeutickými metodami. Zahraniční literatura se v České republice stávala dostupnější a na toto téma se tedy lidé začali více vzdělávat. Jedno z prvních využití canisterapie bylo v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně a v psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze. V roce 1993 Jiřina Lacinová zavedla termín

canisterapie a metody této terapie představila na mezinárodní konferenci IAHAIO, která se konala v Ženevě v roce 1995. V tomto roce se Česká republika stala členem této organizace. S rozvojem terapeutické metody canisterapie se začala vytvářet občanská zájmová sdružení. V roce 1997 vznikla již nyní neexistující Canisterapeutická společnost Praha, kterou založila Zdenka Galajdová. Pokoušela se zavést program psích návštěv, o kterém více v kapitole Formy canisterapie. V roce 1999 sepsala první publikaci o této terapii. Poté, v roce 2003 vznikla dnes již také neexistující Česká canisterapeutická asociace, jejímž cílem bylo canisterapii celkově zastřešit a sjednotit. (NERANDŽIČ, 2006, s. 31–2), (Canisterapie o. s., 2015), (Pes přítel člověka, 2009)

Klára Pragerová, která se stala v roce 2007 místopředsedkyní České canisterapeutické organizace, potvrzuje, že v tomto roce se organizace rozpadla. Po zániku České canisterapeutické asociace není v současné době canisterapie jednotná a zabývá se jí mnoho organizací, které si samy určují pravidla. Neexistuje tedy jednotný seznam všech organizací, které se canisterapií zabývají. Náplní některých organizací je pouze výcvik asistenčních psů, u jiných pouze canisterapie nebo kombinace asistence a canisterapie. Níže jsou uvedeny některé organizace, u kterých lze skládat canisterapeutické zkoušky. Ani tyto zkoušky nejsou jednotné pro celou ČR a každá organizace si jejich pravidla vytváří sama. Jejich jádro je ale totožné, vychází z podmínek mezinárodní společnosti Delta Society. Zákonem není ani dána podmínka, že pes canisterapeutické zkoušky musí mít. Vše záleží na vedení zařízení, kde canisterapie probíhá. Dnes se již dostává do podvědomí lidí, že pes a psův odvoz by canisterapeutické zkoušky měli mít složené.

Bohužel zatím tato metoda canisterapie není uznána oficiálně jako léčebná, a tak vše s ní spojené je v rámci dobrovolnictví a sponzorských darů. To se týká jak samotného výcviku canisterapeutického psa, tak samotného provozování canisterapie. (Pes přítel člověka, 2009), (ŠTERCLIOVÁ, 2015)

Toto ovšem neplatí pro psy asistenční. Ti skládají zkoušky jiného typu. Na vodící psy dokonce přispívá pojišťovna, protože jsou zákonem brány jako kompenzační pomůcka. (TOMÁŠŮ, 2015)

V rámci canisterapie rozlišujeme její přímé a nepřímé účastníky. Je vhodné, aby mezi sebou vzájemně spolupracovali. Chovatele psa, majitele psa, canisterapeutického psa, klienta, osoby pečující o konkrétní jedince, zdravotně sociální instituce a sociální prostředí klienta vnímáme jako přímé účastníky canisterapie. Organizace zabývající se canisterapií,

a veterinář působí na canisterapii nepřímo. Při realizaci samotné canisterapie všichni její přímí účastníci nemusejí být přítomni. Klíčová je přítomnost canisterapeutického týmu, který tvoří psovod a pes. Oba si musí vzájemně věřit a spoléhat se na sebe. Pes musí být vycvičen k základní poslušnosti a vychován ke canisterapii. Působí zde jako tzv. koterapeut, tedy prostředník mezi klientem a psovodem (terapeutem). Psovod by měl o této terapii získat potřebné informace a se psem složit canisterapeutické zkoušky. Pro tuto práci je také velmi důležitá motivace a výkon práce s radostí psa i psovoda. Tento přístup také působí velmi kladně na klienta.

Canisterapeutickým psem se může stát pes kteréhokoliv plemena. Zde jsou rozhodující jeho vrozené povahové vlastnosti, výcvik a výchova. Pes musí být nekonfliktní a v dobrém psychickém i fyzickém stavu. Ani průkaz původu psa není podmínkou k vykonávání canisterapie. Je ale výhodou pro psovody, kteří si záměrně pořizují psy pro výkon canisterapie. Můžeme zjistit různé genetické vady a vrozené povahové vlastnosti jeho předků. Díky různorodosti psích plemen můžeme respektovat klientovy potřeby a případnou náklonost klienta ke konkrétní rase.

Psa bychom měli začít již od štěněte vychovávat a cvičit k základní poslušnosti. Dále psa začínáme socializovat ve skupině lidí i psů. Učíme ho pohybu ve veřejných prostorech, klidným reakcím na hlučné podněty a přítomnosti u handicapovaného jedince. Výhodou může být také ovládání různých prvků např. z agility nebo dag dancingu. Tyto kousky mohou upoutat klientovu pozornost a navodit pozitivní náladu pro samotný výkon canisterapie a její kladné účinky. Pokud psovod získá dostatečné informace k samotné canisterapii, psovi je patnáct a více měsíců a zvládá výše zmíněné úkony, je možné s ním vykonat canisterapeutickou zkoušku u některých z organizací, které jejich výkon umožňují. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 61–8)

„Canisterapeutické zkoušky lze skládat u organizací Helpes, Canisterapeutické sdružení jižní Morava, Svopap, vzdělávací centrum s. r. o., Cantes, o. s., Pomocné tlapky, o. p. s., Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., Sirius Třebíč, Canisterapie o. s., Elva Help, Psi pro život a dalších.“ (Pes přítel člověka, 2009)

Anitera o. p. s.

Rok vzniku: 2008

Sídlo: Praha 4

Charakteristika: Anitera se zabývá celkově animoterapií a její realizací. Také poskytuje informace o této problematice a pořádá různé kurzy. (Anitera. cz, 2009)

Helppes

Rok vzniku: 2001

Sídlo: Praha 2

Charakteristika: Převážně se zabývá začleňováním osob se zdravotním postižením do života běžné společnosti. Díky psům se speciálním výcvikem se tito lidé stávají více soběstační. O canisterapii také informuje a vzdělává veřejnost. (Helppes: Centrum výcviku psů pro postižené, n.d.)

Canisterapeutické sdružení jižní Morava

Rok vzniku: 2000

Sídlo: Lipov

Charakteristika: Za pomoci psů přispívá k lidské léčbě. Informuje zájemce, školí psovody, pořádá zkoušky. Spolupracuje s rodinami, které vychovávají dítě s postižením. Pořádá návštěvní programy psovodů se psy v různých zařízeních. Spolupracuje s odborníky a s médii. (Canisterapeutické sdružení jižní Morava, n.d.)

Svopap, vzdělávací centrum s. r. o.

Rok vzniku: 2000

Sídlo: Praha 5

Charakteristika: Poskytuje vzdělání dospělé veřejnosti o animoterapii a celkové péči o zvířata. (Svopap, vzdělávací centrum, n.d.)

Cantes, o. s.

Rok vzniku: přelom roku 2007/2008

Sídlo: Pardubice

Charakteristika: Pomocí psů se zaměřuje na rozvoj klientovy emoční stránky, motoriky a celkové psychické i fyzické vyrovnanosti. Většinou spolupracuje s klienty s poruchou autistického spektra a logopedickými vadami. (Cantes, z. s., 2011)

Pomocné tlapy, o. p. s.

Rok vzniku: 2001

Sídlo: Starý Plzenec

Charakteristika: Zabývá se výcvikem vodičích, asistenčních psů a canisterapií. Informuje veřejnost o této problematice a začleňuje postižené jedince do běžného života společnosti. (Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015)

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s.

Rok vzniku: 2001

Sídlo: Třeboň

Charakteristika: Realizuje canisterapii za účelem celkového kladného působení na konkrétní jedince a jejich začleňování do běžné společnosti. Vychovává psy k vykonávání všech typů canisterapie a vzdělává zájemce o tuto problematiku. (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.)

Sírius Třebíč o. s.

Rok vzniku: 2005

Sídlo: Třebíč- Líbeznice

Charakteristika: Náplní tohoto sdružení je canisterapie, při které jsou cílovými skupinami handicapované děti a mladí lidé. Také pro ně připravuje různé jednorázové i dlouhodobé akce a zájmové aktivity. Dále podává informace k této problematice. (Sírius Třebíč, n.d.)

Canisterapie o. s.

Rok vzniku: 2008

Sídlo: Studnice u Náchoda

Charakteristika: Zabývá se canisterapií a okolnostmi, které souvisejí s její realizací. Také informuje veřejnost o této terapii. Pracuje se všemi věkovými kategoriemi. (Canisterapie o. s., 2015)

Elva Help o. s.

Rok vzniku: 2002

Sídlo: Liberec

Charakteristika: Tato společnost vychovává psy pro všechny typy canisterapie, dále psy asistenční a zabývá se také ornitoterapií (léčebný kontakt ptactva se člověkem). Jejím programem je také poradenství v oboru kynologie. (Elva Help, 2015)

Občanské sdružení Psi pro život

Rok vzniku: 2002

Sídlo: Tuchoměřice

Charakteristika: Náplní je canisterapie a její provozování, výcvik vodících a asistenčních psů. Ze svých získaných zkušeností také vzdělává společnost. (Občanské sdružení Psi pro život, n.d.)

Pestrá společnost

Rok vzniku: 2009

Sídlo: Praha Černý Most

Charakteristika: Programem Pestré společnosti je převážně výcvik asistenčních psů, v menší míře canisterapie. Také pořádá osvětovou činnost a vzdělání jedinců. Dále realizuje akce pro handicapované a pomáhá chovatelům při řešení problémů s výcvikem jejich psů. (Pestrá společnost: Aby život nebyl pod psa, 2011)

4 CANISTERAPEUTICKÉ ZKOUŠKY

Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapy pořádala ve dnech 6.–8. listopadu 2015 canisterapeutickou „víkendovku“ s canisterapeutickými zkouškami v bezbariérovém domě Exodus v Třemošné. Celé této akce se zúčastnili psovodi se psy, kteří ještě nikdy canisterapeutické zkoušky neskládali. Během prvního dne účastníci se svými psy navštívili Hospic sv. Lazara, kde probíhaly ukázky canisterapie. Poté se účastníci přednášky psychologičky V. Novotné, ve které získali informace o stáří a s tím souvisejícími změnami v psychice člověka a o poruchách a onemocněních centrální nervové soustavy. Na tyto teoretické poznatky je třeba myslet při realizaci samotné canisterapie. Poté následovala beseda s veterinářkou Š. Navrátilovou. V sobotu probíhala prezentace činnosti Pomocných tlapek o.p.s. a ukázka hipoterapie v Lochovicích. Poté se psovodi dozvěděli užitečné informace, jak pečovat o pohybový aparát psa. S. Nováková, která vedla tuto přednášku, upozornila psovody, že po intenzivnějším pohybu psa je důležitý také odpočinek, relaxace a protažení svalů psa. Různé balanční pomůcky (nafukovací míče, pūlmíče, ovály, čočky

atp.) posilují svaly psa, mají vliv na jeho hluboký stabilizační systém (svaly hluboko uložené v těle psa - krátké svaly mezi obratli, hluboké břišní svaly, bránice), zvyšují fyzickou kondici a zvyšují obratnost a soustředěnost psa. Pes si také začíná uvědomovat své vlastní tělo. Paní Nováková ukázala prakticky se svým psem tyto pomůcky. Poté vysvětlila celou metodiku této činnosti a účastníci si mohli vše se svými psy vyzkoušet. Dále následoval workshop canisterapie v praxi, který vedla J. Štercliová. Hlavním cílem tohoto workshopu bylo představení jednoho z typu canisterapie, a to AAE – Animal Assisted Education, neboli vzdělávání za pomoci zvířat. Účastníky canisterapeutické „víkendovky“ seznámila se svojí prací. Součástí byla praktická ukázka práce psa v této oblasti a video ukázka ze školního prostředí – canisterapeutický pes a integrovaný žák. V neděli se celý den konaly canisterapeutické zkoušky. Sešli se zde psi a psovodi z canisterapeutické „víkendovky“, kteří canisterapeutickou zkoušku konali poprvé a také ti, kteří měli absolvovat přezkoušení. Přezkoušení canisterapeutických týmů probíhá jedenkrát za rok. Při úspěšném složení canisterapeutických zkoušek psovod se psem dostává certifikát s omezenou platností na jeden rok. Tato omezená platnost je z důvodu změny povahy psa nebo nějakého negativního zážitku v průběhu jeho života, který nastal až po canisterapeutických zkouškách. Je důležité zkontrolovat, že má pes stále stejné návyky a dovednosti jako u jeho prvních canisterapeutických zkoušek.

Celkem se zde sešlo 43 canisterapeutických týmů. Canisterapeutický tým je tvořen canisterapeutickým psem a canisterapeutem (psovodem). Pes může být kterékoli rasy, přestože se nejčastěji vyskytují canisterapeutičtí zlatí retrívři nebo labradoři pro jejich velkou ochotu pomáhat. Důležitou roli hraje povaha psa a další dispozice pro vykonávání canisterapie. Pejsek může skládat canisterapeutickou zkoušku po dovršení věku patnácti měsíců. Musí mít všechna stanovená platná očkování a čip. Cílem canisterapeutických zkoušek je vyčlenit pejsky, kteří jsou agresivní a nemají požitky z kontaktu s cizími lidmi a také psovody, kteří se nechovají správně ke svým svěřencům. Pes společně s psovodem musejí splnit 12 disciplín, ze kterých jsou hodnoceni pěti, třemi nebo nula body. Hodnocení snižuje bázlivost psa a jeho neochota vykonávat jednotlivé úkony. Canisterapeutický tým po úspěšném absolvování těchto celých canisterapeutických zkoušek dostává certifikát canisterapeutického týmu. Na certifikátu je uvedeno číslo canisterapeutického týmu, jméno a adresa psovoda. Také oslovení, plemeno, pohlaví a datum narození psa. Dále je zde uvedeno místo a datum konání zkoušky, jméno zkušební komisaře a jména asistentů canisterapeutických zkoušek. Nejdůležitější bod

certifikátu je výsledek zkoušky, a to prospěl na výbornou, prospěl, prospěl podmíněně. Součástí certifikátu je jeho platnost, podpis zkušební komisaře a asistentů. Také poučení psovoda o vykonávání canisterapie. Na certifikátu se také nachází razítko společnosti, u které byla zkouška vykonána (v tomto případě Pomocných tlapek o. p. s.). Na druhé straně certifikátu je protokol o vykonané canisterapeutické zkoušce psa a psovoda, kde je popsán celý průběh zkoušky a bodové hodnocení v jednotlivých disciplínách. Canisterapeutický tým je označen modrou barvou. Pes má modrou košilku s nápisem canisterapeutický pes a člověk modré tričko s logem Pomocných tlapek o. p. s. a s označením canisterapie.

Na začátku canisterapeutických zkoušek byli účastníci seznámeni s organizací a s pravidly celého dne. Psovodi musejí dodržovat tzv. welfare⁶ psa. Pes musí mít výborný zdravotní stav, být čistý, mít dostatek pohybu a vody během zkoušek. Pes s psovodem musejí dodržovat základní hygienické návyky.

Canisterapeutické i budoucí canisterapeutické týmy byly rozděleny do dvou skupin. V každé skupině se týmy rozdělily ještě na další skupinky cca po pěti členech (pes a psovod = jeden člen). Vznikly dvě zkušební komise ze členů Pomocných tlapek o. p. s. Samotná zkouška všech pěti týmů trvala přibližně třicet minut. Některé úkoly plnily týmy současně a některé jednotlivě. Níže jsou uvedeny jednotlivé disciplíny a jejich charakteristiky.

1) „*Povaha*“

Tato disciplína probíhá v kruhu, kdy všichni hlasitě povídají a gestikulují. Psi jsou buď na volno nebo na vodítku. Rozhodčí psy kontaktuje pohlazením.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje chování psa.

2) „*Kontakt psovoda se psem*“

Toto je disciplína základní poslušnosti psa, kdy je puštěný na volno a za okamžik si psovod psa přivolá a pes poslechne na tyto tři povely - sedni, lehni, na bok.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje ovladatelnost a manipulativnost psa.

3) „*Chůze na vodítku a reakce na cizí osobu*“

---

⁶ Anglicky „*soubor podmínek pro chov a ochranu zvířat*“, dobro, sociální zabezpečení (Slovník cizích slov, 2015)

Pes je na vodítku, které vede psovod. Za okamžik je pes předaný osobě, kterou nezná (asistent canisterapeutických zkoušek), ta psa od psovoda převezme a na vodítku s ním jde do jiné místnosti tak, aby pes psovoda neviděl.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje ochotu psa jít s cizí osobou.

4) „Reakce psa na hlazení“

Zde komisař a jeho asistenti předstírají neopatrné chování handicapovaných klientů, nebo dětí. Psa také hladí a česají.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje reakci psa a jeho trpělivost.

5) „Omezující hlazení“

Pes by měl zvládat chvilkové omezení pohybu. Je to průprava na canisterapii v praxi, na tzv. polohování. Pes si lehne k asistentovi a ten ho pevně obejmě.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje trpělivost a klidnou povahu psa.

Obrázek 1 – Asistentka Pavlína Vurmová a budoucí canisterapeutičtí psi při plnění páté disciplíny (ŠTERCLIOVÁ, 2015)

6) „Celková prohlídka psa“

V této disciplíně je simulována veterinární prohlídka.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje reakci psa.

7) „Reakce na hluk a rušivé podněty“

Pes je veden psovodem na vodítku a společně procházejí hloučkem povídajících si lidí. Některým lidem upadne berle, jiným taška s chrastícími předměty.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje reakci psa na nečekané hlučné zvuky.

8) *„Reakce na invalidní vozík a kulhající osobu s berlími“*

Psovod má psa na vodítku a jde s ním na simulovanou procházku, při které se potkají s osobou na vozíku a s osobou jdoucí o berlích. Ti si postupně psa hladí a baví se s psovodem.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje ochotu psa se mazlit a jeho reakce na tuto situaci.

9) *„Podávání jídla a pamlsku“*

Pes dostane od psovoda misku s dobrotami a začne jíst. V tomto okamžiku psovod a poté komisař nebo asistent sáhnou psovi do misky. Poté si pes musí opatrně vzít pamlsk z ruky rozhodčího.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje opatrnost vzetí pamlsku z ruky a reakci psa na to, že mu někdo odebere jídlo.

10) *„Vzrušivost psa“*

Pes je psovodem pobízen ke hře pomocí své hračky a roz dováděn. Na pokyn rozhodčího canisterapeutické zkoušky je psovod povinen psa zklidnit. Tento pokus o zklidnění může psovod opakovat maximálně třikrát.

Zkušební komisař spolu s asistenty posuzuje rychlost uklidnění roz dováděného psa.

11) *„Přátelskost a společenskost“*

Zkušební komisař spolu s asistenty tento bod canisterapeutických zkoušek sleduje v celém jejich průběhu, tedy během všech disciplín.

12) *„Týmová práce“*

Týmová práce se také posuzuje v rámci všech disciplín canisterapeutických zkoušek. Zkušební komisař spolu s asistenty celkově sleduje sehrání celého canisterapeutického týmu a to, jak se psovod ke psovi chová. (Pomocné tlapky – canisterapie, 2015)

Na konci dne proběhlo slavnostní vyhlášení, kdy byli psovodi upozorněni na některé věci, které je třeba docvičit, nebo na celkově největší slabiny celé skupiny. Největším problémem některých týmů byla poslušnost při povelu odložení. Zde je potřebná důslednost! Také je třeba dbát na volný hlas psa, aby neštěkal samovolně. Je to z důvodu

psychické pohody klienta, aby se nelekl, a mohl se tak celkově uvolnit. Také proběhlo upozornění na nebezpečné psí hračky a odměňování psa pamlskem až po celé canisterapii, nebo skoro na jejím konci. Když nebyla některá disciplína provedena perfektně a bez chyby, dostal canisterapeutický tým méně bodů a tzv. povolení s omezením té konkrétní činnosti, kterou pes se psovodem nezvládl. Canisterapeutické zkoušky pořádají Pomocné tlapy o. p. s. dvakrát za rok, na jaře a na podzim. Letošní canisterapeutické zkoušky složilo všech 43 canisterapeutických týmů, z nichž na výbornou prospělo 34 a 9 prospělo.

5 TYPY CANISTERAPIE – AAA, AAT, AAE, AACR

Odborníci rozlišují několik typů animoterapie. Jedná se o aktivity za pomoci zvířat (AAA), terapii za pomoci zvířat (AAT), vzdělávání za pomoci zvířat (AAE) a krizovou intervenci za pomoci zvířat (AACR). Níže jsou všechny tyto typy popsány a konkrétně aplikovány na canisterapii, tedy na konkrétní druh zvířete- psa.

AAA – Animal Assisted Activities. Rozumíme tím „*aktivity za pomoci, někdy nazývané za asistence, zvířat*“. Obecně se rozděluje na pasivní (zvíře je stále pouze přítomno v zařízení), interaktivní (vzájemný styk zvířete a klienta), rezidentní (zvíře je přítomno v zařízení a klienti spolu s pracovníky tohoto zařízení se o něho starají) a návštěvní (pravidelné docházení do organizace a přítomnost dobrovolníka s jeho zvířetem přibližně jednu hodinu).

Aktivity za pomoci zvířat, v našem případě za pomoci psa, většinou probíhají návštěvní formou. Zařazuje se do volného času klientů, kdy je personál příslušného zařízení pouze přítomen a nevyžaduje se od něho velká pozornost. Tyto aktivity může poskytovat proškolený dobrovolník, který se svým psem tvoří canisterapeutický tým. Jedná se o bezprostřední styk člověka a psa, díky kterému se člověk stává čilejším. Tímto je podporován rozvoj jeho sociálních dovedností a celkově zlepšována kvalita života. Záměrem této metody může být také větší pohyblivost, otevřenost, komunikativnost a psychická pohoda člověka. Nejčastěji se uplatňuje v zařízeních poskytujících sociální a školské služby, např. v dětských domovech a domovech pro seniory. Klient se o zvíře stará – hladí ho, hraje si s ním a komunikuje. Zde není potřeba stanovení konkrétního cíle. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 32, 71), (GALAJDOVÁ et. al., 2011, s. 96–7), (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.)

AAT – Animal Assisted Therapy. Tímto názvem označujeme „*terapii za pomoci zvířat*“, v našem případě za pomoci psa. Jedná se o styk člověka a psa za konkrétním účelem, který je stanoven podle potřeb klienta. Konkrétní cíl je součástí léčby klienta a vše (průběh celé canisterapie a pokroky klienta) je důsledně zaznamenáváno. Obecně terapie kladně působí na klienta po stránce fyzické nebo psychické. Je tedy rozvíjen po stránce tělesné, citové, sociální a poznávací. Terapie za asistence psa podporuje léčbu nebo rehabilitaci. Je realizována nebo řízena odborným pracovníkem zařízení, který je speciálně vyškolen. Canisterapeut je součástí skupiny lidí, která se stará o konkrétního klienta.

Nejčastěji tato terapie působí u jedinců s postižením tělesným, mentálním nebo kombinovaným. Pomáhá také nemocným lidem. Může probíhat individuální nebo skupinovou formou. Individuální formou se rozumí přítomnost pouze jednoho klienta a jednoho canisterapeutického týmu. Při skupinové formě této terapie je přítomno více klientů a více canisterapeutických týmů. V tomto typu canisterapie je nejčastěji pro rozvoj jemné motoriky využíváno česání, hlazení a krmení psa. Pro sociální dovednosti můžeme realizovat celkovou péči o psa a také využít oblečků pro psy. Prostřednictvím psa můžeme zlepšovat komunikaci, soustředěnost klienta a zdravé sebevědomí. Dále cvičíme paměť a orientaci v prostoru. V této terapii využíváte mj. také tzv. polohování. O této technice podrobněji v kapitole Techniky canisterapie. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 33–4), (GALAJDOVÁ et. al., 2011, s. 98–9), (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.)

AAE – Animal Assisted Education. Tímto anglickým názvem označujeme „*vzdělávání za pomoci zvířat*“, nebo také „*výuka s přispěním zvířat*“. Jedná se o bezprostřední nebo cílený styk zvířete, v případě canisterapie psa a člověka. Cíl je stanoven společně s canisterapeutem a pedagogem a obecně je jím výchova, vzdělávání a rozvoj sociálních dovedností klienta. Samozřejmě také motivace k učení.

Canisterapii do výuky zařazujeme nejčastěji v předškolních zařízeních a v základních školách. Můžeme ji ale realizovat i u dětí starších. Zde je zapotřebí kreativní canisterapeut, který je schopen udržet pozornost a vzbudit zájem také u starších žáků. Při této příležitosti se většinou využívá praktická ukázka psa v terénu. Žáci mohou vidět výcvik a následnou práci psů policejních, záchranářských, canisterapeutických a asistenčních. Do canisterapeutické hodiny můžeme také zařadit prvky z dog dancingu a agilit.

AAE může probíhat skupinově, v rámci různých besed a přednášek pro žáky běžných škol. Tyto přednášky jsou zaměřeny na seznámení s celkovým tématem canisterapie, vztahem člověk- pes, pomoc postiženým atp. Vzdělávání za pomoci zvířat může probíhat také individuálně (cíleně), u klienta/ů se specifickými poruchami učení a chování. Jedná se o žáky, kteří mají zjevné problémy v soustředěnosti, v komunikaci a porozumění, ve čtení, psaní, počítání a v matematickém uvažování. Tento typ canisterapie probíhá za přítomnosti canisterapeutického týmu a pedagogického pracovníka nebo zákonného zástupce konkrétního žáka. AAE provádí canisterapeutický tým, který může být tvořen také pedagogem s jeho psem, se kterým úspěšně absolvoval příslušné zkoušky. Plán canisterapie je začleněn do individuální vzdělávacího plánu žáka nebo do školního vzdělávacího programu celé školy. Žák získává poznatky formou hry s pedagogem a se zvířetem.

Galajdová ve své knize Canisterapie: Pes lékařem lidské duše uvádí, že působení zvířat na žáky ve škole můžeme, na základě výzkumů, rozdělit do šesti kategorií:

a) péče o zvíře a vcítění se do něj

Po dosažení sedmého věku života je dítě schopno vnímat svůj vztah se zvířetem jako vzájemný. Když je zvíře nemocné, je schopno s ním soucítit. Tyto dovednosti se prohlubují častým stykem dítěte se zvířetem.

b) celkové zlepšení fyzické a motorické stránky žáka

Aktivní pohyb je důležitý pro lidi všech věkových kategorií, zvláště pro děti, kterým se vyvíjí organismus. Pes zde funguje jako motivace různým pohybovým aktivitám. Jedná se zde také o prevenci obezity dětí a o rehabilitaci dětí s tělesným postižením.

c) zlepšování čtení a komunikace

Přítomnost psa ve třídě přispívá ke klidné a příjemné atmosféře. Dítě se dostává do psychické pohody a je ochotno více komunikovat, naslouchat a studie prokazují, že se zlepšuje i hlasité čtení. Do této kategorie řadíme různé programy čtení za přítomnosti psa, např. „*R. E. A. D. – Reading Education Assistance Dogs*“

d) psychická pohoda žáka

Galajdová uvádí, že tato oblast v kontextu dětí ještě není dostatečně prozkoumána. Výzkumy byly realizovány vždy s malým vzorkem dětí a jejich výsledky nemůžeme brát

jako všeobecně platné. Potvrdilo se, že díky psovi ve třídě děti neprožívají stresové situace. U hyperaktivních dětí se ale potvrdil opak, pes ve třídě spíše odvádí jejich pozornost.

e) pochopení ztráty a prožívání smutku

Kolem devátého roku je dítě zralé na pochopení smrti, která je součástí každého života. Dítě bychom měli s citem provést případnou nemocí a následnou smrtí zvířete. Měly bychom mu dát možnost prožít a vyjádřit jeho city.

f) motivace ke zlepšování intelektu a k získávání informací

Výše byla již zmíněná motivace k pohybu. Toto platí také u paměti a větší soustředěnosti na plnění školních povinností. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 34–35, 85), (GALAJDOVÁ et. al., 2011, s. 143–7), (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.), (KOCUROVÁ, 2000, s. 33)

Mgr. Jana Štercliová (koordinátorka canisterapeutických zkoušek obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapy) a Mgr. Zuzana Nováková jsou paní učitelky na prvním stupni základní školy. AAE uplatňují v praxi u svých integrovaných žáků. Činnost Z. Novákové je podrobně popsána v praktické části této diplomové práce. J. Štercliová své působení v této oblasti představila dne 7. 11. 2015 na canisterapeutické „víkendovce“ v Třemošné. Účastníci měli možnost zhlédnout ukázkou práce canisterapeutického psa v typu canisterapie AAE, dále video této činnosti již s integrovaným žákem a pomůcky, které jsou při takovém typu vzdělávání potřeba. Paní Štercliová pracuje většinou s integrovanými žáky, kteří trpí dětskou mozkovou obrnou.

Nejprve se s účinky a smyslem canisterapie musí seznámit vedení školy a zákonní zástupci dětí, hlavně dítěte integrovaného. K samotnému vykonávání canisterapie ve škole je třeba písemný souhlas zákonných zástupců žáků. Poté se seznamuje se psem integrovaný žák.

Když žák neumí číst, dozví se o canisterapeutické hodině z rozvrhu, který je tvořen obrázky (piktogramy). U žáka se takovou hodinou s canisterapeutickým psem rozvíjí jemná a hrubá motorika plněním těchto činností: Zapnutí obojku a připnutí vodítka, kde se využívá různých typů spon a karabin od nejlehčích zapínání po nejtěžší. Dále samotná chůze se psem na vodítku po třídě nebo po chodbě. Toto se může na základě zručnosti integrovaného žáka také ztěžovat např. slalomem, různými pokyny atp., zde procvičujeme pravo-levou orientaci. Můžeme také využít více vodítek na jeden obojek, aby si zážitek z procházky užilo více dětí. Žáci se mj. učí výchovnému prvku – po pejskovi dodržujeme

v okolí naší procházky čistotu. Integrovaného žáka zapojujeme také do logopedických her, rozvíjíme tedy řečovou výchovu. Můžeme si povídat o psech, skládat puzzle, hrát pexeso, loto, domino, prohlížet encyklopedie atd., vše se psí tematikou. V českém jazyce využíváme seznam psích jmen nebo písmenek, které žák může vyskládat z granulí. Pro grafomotoriku a uvolnění spasmů (stažených svalů) lze schovávat různé předměty (např. umělohmotné broučky nebo malá kolečka z děrovačky) do srsti canisterapeutického psa. Dále se pes nechává česat různými typy hřebenů, které si žák musí vyndat z psího penálu, jenž má zip. Žák otevírá různé typy krabiček, kde se nacházejí různobarevné psí pamlsky. Jejich barvy, tvar a velikost pojmenovává, počítá (procvičení matematiky) a zároveň trénuje špetkový úchop pamlsku, postupem času pamlskek vymění za tužku, kterou bude správně držet. Když máme v krabičce piškot, můžeme ho rozpůlit a rozčtvrtit, procvičujeme tak zlomky. Tyto piškoty, rozdělené na čtvrtky, může žák nandat do psího hlavolamu a poté pozorovat, jak je pejsek šikovný a s hlavolamem si poradí. Za odměnu mu z něho vypadne čtvrtka piškotu. Paní učitelka využívá téma psa i v hodině výtvarné výchovy a pracovních činností, kdy děti vystřihávají obrázky psů z časopisů, a vytvářejí tak koláž. Dále děti pejska kreslí nebo modelují z hlíny či modelíny. Ve škole se pedagogové musejí řídit tzv. školním vzdělávacím plánem, který vychází z jednotného rámcového vzdělávacího programu. Žáci musejí být vedeni k získávání informací a plnění učiva v učebním plánu. Všechny činnosti v canisterapeutické hodině tyto podmínky splňují, jen jsou všechny motivované psí tematikou.

Pro obě paní učitelky je tato práce velmi náročná. Odměnou pro ně jsou pokroky integrovaných žáků a kladná zpětná vazba od rodičů. Pro psa je canisterapeutická hodina také velmi namáhavá. Měl by pracovat maximálně dvě hodiny. Poté by měla následovat relaxace podle individuálních potřeb pejska. Pes odpočívá buď aktivně (procházkou), nebo pasivně (spánkem). (ŠTERCLIOVÁ, 2015)

Obrázek 2 – Pomůcky pro canisterapii (ŠTERCLIOVÁ, 2016)

AACR – Animal Assisted Crisis Response znamená v překladu „krizová intervence za pomoci zvířat“. Tímto typem animoterapie, konkrétně canisterapie nazýváme bezprostřední kontakt psa a člověka, který se ocitl v krizové situaci. Rozumíme tím samotné oběti nejrůznějších katastrof nebo jejich přátele. Za cílovou skupinu této formy můžeme považovat také jedince, kterým krizová situace v nejbližší době hrozí. Jedná se o záplavy, požáry, teroristické útoky, nehody a další podobné situace.

Skupina jedinců, u kterých je aplikována tato forma, je většinou velmi rozmanitá. Canisterapeut pracuje s lidmi různého věku i odlišných potřeb. Krizová intervence za pomoci zvířat většinou probíhá v neznámých „provizorních“ podmínkách, ve kterých je míra stresu přítomných opravdu velká.

AACR může probíhat od několika hodin přes měsíce až po dlouhodobou práci. Napomáhá především ke zmírnění stresu a celkově působí velmi kladně na psychický i fyzický stav člověka. Canisterapeut se stává součástí celého integrovaného záchranného systému a spolupracuje se všemi jeho členy. Využívá psychologické techniky a metody a zná první pomoc. Často tak může odhalit např. přicházející posttraumatický šok. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 35, 37, 109, 110)

6 FORMY A TECHNIKY CANISTERAPIE

Canisterapii můžeme realizovat v rámci sedmi druhů (forem) canisterapie. Jedná se o individuální canisterapii, skupinovou canisterapii, návštěvní program, jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity, pobytový program, rezidentní formu a krizovou intervenci.

Dále rozlišujeme tři techniky (metody) canisterapie, mezi které patří polohování, odbourávání strachu ze psů a cílené canisterapeutické aktivity.

6.1 FORMY CANISTERAPIE

Individuální canisterapií se rozumí působení canisterapie pouze na jednoho klienta. Přítomen je jeden nebo více canisterapeutických týmů. Pozitivem je nízký výskyt nežádoucích podnětů, které ruší klienta a přizpůsobení celé canisterapie jeho potřebám. Negativem se stává velká časová náročnost pro takový typ canisterapie u více klientů.

Forma skupinové canisterapie probíhá v přítomnosti více klientů a více canisterapeutických týmů. Koordinována je většinou jednou osobou, která dbá na prospěch všech přítomných klientů a jejich zapojení do canisterapie. Tato osoba dohlíží na celkovou realizaci canisterapeutické hodiny. Na začátku klienty se psy seznámí a respektuje také potřeby psů a jejich vzájemný vztah. V této formě také vnímáme pozitivní a negativní faktory. Mezi kladné patří možnost klientova výběru. Klient si vybere pro canisterapii psa, který je mu nejvíce sympatický. Dále efekt skupinové dynamiky, kdy se klient nechá ovlivnit celou skupinou. Toto se uplatňuje například při strachu ze psů. Jako pozitivum také vnímáme zlepšení chování ve skupině u dětí s výchovnými problémy. Také menší časovou náročnost celé canisterapie, ve srovnání s individuální formou. Nevýhodou naopak je malá možnost naplňování individuálních potřeb klienta, potřeba více canisterapeutických týmů najednou a náročnější koordinace celé hodiny.

Další formu nazýváme návštěvním programem. Tato forma je u nás nejrozšířenější. Jedná se o styk klienta a psa s canisterapeutem. Tato návštěva se uskutečňuje pravidelně v jednotlivých zařízeních sociálních služeb, školských zařízeních, zdravotnických zařízeních, nebo v domácím prostředí. Pes nesmí být přetěžován a po canisterapii mu musíme dopřát odpočinek! Literatura doporučuje, aby pes pracoval nejvýše dvakrát až třikrát týdně, a to po dobu jedné hodiny. V praxi pes pracuje většinou jednou nebo dvakrát týdně po dobu jedné hodiny. Tato návštěva canisterapeutického týmu může probíhat individuální nebo skupinovou formou.

Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity se nejčastěji realizují ve školách a v ústavních zařízeních s klienty kteréhokoli věku. Klienti nebo žáci se s canisterapeutickým týmem setkají pouze jednou nebo vícekrát po delší době (přibližně šesti měsíců). Běžný denní režim se stává zajímavějším, účastníci mají možnost styku se psem, jeho česání, hlazení a hraní si s ním. Celkovým cílem této formy canisterapie je

informování účastníků o péči o psa. Touto formou rozumíme také jednotlivé představování canisterapie a zapojování diváků do její praktické ukázky.

Pobytový program umožňuje častější a dlouhodobější styk dítěte se psem, který se většinou uskutečňuje při pobytu v přírodě, kdy je dítě vyjmuta ze svého běžného života. Obvykle je zde propojována individuální forma canisterapie se skupinovou. Těchto tří denních až dvou týdenních pobytů se účastní děti samy, některých mohou i s rodiči. Pobytový program je velmi náročný na zajištění potřebných podmínek všech účastníků a na jeho celkovou organizaci.

Dále rozlišujeme rezidentní formu canisterapie, při které je pes záměrně umístěn v konkrétním zařízení nebo v rodině. Zde se zvýšenou pozorností dbáme na dodržování práv a potřeb psa a na bezpečí klienta. Je důležité, aby pes měl jednoho pána, který se o něj stará, dává mu základní kynologický výcvik a je za něj zodpovědný. V zařízeních je touto osobou většinou canisterapeut, který také řídí styk psa s klienty a následný odpočinek psa. Existuje také možnost, kdy zaměstnanec zařízení se svým psem složí canisterapeutické zkoušky a do tohoto zařízení bere psa s sebou. V tomto případě mluvíme o kombinaci rezidentní formy s návštěvním programem. Ve srovnání s formou návštěvního programu je rezidentní forma náročnější po finanční stránce. Obecně se stálý pobyt psa v zařízeních nedoporučuje, právě z výše uvedených důvodů. Vhodnější je v rámci zooterapie pobyt jiných druhů zvířat, např. koček, morčat, křečků, nebo želv. V případě, že je klient v péči rodiny, může tam také pobývat canisterapeutický pes. Rodina může svého psa vycvičit a vychovat ke složení canisterapeutických zkoušek u některé z organizací nebo canisterapeutického psa s již složenými zkouškami dostane od některé organizace. Zde pracovníci organizace dohlížejí na dodržování potřeb psa. Rodiče dítěte jsou proškoleni o celkové péči o canisterapeutického psa a vykonávání canisterapie v rámci svého dítěte s postižením.

Poslední formu canisterapie nazýváme krizovou intervencí. Rozumíme tím působení canisterapeutického týmu v místě, kde hrozí nebo se již vyskytla nějaká krizová situace. Např. přírodní katastrofy, teroristické útoky nebo různé nehody, kde je ohroženo psychické a fyzické zdraví osob. Canisterapeutický tým obvykle spolupracuje s Integrovaným záchranným systémem ČR a je také proškolen o první pomoci a o psychologických technikách týkajících se zmírnění stresu. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 81–109), (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.)

6.2 TECHNIKY CANISTERAPIE

Polohováním rozumíme styk klienta a canisterapeutického psa, jejichž těla se vzájemně dotýkají. Pro polohování můžeme využít i více psů. Podstatné je, aby klient psovi věřil a jeho přítomnost mu dělala dobře. Polohování realizujeme převážně u jedinců s třesem a křečemi ve svalech nebo se sníženým prokrvením periferií. Díky polohování se klient uklidní, prohřeje a uvolní. Když se klient nemůže pohybovat sám, musí jeho pohyb uskutečňovat fyzioterapeut. V tomto případě ve spolupráci s canisterapeutem, kdy různé podpůrné rehabilitační polštáře a podložky částečně nahrazují tělo psa. Velmi příznivě zde působí o jeden stupeň vyšší tělesná teplota psa, tlukot jeho srdce, jeho dech a případné olizování jazykem nebo dotyk psího studeného a mokrého čenichu. Tato technika musí probíhat v příjemném prostředí a na měkké podložce. Většinou využíváme šera a uklidňující hudby. Jedno polohování se realizuje v době 15–20 minut. Psa velmi vyčerpává, a tak by neměl v průběhu jednoho týdne takto pracovat více než se třemi jedinci. Po polohování musíme psímu společníkovi dopřát psychický i fyzický odpočinek.

Než začne samotné polohování, necháme psa se s klientem přivítat, poté klienta vyzujeme a popřípadě vysvlečeme do spodního prádla, aby užitek z kontaktu se psem byl co největší. Můžeme využívat všechny polohy těla dítěte (v lehu na zádech, na břiše, na boku nebo vkleče). Psa postupně přikládáme k tělu dítěte nebo jeho končetiny na tělo psa. Jednotlivé polohy může klient sám nebo za pomoci canisterapeuta, doplňovat hlazením psa. Polohování ukončujeme pozvolně, aby nedošlo k náhlé změně teploty prohřivaných končetin.

Výsledkem polohování je celkové zlepšení psychického a fyzického stavu jedince, prohřátí těla a uvolnění stažených svalů klienta.

Odbourávání strachu ze psů je druhou technikou canisterapie. Canisterapeutický tým se může setkat s lidmi, kteří se psů bojí. Je důležité, aby lidé obecně měli ke psům reálný přístup a ke všem, i k těm canisterapeutickým, se uměli vhodně chovat. Děti také musíme vést k poznatku, že každý pes není tak hodný jako ten canisterapeutický! Do kontaktu se psem děti nesmějí být nuceny. Po malých krůčcích seznamujeme dítě se psem a akceptujeme přístup dítěte k psovi. Dítě se nejprve dívá na psa přes průhlednou stěnu v jiné místnosti, poté zaznamenává styk jiných osob se psem. Jako malou výhru považujeme schopnost dítěte respektovat přítomnost psa ve stejné místnosti. Dítě pouze pozoruje kontakt psa s jinými osobami, aktivně se ho však neúčastní. V této fázi můžeme

přistoupit k aktivnímu styku dítěte se psem. Postupujeme od doteku, přes hlazení až po hry se psem. Posledním krokem odbourávání strachu je, že dítě nabídne psovi pamlsky ze své ruky. Celý tento proces je dlouhodobý a nesmírně náročný na udržení pohodové atmosféry bez stresu. K bojácnému dítěti musíme přistupovat s trpělivostí a velmi citlivě.

V rámci cílených canisterapeutických aktivit se jedná především o motivační hry, které zaměřujeme na uvedené stránky klientovy osobnosti. Jemnou a hrubou motoriku procvičujeme např. zapínáním vodítka a obojku, manipulací s pamlsky, česáním psa, hledáním malého předmětu v psí srsti, probíháním překážkových drah společně se psem, hodem na cíl a následným aportem předmětu, plazením se psem atp. Klient je také povzbuzován k samostatnému pohybu díky stimulační procházce např. na chodbě budovy. Pokud má konkrétní osoba nějaké kompenzační pomůcky, např. berle, chodítko nebo invalidní vozík, můžeme ji pomocí psa povzbuzovat k jejich správnému používání. Dále díky canisterapii podněcujeme smyslové vnímání, paměť, myšlení, řeč, dobré sociální vztahy, spolupráci a také orientaci v čase a prostoru. Klienta udržujeme v psychické pohodě a pobízíme ho k relaxaci. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 177–91), (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s., n.d.), (Pomocné tlapy – canisterapie, 2015)

7 PŮSOBENÍ CANISTERAPIE

Nejčastěji canisterapie pomáhá jedincům trpícím Parkinsonovou chorobou, roztroušenou sklerózou, stavem po mozkové cévní příhodě, demencí, autismem, dětskou mozkovou obrnou, duševními poruchami, smyslovým postižením a sociální izolací. (MIČULKOVÁ et. al., 2010, s. 10)

Kontakt člověk- pes nesmí způsobovat nikomu psychické ani zdravotní potíže. Pokud je zde nějaký náznak těchto obtíží, canisterapie se samozřejmě nerealizuje. Pokud se tyto potíže začnou objevovat již při samotné canisterapii, je ihned ukončena!

Z hlediska učitele je důležité kladné působení canisterapie na děti. Dítě do tří let vnímá psa jako živého tvora, který má také své potřeby. Díky psovi dítě chápe, že pozornost okolí potřebuje ještě někdo jiný než ono samo. V předškolním věku dítě rozlišuje živou a neživou hračku. Podle toho se k psovi také chová a přirozeně poznává jednotlivé etapy života. Od osmi let se u dětí probouzejí pečovatelské a ochranné pudy, které mohou realizovat při péči o psa. V pubertě plní pes roli kamaráda. Jedinec svého

zvířecího společníka, často s velkým zájmem, učí poslušnosti a nejrůznějším psím kouskům.

Díky canisterapii můžeme zlepšit celkovou pohyblivost dítěte, jeho psychiku a vztah ke zvířatům. Dále rozvíjíme jeho poznávací stránku (myšlení, paměť, komunikaci atp.) a sociální dovednosti (dorozumívání se se společností, utváření morálních hodnot atp.). (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 77, 79, 133)

Níže je konkrétně uvedeno působení canisterapie na děti trpící autismem, dětskou mozkovou obrnou, duševními poruchami, smyslovým postižením a sociální izolací.

Lidem, v tomto případě dětem, trpícím autismem nedělá dobře styk s ostatními lidmi a soustředí se pouze na svoji osobu. Současně prožívají protichůdné emoce a každá změna v jejich běžném životě jim způsobuje stres. U těchto jedinců se v canisterapii doporučují odpočinkové činnosti pro uvolnění těla po psychické i fyzické stránce, pomalé seznamování s canisterapeutickým psem a případné dodržování potřebného odstupu psa i psovoda od dítěte. Neměli bychom měnit techniky, čas ani prostředí pro canisterapii.

Dětská mozková obrna je typická poruchou svalového napětí, které je snižené, nebo zvýšené. Dále se objevují zkrácené a ochablé svaly, ztuhlé klouby, špatný nebo žádný pohyb. Děti mají problémy v komunikaci a sebeobsluze. Špatně si uvědomují své tělo, jsou nesoustředěné, prožívají psychomotorický neklid. U dětské mozkové obrny se většinou objevuje také mentální retardace. V canisterapii využíváme odpočinkové činnosti pro uvolnění těla po psychické i fyzické stránce a postupné seznamování se psem. Vybíráme spíše klidnějšího canisterapeutického psa a dáváme pozor, aby dítě svými samovolnými pohyby psovi neublížilo. Užité canisterapeutické metody opakujeme, mluvíme přímo na dítě a pozorujeme, jak se projevuje.

U duševních poruch je důležité před zahájením canisterapie zjistit aktuální stav klienta. Styk se psem, primárně využívaný k motivaci a k relaxaci, by měl probíhat pomalu a nenásilně ve stále stejném prostředí. Canisterapeut by neměl děti nutit ke komunikaci. Pokud ale chtějí, měl by jim dát prostor pro vyjádření jejich pocitů a potřeb.

Canisterapie působí příznivě také u smyslově postižených jedinců. Nejčastěji se setkáváme s poruchami zraku a sluchu, které mohou u jedinců způsobovat nejistotu a úzkost. Při práci s dětmi s poruchami zraku musíme myslet na pozvolné seznamování klienta a psa a na popisování jednotlivých aktivit, které se budou s klientem a psem realizovat. U jedinců s poruchami sluchu dbáme na to, aby celý canisterapeutický tým viděli

přicházet a poté budeme psa s klientem kontaktovat dotykem. Využíváme různé psací tabulky, stojíme ke klientovi čelem a snažíme se o správnou artikulaci. K těmto dětem raději opět vybíráme canisterapeutické psy s klidnější povahou. S těmito smyslovými postiženími může souviset i níže uvedená sociální izolace.

Sociálně izolovaný člověk ztrácí kontakt s lidmi v okolí, nebo o něj nemá zájem. U tohoto člověka se vyskytují pocity osamělosti, při kterých také mj. využíváme styk klienta se psem.

Celkově canisterapie nejčastěji působí u jedinců se somatickými problémy, psychickými problémy a problémy sebeobsluhy. Mezi somatické problémy řadíme poruchu vnímání vlastního těla, poruchu prokrvení končetin a motorické problémy. Když má klient, v našem případě dítě, potíže s vnímáním vlastního těla, můžeme při canisterapii využívat dva canisterapeutické psy, které si lehnou podél dítěte. Tělo se jimi ohraničí. Když se klientovi končetiny špatně prokrvují, přikládáme je na tělo psa, nebo jimi psa hladíme. Takto se končetiny zahřívají. Tyto klidné techniky nazýváme tzv. polohováním. U motorických problémů je dítě prostřednictvím psa především motivováno k pohybu. Ať už se jedná o různé typy her řízené canisterapeutem, o rozvoj jemné motoriky (česáním a krmením psa) nebo pouze o pasivní hlazení psa, kdy canisterapeut klientovi vede ruku. U těchto činností je důležitá přítomnost fyzioterapeuta. Canisterapeutický pes také kladně působí na problémy v psychice. Obecně ale dítě ke psům musí mít celkově kladný vztah. Už jen svou přítomností a tím, že se nechá pes pohladit a pomazlit, vyvolává v dítěti psychickou pohodu. Při potížích v sebeobsluze si klient díky různým psím oblečkům a celkové simulaci péče o psa zlepšuje jemnou motoriku. Zde je také vhodné využití techniky polohování pro prohřátí a uvolnění končetin. (MIČULKOVÁ et. al., 2010, s. 10–27)

Knihou Zooterapie ve světle objektivních poznatků ještě zmiňuje působení canisterapie u onemocnění nervového systému, konkrétně u epilepsie. Tato nemoc je typická záchvaty, které se opakují. Mohou být spojeny s křečemi a s poruchami vědomí. Nejčastěji jedinec užívá léky a dodržuje potřebný denní režim a životní styl. V tomto směru můžeme využít aktivity nebo terapii za přítomnosti psa. Canisterapie zde působí hlavně na psychosociální stránku jedince, pes se stává jeho společníkem a zároveň jakýmsi ochráncem. Je schopen upozornit jedince nebo jeho okolí na blížící se epileptický záchvat a případně přivolat pomoc. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 155–60)

Na webových stránkách Pomocných tlapek je shrnuto celkové působení canisterapie. Mluvíme tedy o zlepšení hrubé i jemné motoriky, paměti, orientace v čase a prostoru. Také nám canisterapie dává podněty k dorozumívání se s klientem, ať už slovy, nebo jen gesty a mimikou. Klienta učí odpočinku a projevu emocí. Dále umožňuje hru psa a klienta a dává podněty k pohybu člověka, v rámci jeho možností. V neposlední řadě zmiňujeme kladné působení na psychickou stránku klienta a na jeho motivaci. (Pomocné tlapy – canisterapie, 2015)

8 CO BY MĚL CANISTERAPEUT ZNÁT A DODRŽOVAT

Na canisterapeutické „víkendovce“, konané dne 6.–8. 11. 2015, J. Štercliová zmínila několik pravidel a doporučení, kterými by se měl každý canisterapeut (psovod) řídit.

Před první návštěvou zařízení, ve kterém bude probíhat canisterapie, je nutné se jít bez psa osobně domluvit, ukázat jeho očkovací průkaz a informovat o této činnosti.

Myslet na temperament psa. Temperamentnější, živější pes je vhodný pro aktivnější formu canisterapie, kde můžeme pro její pestrost zapojit i prvky z dog dancingu nebo z agility, pokud pejsek umí. Klidnějšího psa můžeme využít pro polohování, kterým pes uvolní stažené svaly klientů.

Do organizace by měl canisterapeutický tým docházet pravidelně, a to jedenkrát týdně.

Po canisterapii dopřát psovi, podle jeho temperamentu, pasivní, nebo aktivní odpočinek.

Celkové dodržování canisterapeutického desatera. (ŠTERCLIOVÁ, 2015)

Canisterapeutické desatero:

1. Než pes vstoupí do budovy, kde canisterapie probíhá, musí být upravený a čistý.
2. Pouze zdravý, naočkovaný a odčervěný pes může vykonávat canisterapii.
3. Psovod je také upravený a čistý, v budově nosí přezůvky.
4. V místnosti, kde probíhá canisterapie, musí mít pes vždy přístup k vodě.

5. Písemná smlouva uzavřená se psovodem a zařízením, ve kterém canisterapie probíhá, je uzavřená na základě dohody obou stran.
6. Psovod ukáže očkovací průkaz psa a certifikát canisterapeutického týmu. Tým je označen modrou barvou (canisterapeut tričkem, pes košílkou).
7. Canisterapie probíhá pouze za psychické a fyzické pohody canisterapeutického týmu.
8. Při canisterapii by měl být vždy přítomen ještě jiný člověk, který běžně o klienta pečuje.
9. Psovod má psa stále na dohled, má za něj zodpovědnost.
10. Pokud canisterapeut u psa pozoruje příznaky únavy, canisterapie hned skončí a pes si odpočine. (Pomocné tlapky – canisterapie, 2015)

V knize Zooterapie ve světle objektivních poznatků kolektiv autorů uvádí celkovou organizaci canisterapie. Před vlastní canisterapií je potřeba písemná smlouva cílového zařízení s canisterapeutickým týmem, popř. organizací, která canisterapii zajišťuje. Obě strany by si měly sdělit, co od canisterapie očekávají a za jakých podmínek bude probíhat. Je potřeba stanovit místo, čas a formy canisterapie. Poté vybereme klienty, u kterých cílové zařízení zajistí jejich písemný souhlas. Je vhodné, aby se konkrétní pracovník zařízení staral o celkový průběh realizace canisterapie a o záležitosti s ní spojené. Na tohoto pracovníka se v případě potřeby psovod obrací. Psovod musí znát základní informace o vybraných klientech. Dále je vhodné stanovit cíle canisterapie a popřípadě návaznost na další léčbu.

Psovod si připraví plán návštěvy a canisterapeutického psa pro její realizaci. Musí splňovat a dodržovat již výše zmíněné canisterapeutické desatero. Vlastní canisterapie probíhá mj. za přítomnosti pracovníka zařízení. Při první canisterapeutické návštěvě se klient s canisterapeutickým týmem seznamuje a celkově si osvojuje pravidla chování v této situaci. Při dalších návštěvách se již zaměřujeme na plnění stanovených cílů. Po vlastní canisterapii by měl následovat rozbor s pracovníkem zařízení, popř. s rodinou klienta. Psovod poté sepíše průběh celé canisterapie, velkou pozornost zaměřuje na pokroky, ale i negativní reakce klienta.

Konec canisterapie nastává ve chvíli, kdy se naplní její cíl. Canisterapii také můžeme předčasně ukončit z důvodu zhoršení zdravotního stavu psa nebo psovoda. Dalším

důvodem ukončení canisterapie je přesun klienta do jiného zařízení. Po ukončení canisterapie je nutné, aby příslušné osoby zhodnotily její celkový průběh a počáteční stav klienta porovnaný se současným. (VELEMÍNSKÝ et. al., 2007, s. 72–5)

9 REKONDIČNÍ ZKOUŠKY – POMOCNÉ TLAPKY

O. P. S.

Pomocné tlapy o. p. s. neprovádějí jen canisterapeutické zkoušky pro dobrovolné canisterapeutické týmy, ale také dávají vycvičeného psa do rodin, kde je jich třeba. Každý jejich klient a pes se jedenkrát za rok a půl musí zúčastnit tzv. rekondičních zkoušek. Splněním prokáže, že se o psa správně stará a pes předvede poslušnost ve všech již naučených dovednostech. Dne 10. 10. 2015 se konaly rekondiční zkoušky v OC Plzeň, v bezbariérovém domě Exodus v Třemošné a venku před domem.

Ráno se pracovníci Pomocných tlapek o. p. s. sešli s klienty a se psy u hlavního vchodu. Postupně si klienty „přebírali“ a šli s nimi zkoušet jednotlivé dovednosti. Trasa začínala u hlavního vchodu, pokračovala přes chodbu s obchody k eskalátorům. Zde pes a klient museli bez problému sjet dolů a zpět nahoru po eskalátorech. Pokud klient byl na vozíku a na eskalátorech nejezdí, převzali si pejska pracovníci Pomocných tlapek o. p. s. a se psem eskalátory sjeli. Zde je důležité, aby pes tuto dovednost zvládl i přesto, že ji běžně s klientem nevykonává. Ve výcviku u Pomocných tlapek o. p. s. se ji učil, a tak ji teď musí zvládnout. Dále se šlo do Tesca, kde pes plnil další úkoly. Zůstal v klidu, když upadla propiska, desky, rohlík nebo někdo zatleskal. Dokázal se přizpůsobit rychlejší a naopak pomalejší chůzi. Dále klient psa na krátkou dobu odložil a odešel tak, aby na psa stále viděl. Pes zůstal ležet, dokud si pro něj klient nepřišel. Podal klientovi vodítko a šlo se dál. Předposlední úkol bylo odvedení cizím člověkem. To se konalo právě tehdy, když klient jel na eskalátorech se psem sám. Psa si převzal pracovník Pomocných tlapek o. p. s. a prošel s ním samoobslužné kasy Tesca. Pes musel zachovat klid, přizpůsobit chůzi zúženému prostoru a poslouchat cizího člověka. Po úspěšném provedení tohoto úkolu si klient psa opět převzal a všichni šli společně na začátek trasy.

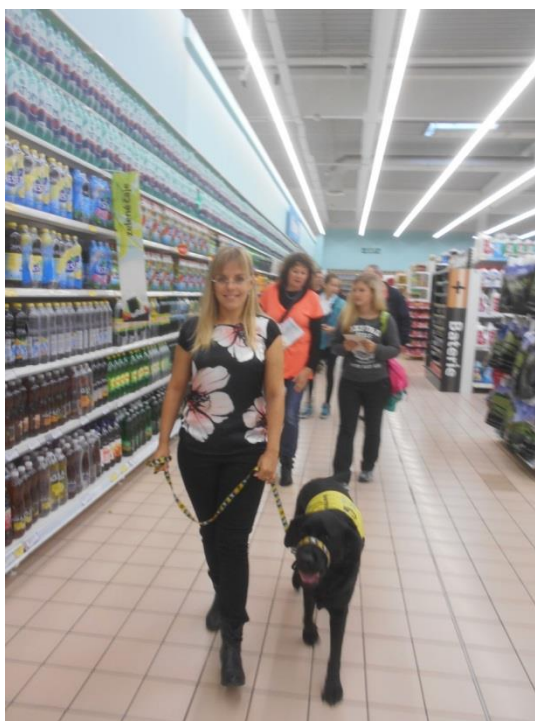
V průběhu tohoto přezkušování si pracovníci Pomocných tlapek o. p. s. dělali poznámky, kterou dovednost klient se psem zvládl a naopak, na které je třeba zapracovat. Po přezkoušení všech psů jeli klienti se psy k veterináři Pomocných tlapek o. p. s. na

bezplatnou preventivní kontrolu a poté se celý tým přesunul do Třemošné, do bezbariérového domu Exodus.

V jedné z velkých místností domu Exodus psi plnili další část přezkoušení. Podávali do ruky klienta různé předměty – míček, krabičku, lžičku, skleničku, televizní ovladač a zvonící mobil. Psi také plnili jednotlivé povely: sedni, lehni, zůstaň, dej pac, otoč se, couvej... Dále je klient vedl pouze dlaní před čumákem psa. Pes dlaň následoval. U dílčích úkolů se opět zapisovalo jejich zvládnutí/nezvládnutí.

Poslední část přezkoušení probíhala venku před domem a v blízkých ulicích. Zde pracovníci Pomocných tlapek o. p. s., klient a pes vyjeli do terénu. Psi šli u invalidního vozíku, běhali na volno, plnili jednotlivé povely a samozřejmě nechybělo přivolání.

Když byli přezkoušeni všichni psi, proběhlo vyhlášení. Těchto rekondičních zkoušek se účastnili psi s Halti ohlávkou kvůli pomalejší chůzi a snadnější ovladatelnosti. Psi také musí všechny dovednosti umět pouze s obojkem. Dne 10. 10. 2015 se zúčastnili rekondičních zkoušek klienti např. s těmito psy: šikovný společník Bora, šikovný společník Black, asistenční pes Jack, asistenční pes Brut, asistenční pes Laki, šikovný společník Harry a další. (TOMÁŠŮ, 2015)

Obrázek 3 – Odvedení cizím člověkem, Pavlína Vurmová a šikovný společník Bora

Obrázek 4 – Odložení, klientka Dagmar a asistenční pes Brut

10 LEGISLATIVA

Naše legislativa canisterapii nijak neupravuje. Při chovu psa a práci s ním se můžeme řídit zákonem č. 89/2012 Sb., Občanským zákoníkem (dále jen „Občanský zákoník“) a jeho níže uvedenými ustanoveními. Při výkonu samotné canisterapie se jedinec může řídit metodickým doporučením, Věstníkem Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 6/2009. Získá zde také teoretické informace o canisterapii. Osoby se speciálními vzdělávacími potřebami legislativa zohledňuje v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (dále jen „Školský zákon“) a v níže uvedené vyhlášce.

Legislativa České republiky není pro canisterapii dostatečná. Canisterapeut nebo canisterapeutická společnost se tedy řídí svojí smlouvou, která je uzavřena na základě dohody mezi canisterapeutem (psovodem) a institucí, ve které canisterapie probíhá. (TOMÁŠŮ, 2015)

Z Občanského zákoníku:

§ 494

„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“

§ 2934

„Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se

vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.“

§ 1058

„(1) Je-li nalezeno zvíře, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka, oznámí nálezce nález bez zbytečného odkladu obci, nelze-li z okolností poznat, komu má být vráceno.

(2) Osoba, která nalezené zvíře opatruje, o ně pečuje jako řádný hospodář, dokud se jej neujme vlastník.“

§ 1059

„(1) Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nález, nabude k němu nálezce vlastnické právo.

(2) Prohlásí-li nálezce obci, že zvíře nabyt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nález.“ (Zákony pro lidi, 2016)

Canisterapii můžeme vyhledat ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 6/2009. Toto metodické doporučení nám podává hlavní informace k tématu canisterapie. Celá problematika je zde popsána v kontextu nemocnice. Informace ale můžeme aplikovat i do jiných institucí, ve kterých může být canisterapie realizována.

Ve věstníku je uvedena definice canisterapie. Je to *„specifická podpůrně terapeutická činnost, při které dobrovolníka provází speciálně vycvičený a ošetřený pes. Tato činnost má své zcela specifické podmínky.“* Dále jsou zde vymezeny typy canisterapie, a to AAA, AAT, AAE a AACR. Canisterapii může vykonávat pes jakéhokoliv plemena. Musí být poslušný, nebojácný a neagresivní. Pes by měl být přezkoušen na canisterapeutické zkoušce.

V tomto metodickém doporučení dále nalezneme hygienické a veterinární doporučení. Canisterapii může provádět pouze zdravý, očkovaný pes. Samotná terapie by neměla překračovat dvě hodiny. Prostory pro realizaci canisterapie by měly být dobře omyvatelné a vždy čisté. Ideální povrch v místnosti je neklouzavý. Pes musí mít

dostatečný přísun vody a vždy dodržujeme zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Psovod by měl znát zdravotní stav jedinců, u kterých je canisterapie aplikována. (Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2010)

11 INTEGROVANÝ ŽÁK

Praktická část této diplomové práce se zabývá integrovaným žákem. Jedná se o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, který je integrován (začleněn) do běžné školy. Osoby se speciálními vzdělávacími potřebami jsou vymezeny níže, ve vyhlášce ke Školskému zákonu.

„Základní speciálně pedagogické školské pojmy mají oporu v základní legislativě. Především se jedná o Školský zákon č. 561/2004 Sb., popř. příslušné ministerské vyhlášky MŠMT ČR č. 73/2005 aktuálně ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.“ (VALENTA et. al., 2014, s. 13)

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných vymezuje osoby se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o děti, žáky a studenty se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním. Tito jedinci mohou být vzdělávání pomocí individuální integrace v běžné škole nebo ve škole pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení. Dále formou skupinové integrace v běžné škole, ve třídě pro žáky se zdravotním postižením nebo ve speciální škole, která je určena pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení. Další formou vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je vzdělávání ve škole, která je zřízena přímo pro žáky se zdravotním postižením. Při vzdělávání můžeme také využít kombinaci výše zmíněného. (Zákony pro lidi, 2016)

Integrací rozumíme úplné zapojení těchto jedinců do života majoritní společnosti. V souvislosti s pedagogickým procesem se jedná o společnou výchovu a vzdělávání jedinců se specifickými vzdělávacími potřebami a jedinců bez specifických vzdělávacích potřeb. Cílem je pozitivní přínos pro obě dvě skupiny vzdělávaných. Velmi důležité je materiální vybavení školy, které umožňuje integraci konkrétního žáka. Na takovou výchovu a vzdělávání musí být také připravený pedagog. Ten by měl znát obecné základy ze speciální pedagogiky a samozřejmě handicap žáka. Spolu s ostatními žáky se snaží

o vytvoření příjemné atmosféry pro žáka integrovaného a o stmelení celého třídního kolektivu. (Osobnostní rozvoj pedagoga, n.d.)

Mezi výhody integrace můžeme zařadit neizolovanost handicapovaného žáka a zamezení tvorbě předsudků k těmto dětem. Žáci se také učí většímu vcítění se do druhé osoby a respektování individuálních odlišností jedinců. Naopak nevýhodou je větší finanční zatíženost školy a také větší náročnost pedagogické práce. Je velmi důležité individuální posouzení každého konkrétního případu handicapovaného jedince a úvaha o vhodnosti, či nevhodnosti integrace.

Předpokladem úspěšné integrace je připravenost a informovanost handicapovaných žáků, jejich vrstevníků, pedagogů a rodičů handicapovaných i nehandicapovaných žáků. Žáci s postižením by měli znát chod školy i konkrétní třídy již před samotnou integrací a měli by sami mít chuť a zájem se do chodu této třídy aktivně zapojit. Nejprve mohou školu navštěvovat v kratších intervalech, které se postupně prodlužují. Proto, aby byla integrace úspěšná, je také důležitý kladný postoj pedagoga, který vnímá její pozitivní přínos pro všechny účastníky a spolupracuje s pracovníky speciálně pedagogického centra a s rodiči integrovaného žáka. Velký význam má také přítomnost kompenzačních pomůcek a schopnost pedagoga s nimi pracovat. Vrstevníkům integrovaných žáků by měla být dána možnost dozvědět se bližší informace o konkrétním postižení integrovaného žáka a způsobu chování k němu. Některé situace si pedagog s žáky může vyzkoušet již před samotnou integrací, např. manipulaci s invalidním vozíkem. Rodiče handicapovaných žáků jsou ve většině případů první, kdo dají podnět k integraci. Měli by si uvědomovat její pozitiva i negativa a pravidelně spolupracovat s pedagogem i s pracovníky školského poradenského zařízení. (KALHOUS et. al., 2009, s. 83–5)

V současné době se také objevuje pojem inkluze. Jedná se o širší pojem. V inkluzi jde spíše o přístup jedince takový, že společnost je různorodá a tvoří ji odlišní jedinci. Přesto ale všichni tvoříme společnou jednotu. (Osobnostní rozvoj pedagoga, n.d.)

Pedagog se může setkat se zrakovým, sluchovým, řečovým, tělesným a mentálním postižením. Dále s žáky obtížně vychovatelnými a s žáky s poruchami učení. U jednoho jedince se mohou vyskytovat dvě a více postižení. V tomto případě hovoříme o postižení kombinovaném. (KALHOUS et. al., 2009, s. 82)

Pokud se integrace realizuje, dle potřeby se pro žáka stanoví individuální vzdělávací plán, který vychází ze školního vzdělávacího programu konkrétní školy, ve

keré se žák vzdělává. O individuální vzdělávací plán žádá zákonný zástupce žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání podle tohoto plánu povoluje ředitel školy na základě vyjádření školského poradenského zařízení. Příklad individuálního vzdělávacího plánu (IVP) se nachází v kapitole Vlastní možnosti a kompetence učitele v přístupu k dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Při výchově a vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami lze využívat asistenta pedagoga, který je nápomocen pedagogovi při vyučování. (Zákony pro lidi, 2016)

Novela zákona č. 82/2015 Sb., kterou se mění Školský zákon, upravuje s platností od 1. 9. 2016 přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Jsou zde zmíněná podpůrná opatření pro tyto žáky.

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016)

Podpůrnými opatřeními se rozumí poradenská pomoc. Také upravení organizace, hodnocení, obsahu, metod a forem vyučování. Též využívání asistenta pedagoga a jiných potřebných jedinců (např. tlumočnicka). Dále používání různých kompenzačních pomůcek a vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Podpůrná opatření jsou rozdělena do pěti stupňů, a to podle finanční, organizační a pedagogické obtížnosti. Pro aplikaci druhého až pátého stupně podpůrných opatření je potřeba písemný souhlas zákonného zástupce žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016)

PRAKTICKÁ ČÁST

1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Do základních škol byl rozdán dotazník, který zjišťoval míru informovanosti učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, zkušenosti s touto problematikou a názory na ni. Průzkum byl realizován v průběhu školního roku 2015/2016, se souhlasem vedení jednotlivých ZŠ. Před zahájením vlastního šetření byli učitelé informováni o účelu této průzkumné sondy.

1.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉ STRATEGIE

Pro pedagogický výzkum je dotazníkové šetření velmi častý způsob sběru informací. Jedná se o písemné odpovídání dotazovaných na předem stanovené a promyšlené otázky. (CHRÁSKA, 2007, s. 163)

Metoda dotazníku zastupuje kvantitativní výzkum. Zaměřuje se na míru, četnost a intenzitu určitých jevů, nebo na jejich vývoj. (ŠVEC et. al., 2009, s. 42)

1.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU A DÍLČÍ OTÁZKY

Stanoveným výzkumným problémem rozumíme míru informovanosti učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, zkušenosti s touto problematikou a názory na ni. Výzkumným cílem se stává zjištění míry informovanosti učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, jejich zkušenosti s touto problematikou a názory na ni. Dále jsme stanovili dílčí cíle, a to posouzení míry informovanosti učitelů na 1. stupni ZŠ o canisterapii, jejich zkušenosti s touto problematikou a názory na ni ve vztahu s délkou jejich pedagogické praxe. Druhým dílčím cílem je posouzení míry informovanosti učitelů na 1. stupni ZŠ o canisterapii, jejich zkušenosti s touto problematikou a názory na ni ve vztahu s osobními zkušenostmi s chovem psů.

Proměnné jsou definovány délkou pedagogické praxe a osobní zkušeností pedagoga s chovem psa.

Dotazníkové šetření není realizováno pro potvrzení, nebo vyvrácení hypotéz, ale na celkové zmapování problematiky canisterapie ve vztahu k vybraným pedagogům na základních školách.

1.3 METODY SBĚRU DAT

Jako metoda sběru dat byl zvolen dotazník. Obsahuje celkem 20 uzavřených a polouzavřených otázek, které se týkají canisterapie a její problematiky.

Před samotným rozdáním dotazníků byl zrealizován tzv. předvýzkum, kdy byly dotazníky rozdány pěti pedagogům. Na základě jejich postřehů a poznatků byl celý dotazník pro větší srozumitelnost respondentů poupraven.

Respondenti byli předem informováni o autorce dotazníku, o cíli a účelu dotazníku. Pedagogové byli seznámeni s pokyny k jeho vyplnění. Před odpovídáním na samotné otázky respondenti vyplnili délku své pedagogické praxe, jejich osobní zkušenost s chovem psa a informaci, zda mají nebo měli ve třídě integrovaného žáka s individuálním vzdělávacím plánem.

Po vyplnění dotazníku bylo respondentům poděkováno za jejich čas, který strávili při jeho vyplňování. Dostali také možnost kontaktování autorky dotazníku pro získání správných odpovědí.

1.4 VÝBĚR A CHARAKTERISTIKA VZORKU RESPONDENTŮ

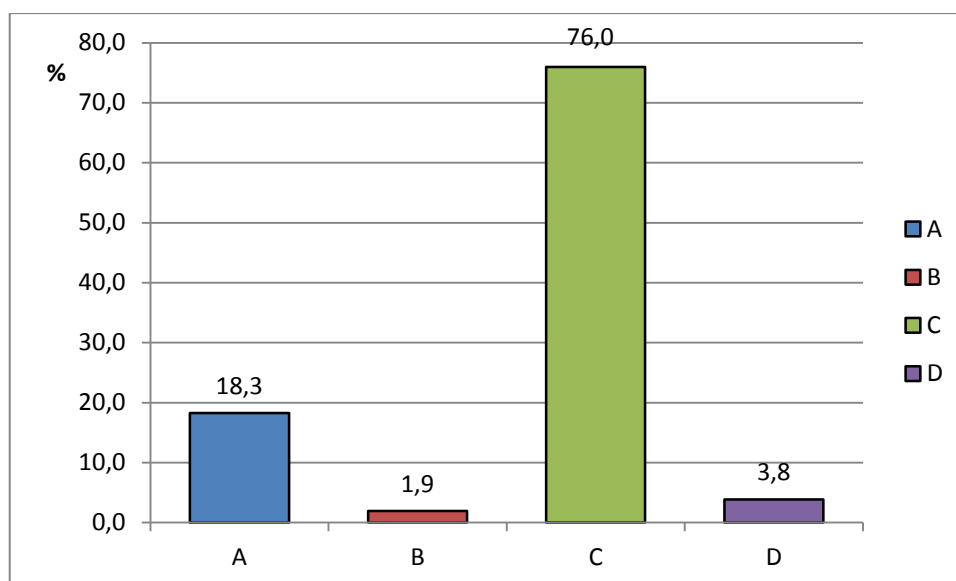
Základním výzkumným souborem jsou učitelé 1. stupně ZŠ v okrese Beroun. Výběrovým souborem, tedy zkoumaným vzorkem, se stali učitelé osmnácti základních škol v okrese Beroun. Základní školy byly vybrány náhodně a osloveno jejich vedení. Na osmnácti školách byla vedením školy tato výzkumná sonda povolena. Celkem bylo rozdáno 147 dotazníků. Dotazníky vyplnilo celkem 104 pedagogů. Návratnost činí 71%.

1.5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

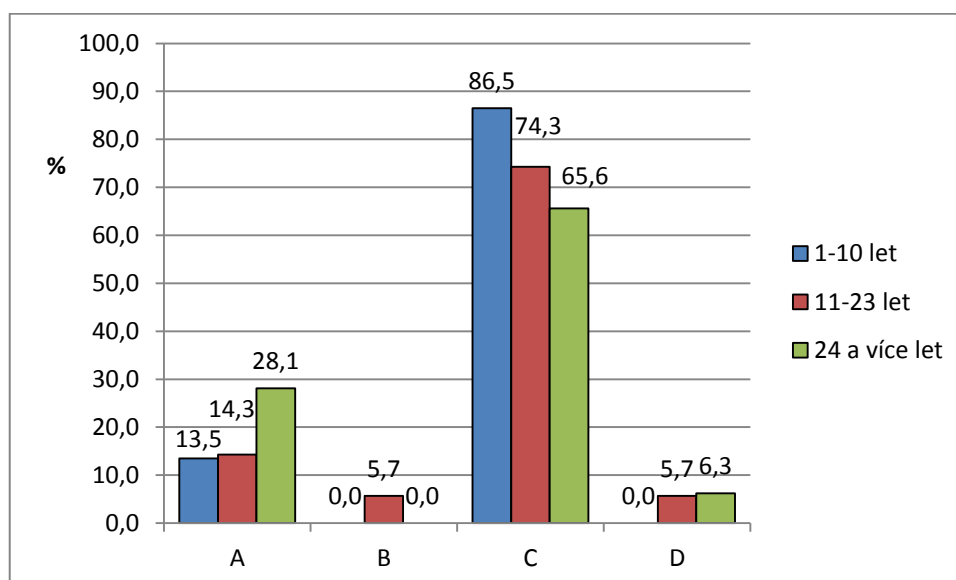
Dotazníky byly nejprve vyhodnoceny celkově. Poté byly rozděleny podle proměnných, a to podle délky pedagogické praxe učitelů (1–10 let, 11–23 let, 24 a více let) a podle osobní zkušenosti pedagogů s chovem psa. Původní plánovaná proměnná integrovaný žák nebyla do vyhodnocení zahrnuta. Důvodem byl nízký počet respondentů, kteří nemají zkušenost s integrovaným žákem. Z celkového počtu 104 dotazovaných se s integrovaným žákem doposud nesetkalo pouze 12 pedagogů.

Níže je k jednotlivým otázkám v dotazníku uvedeno kvantitativní shrnutí výsledků pomocí grafů a kvalitativní komentář.

1. Jak podle Vás můžeme slovo canisterapie nejlépe charakterizovat?
  - a) léčebný kontakt zvířat s člověkem
  - b) léčebný kontakt člověka (terapeuta) se člověkem (klientem)
  - c) léčebný kontakt psa a člověka
  - d) nevím

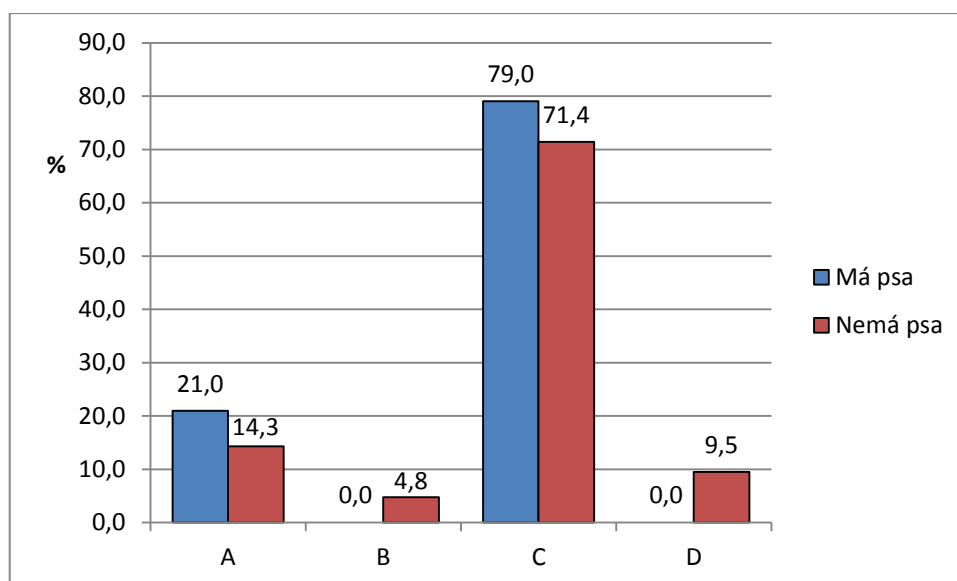

Graf 1 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 2 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

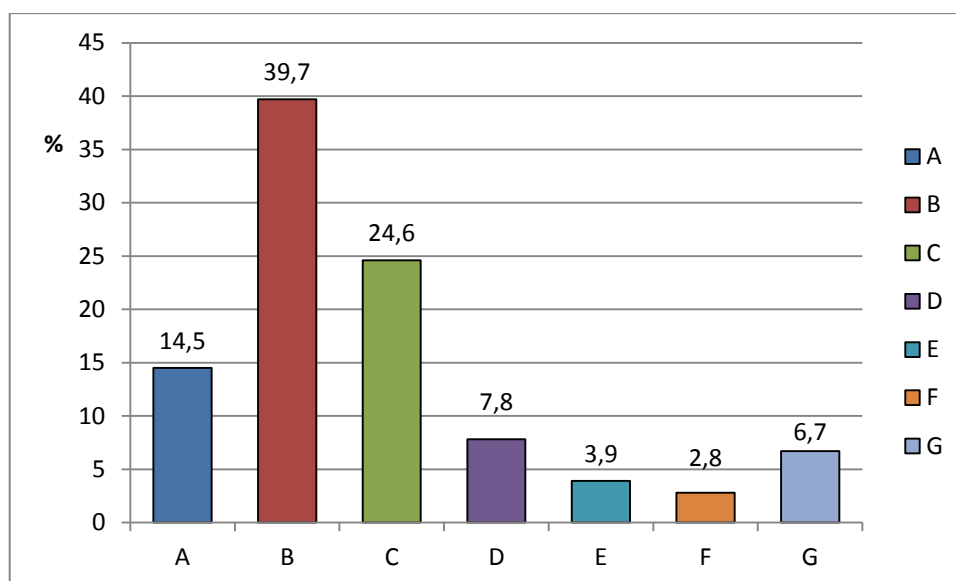
Graf 3 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Správná odpověď k této otázce zní léčebný kontakt psa a člověka, tedy možnost c, správně odpovědělo 79 respondentů, tedy 76 % dotazovaných.

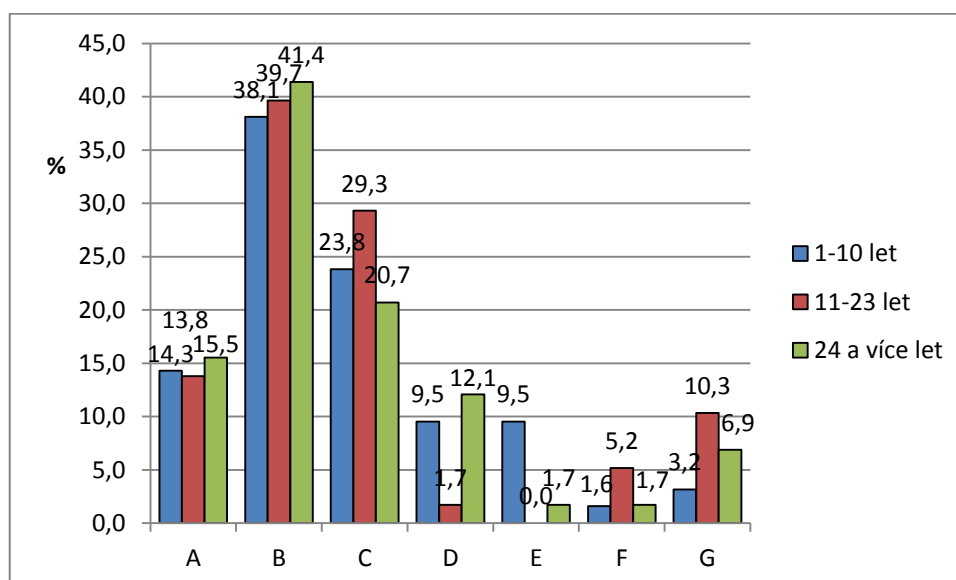
Po rozdělení dotazníků podle délky pedagogické praxe bylo nejvíce správných odpovědí nalezeno u pedagogů s nejkratší praxí. Po rozdělení dotazníků podle osobní zkušenosti s chovem psa nejvíce správných odpovědí bylo nalezeno u pedagogů s osobní zkušeností s chovem psa.

2. Odkud jste se o canisterapii dozvěděl/a? (zde je možno zvolit více možností)

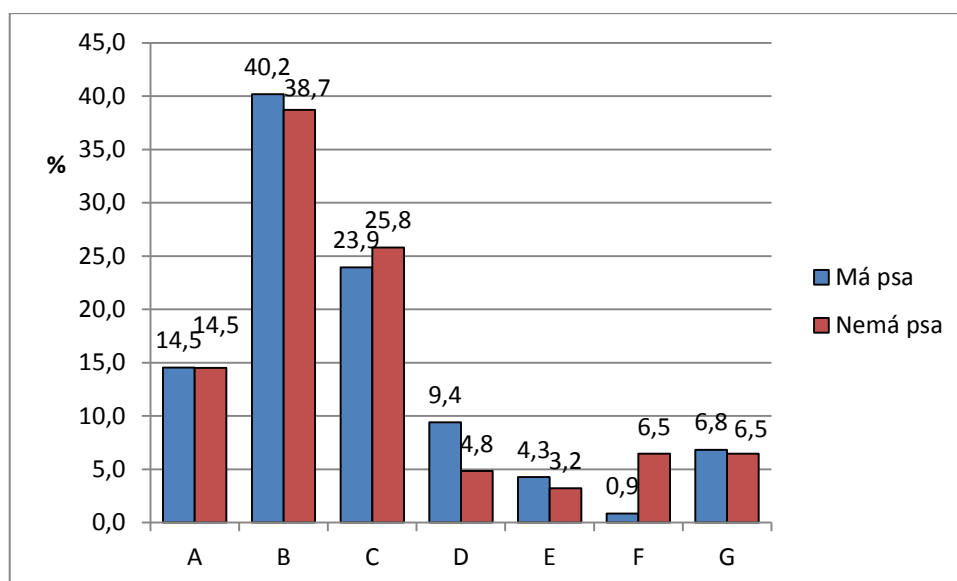
- a) z knih
- b) z TV
- c) z internetových stránek
- d) od organizace/í zabývající se canisterapií
- e) z odborného semináře o canisterapii
- f) až z tohoto dotazníku
- g) z jiných zdrojů (vypište konkrétně).....

Graf 4 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 5 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

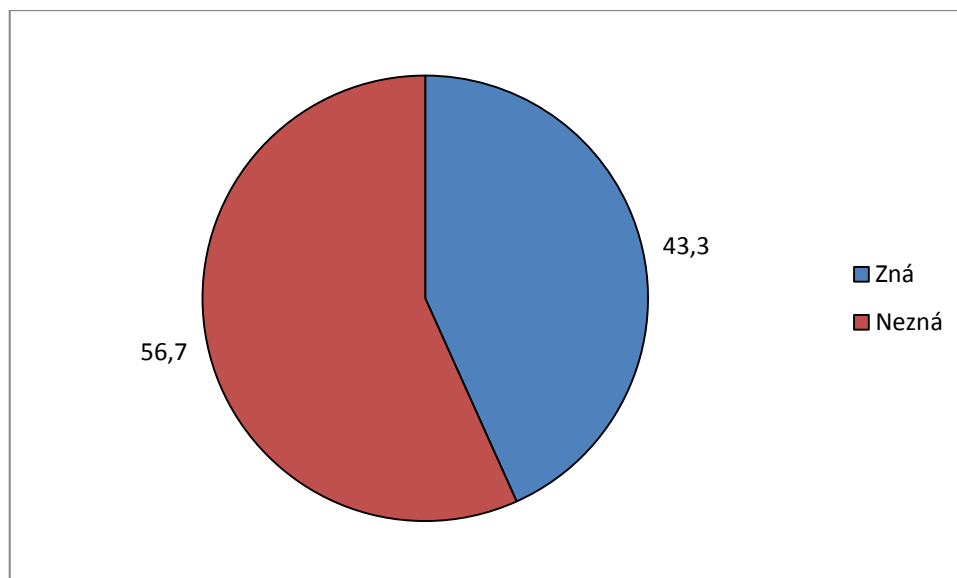

Graf 6 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

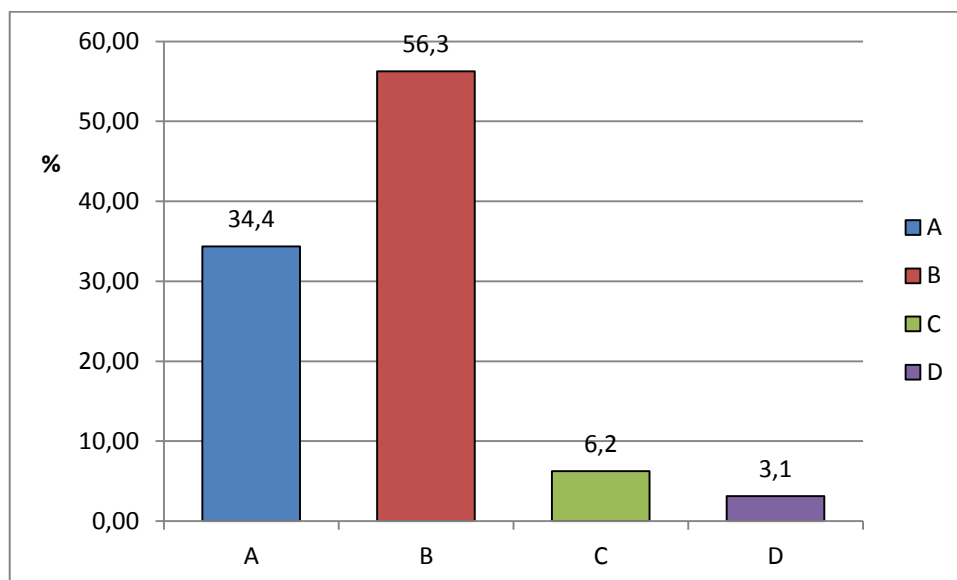
Nejčastějším zdrojem informací o canisterapii byly televizní pořady, poté následovaly internetové zdroje, dále knihy, informace od organizací zabývajících se canisterapií. 3,9 % informací o canisterapii pocházelo z odborných seminářů. Ze 6,7 % byly uvedeny informace z jiných zdrojů – pedagogická praxe, v rodině respondentů je canisterapeutický pes, pedagogové mají známé s canisterapeutickým psem a jeden dotazovaný se o canisterapii dozvěděl při výcviku vlastního psa. Pět respondentů se o canisterapii dozvědělo až z tohoto dotazníku.

Vzhledem k praxi pedagogů a ke zkušenostem s chovem psa, se také mezi prvními objevily televizní pořady a internet.

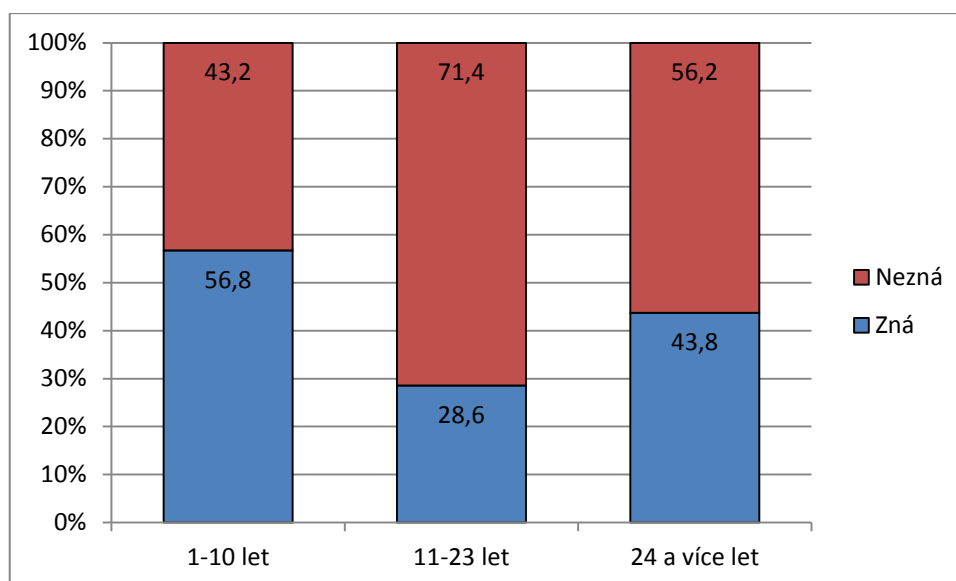
3. Znáte některý z uvedených typů animoterapie, který se používá také v canisterapii? (zde je možno zvolit více odpovědí)
  - a) AAA – Animal Assisted Activities, tedy „aktivity za asistence zvířat“
  - b) AAT – Animal Assisted Therapy, tedy „terapie za asistence zvířat“
  - c) AAE – Animal Assisted Education, tedy „vzdělávání za pomoci zvířat“
  - d) AACR – Animal-Assisted Crisis Response, tedy „krizová intervence za pomoci zvířat“
  - e) neznám žádnou z nich

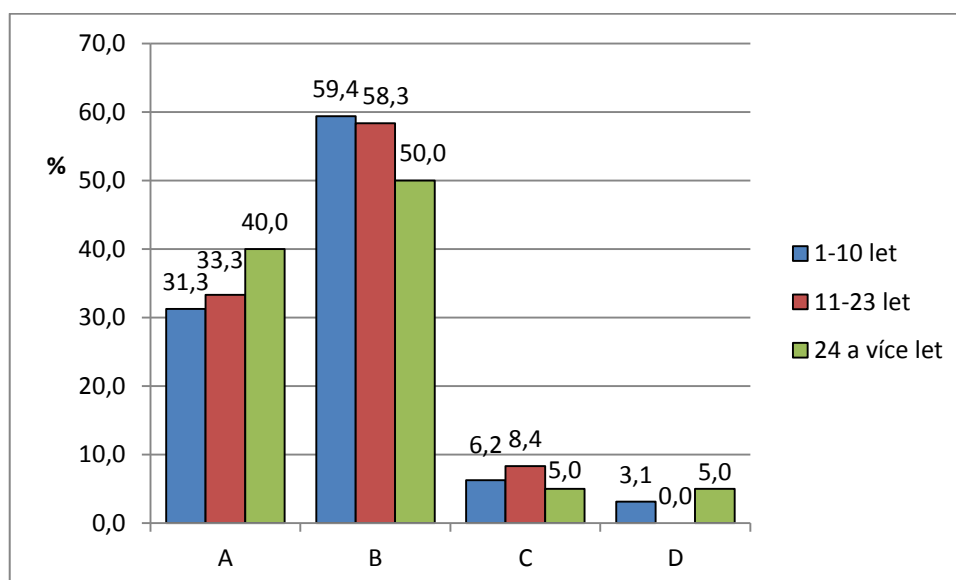
Graf 7 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (celkové vyhodnocení)

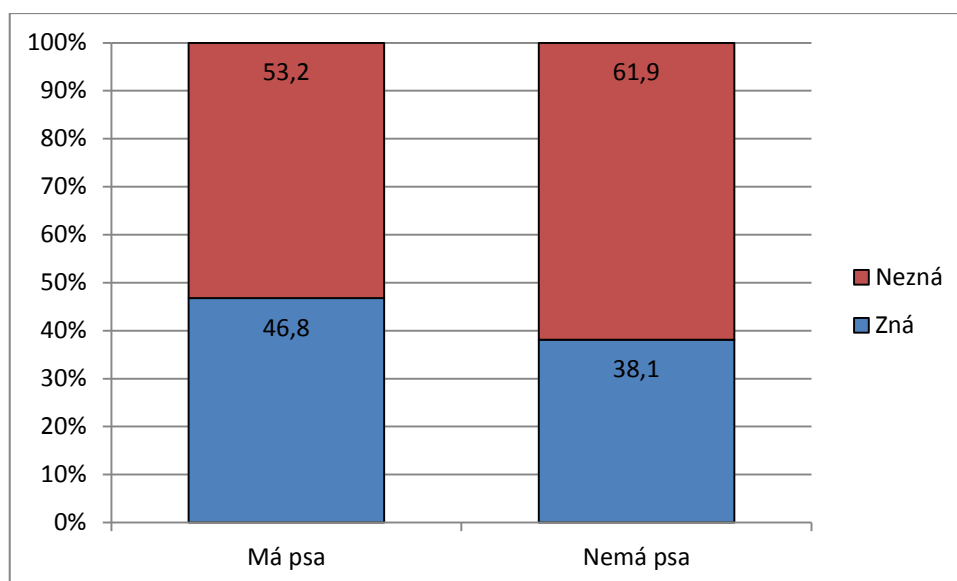
Graf 8 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (celkové vyhodnocení)

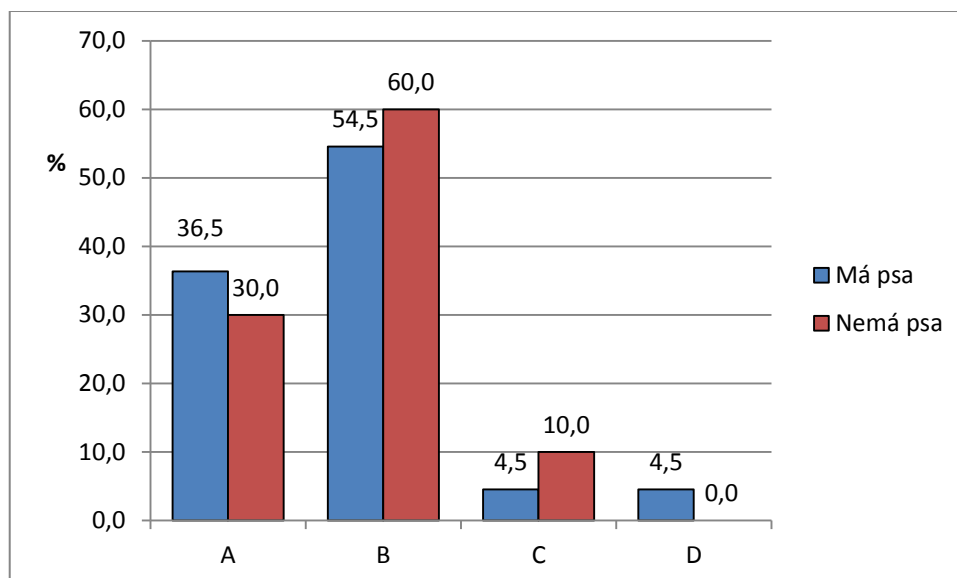
Graf 9 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 10 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 11 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Graf 12 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

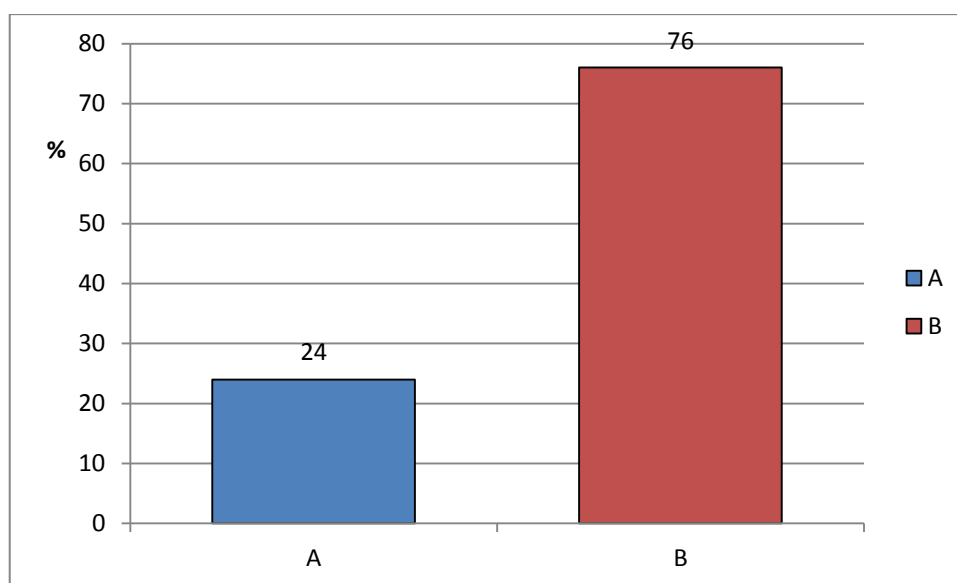
56,7 % respondentů nezná žádný typ animoterapie. 43,3 % dotazovaných zná alespoň jeden typ animoterapie. Grafy 8, 10 a 12 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří znají alespoň jeden typ animoterapie. Nejznámější je AAT, poté následuje AAA, dále AAE a nejméně je známý AACR.

Pedagogové, kteří mají praxi do deseti let a kteří chovají psa, znají metody nejvíce.

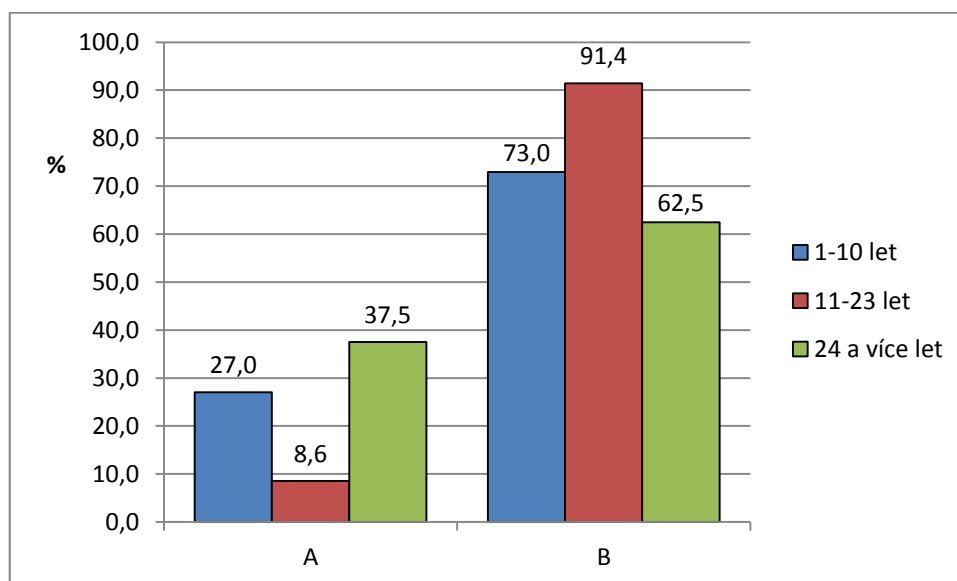
4. Znáte některé organizace, nebo jednotlivce, které (kteří) se zabývají canisterapií?

a) ano (vypište které).....

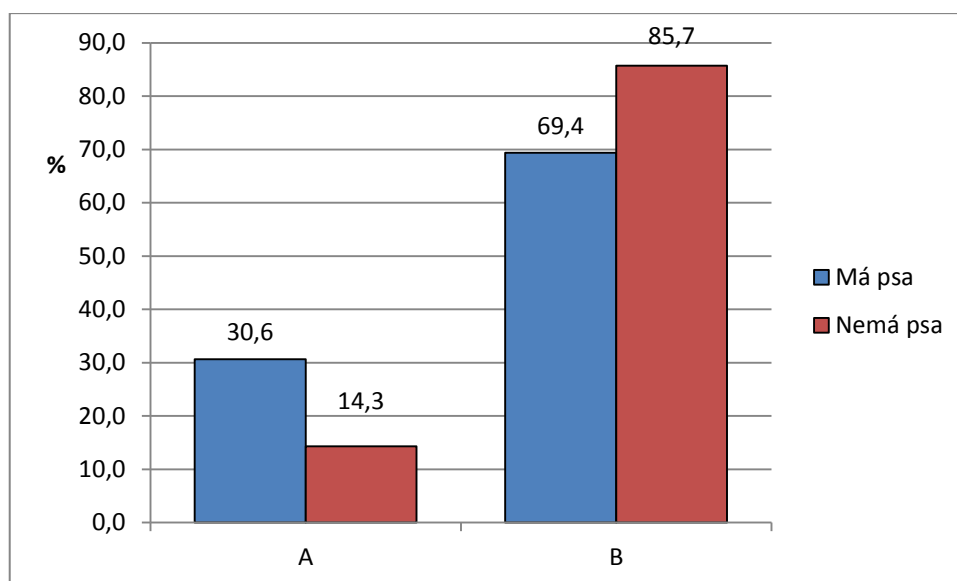
b) ne

Graf 13 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 14 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

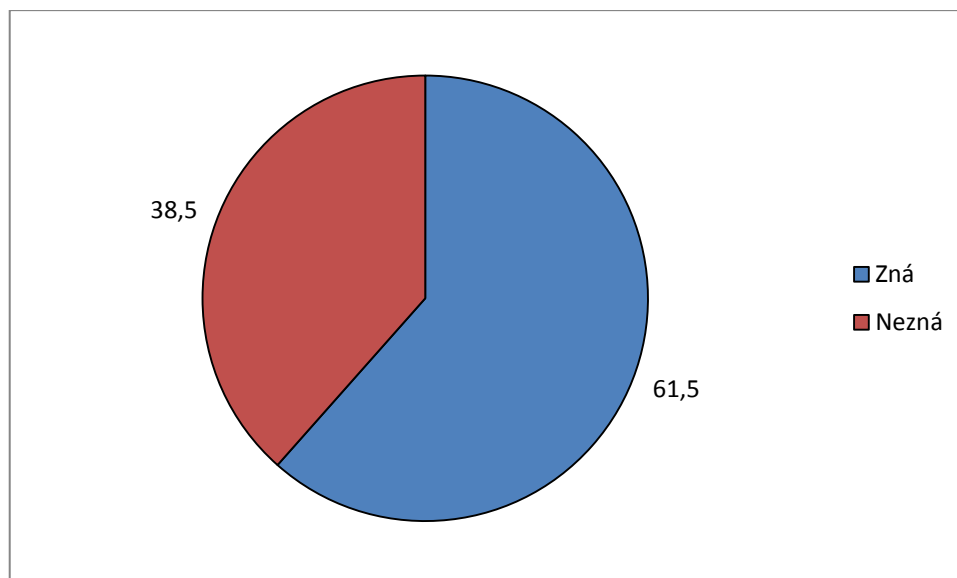
Graf 15 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

76 % dotazovaných nezná žádné jednotlivce ani organizace zabývající se canisterapií. 24 % jedinců zmínilo celkem šest jednotlivců a tři organizace – Pomocné tlapky o. p. s., Anitera o. p. s. a Dobrovolnické centrum Kladno o. s.

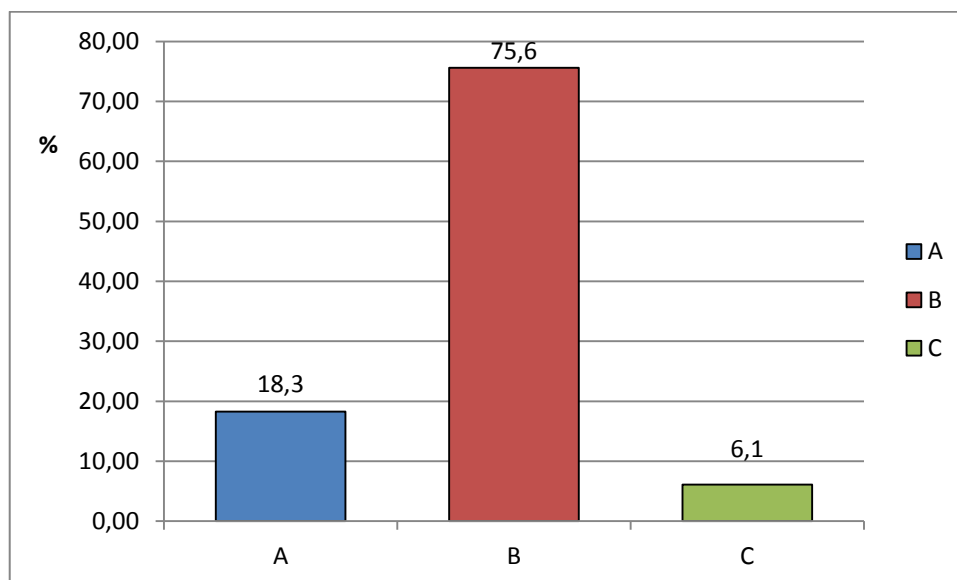
Více organizací, nebo jednotlivců znají pedagogové s osobní zkušeností s chovem psa. Délka pedagogické praxe nebyla u této otázky rozhodující.

5. Znáte ještě jiné terapie za pomoci zvířat? (zde je možno zvolit více odpovědí)
- ano, felinoterapie je .....
  - ano, hipoterapie je.....
  - znám ještě další terapie.....
  - kromě canisterapie neznám žádnou jinou terapii za pomoci zvířat

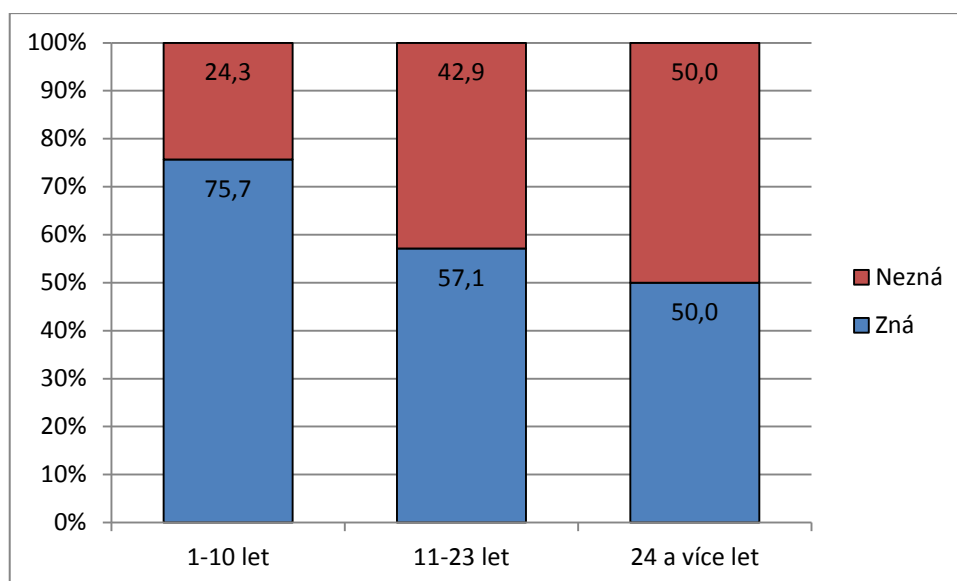

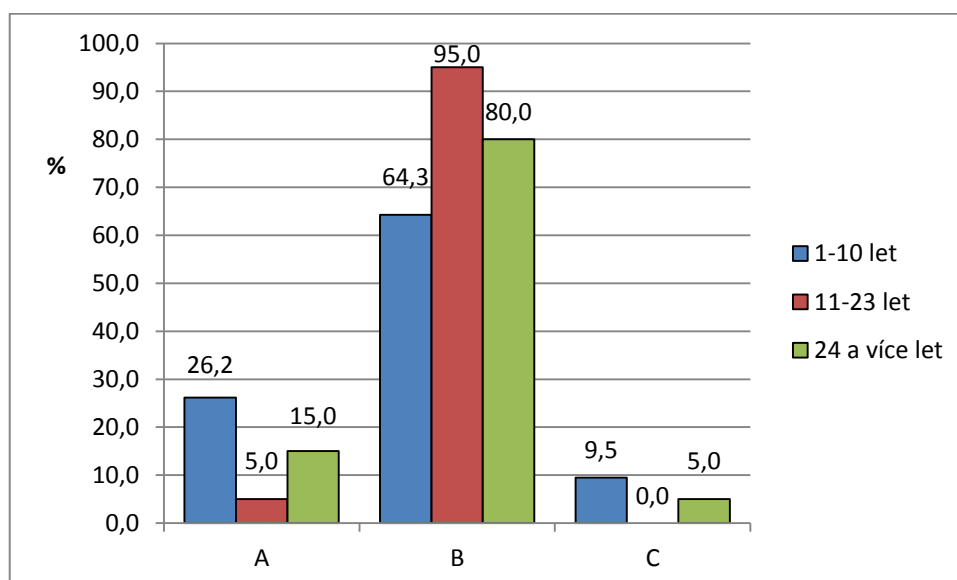
Graf 16 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (celkové vyhodnocení)

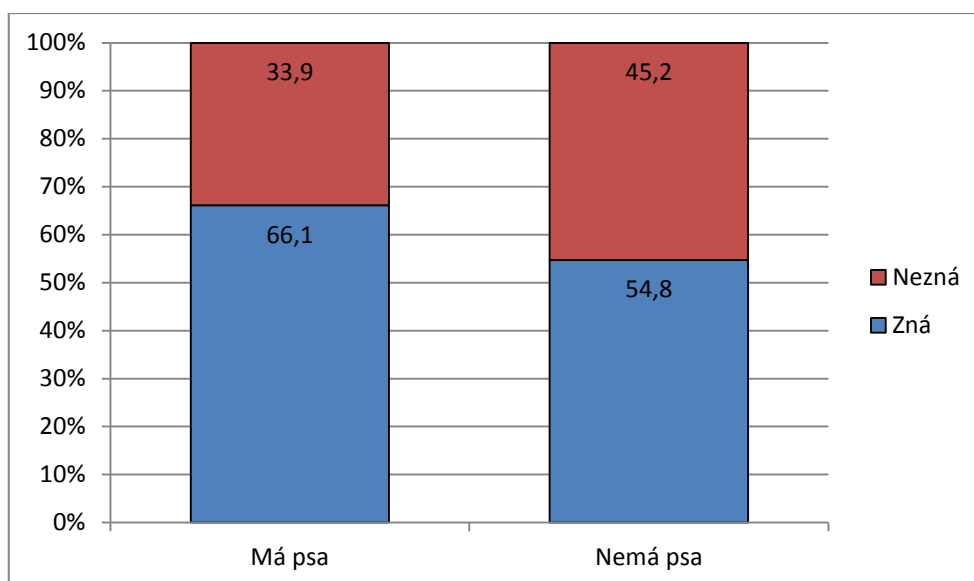
Graf 17 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (celkové vyhodnocení)

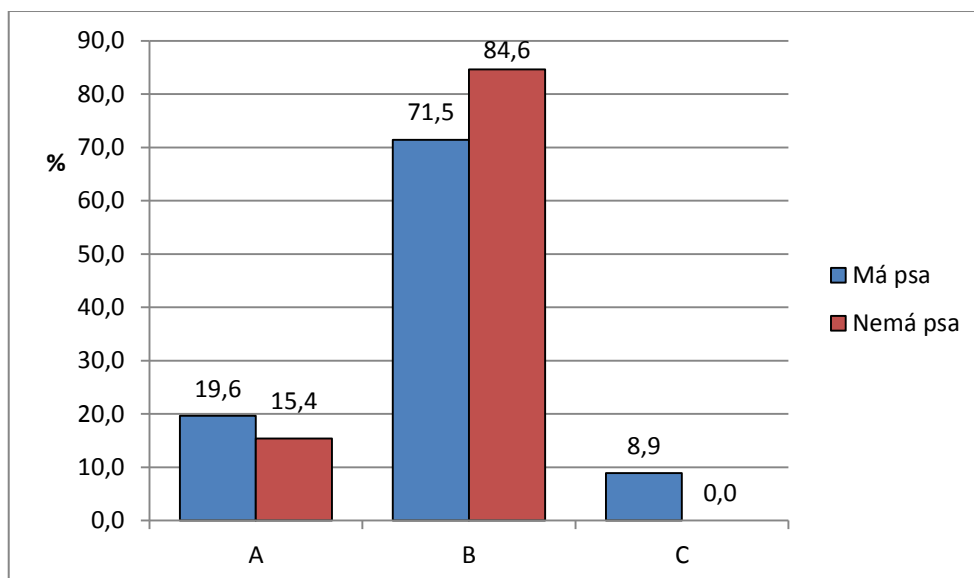
Graf 18 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 19 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 20 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

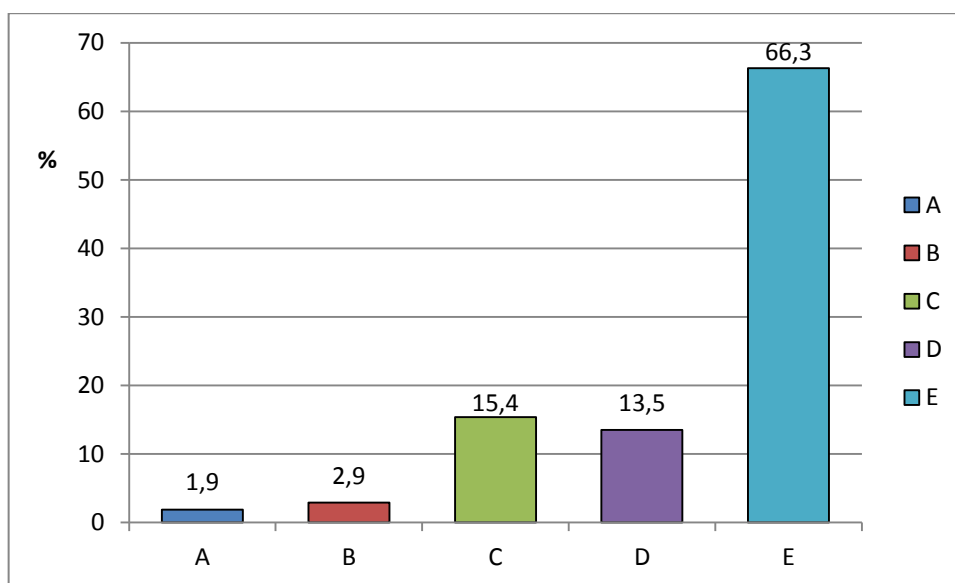

Graf 21 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

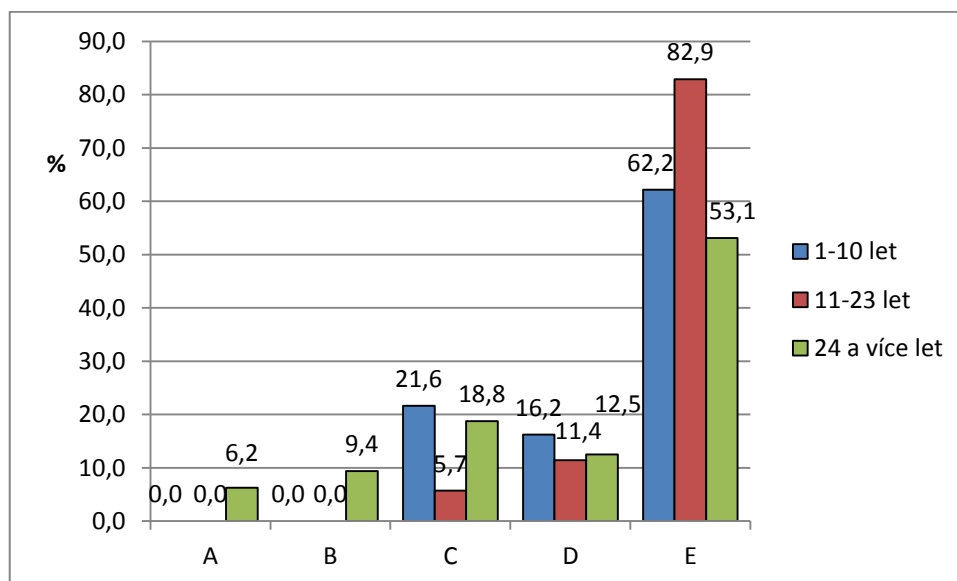
38,5 % respondentů nezná kromě canisterapie žádnou jinou terapii za pomoci zvířat. 61,5 % dotazovaných zná ještě další terapie kromě canisterapie. Grafy 17, 19 a 21 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří znají kromě canisterapie ještě jiné terapie za pomoci zvířat. Nejznámější je hipoterapie (léčebné působení koně na zdraví člověka), poté následuje felinoterapie (léčebné působení kočky na zdraví člověka) a jako další terapie respondenti uvedli delfinoterapii, ornitoterapii (léčebné působení ptáka na zdraví člověka), farming terapii (léčebné působení hospodářského zvířete na zdraví člověka) a terapii za pomoci malých zvířat.

Canisterapii a další terapie za pomoci zvířat nejvíce znají pedagogové s praxí do deseti let a ti, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa.

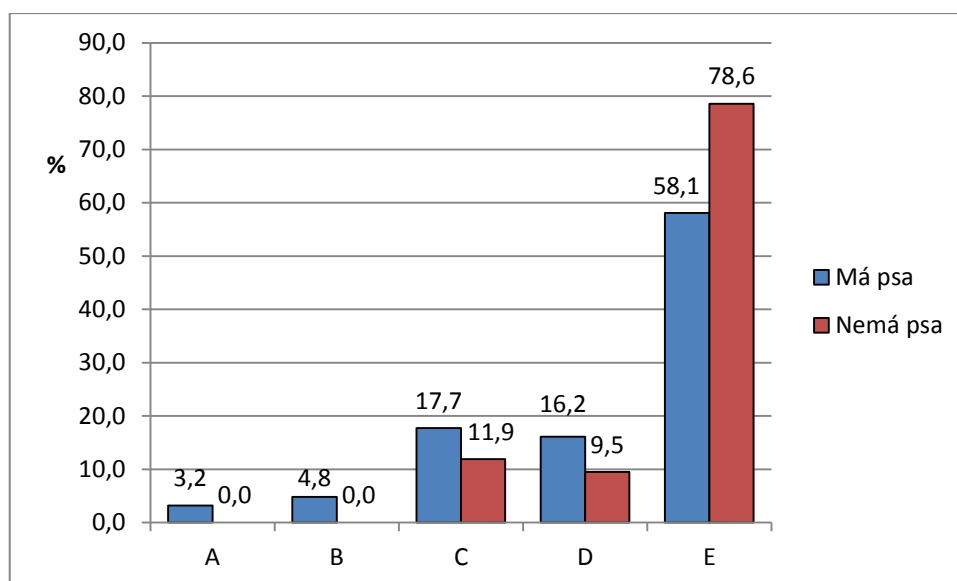
6. Setkal/a jste se s canisterapií již osobně? Kde?
- ano – ve škole, psodod společně se psem sem dochází
  - ano – ve třídě, kde učím
  - ano – na semináři o canisterapii
  - ano – při jiné příležitosti (vypište prosím konkrétně).....
  - ne

Graf 22 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 23 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

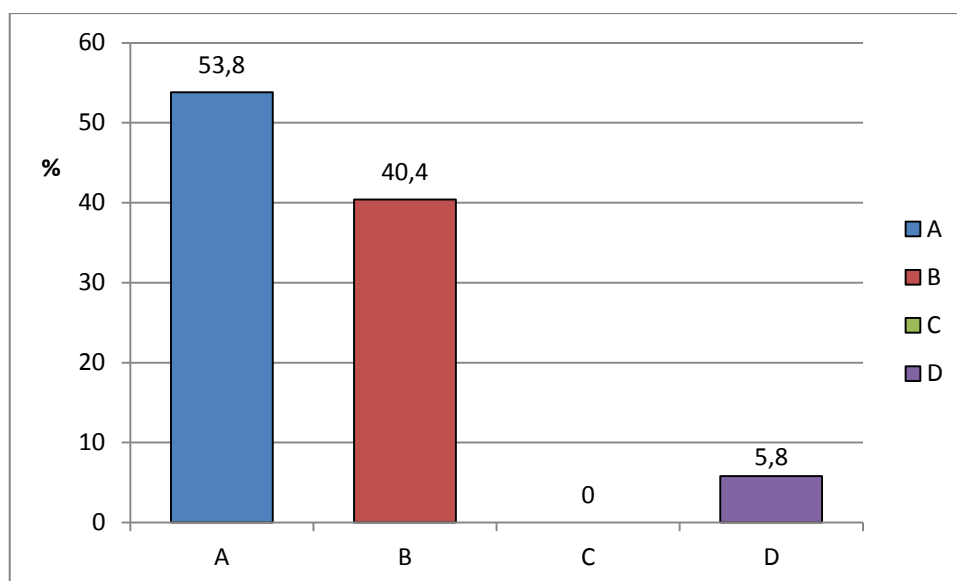

Graf 24 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

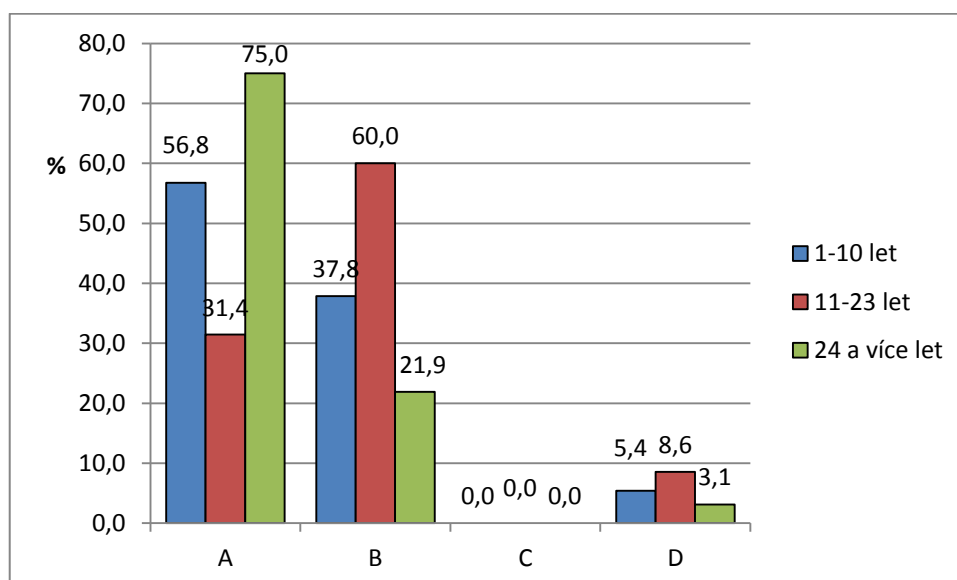
66,3 % respondentů se s canisterapií doposud osobně nesetkalo. Ostatní dotazovaní pedagogové se s canisterapií osobně setkali na semináři o canisterapii, poté při jiné příležitosti (předchozí zaměstnání, v rodině u známých, kteří mají canisterapeutického psa, v nemocnici, v domově důchodců, na letním táboře a jedna paní učitelka se canisterapie účastní se svoji handicapovanou dcerou). 3 pedagogové, tedy 2,9 %, se s canisterapií osobně setkali ve své třídě a 2 pedagogové, tedy 1,9 %, ve škole, do které canisterapeutický pes pravidelně dochází.

Pedagogové, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa se s canisterapií setkali častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají, a to o 20,5 %.

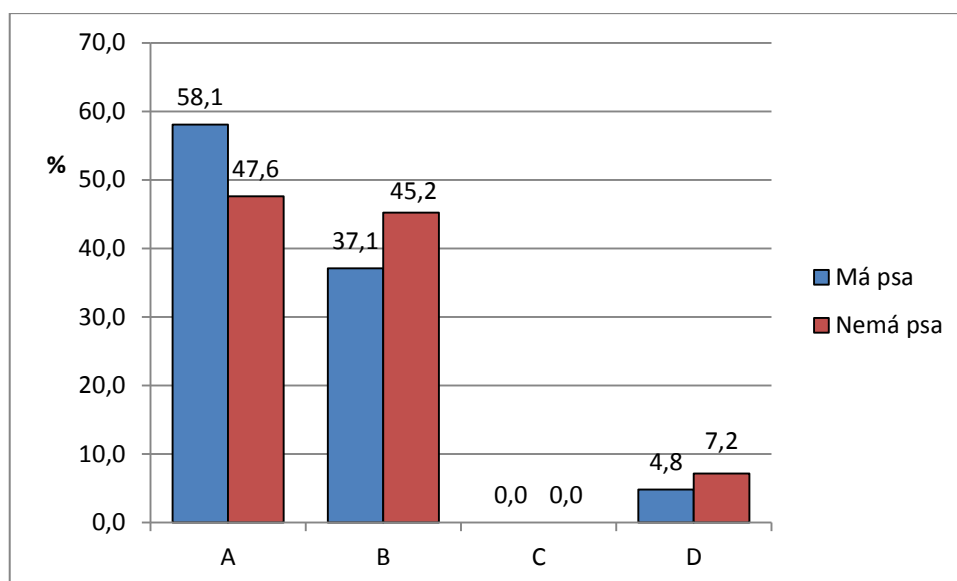
7. Považujete canisterapii za terapii, která působí příznivě na člověka?
- ano, canisterapii vnímám jako velmi účinnou terapii
  - ano, canisterapii vnímám jako pouze pomocnou terapii spolu s dalšími terapiemi
  - ne, canisterapie nemůže působit příznivě na zdraví člověka
  - nevím

Graf 25 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 26 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

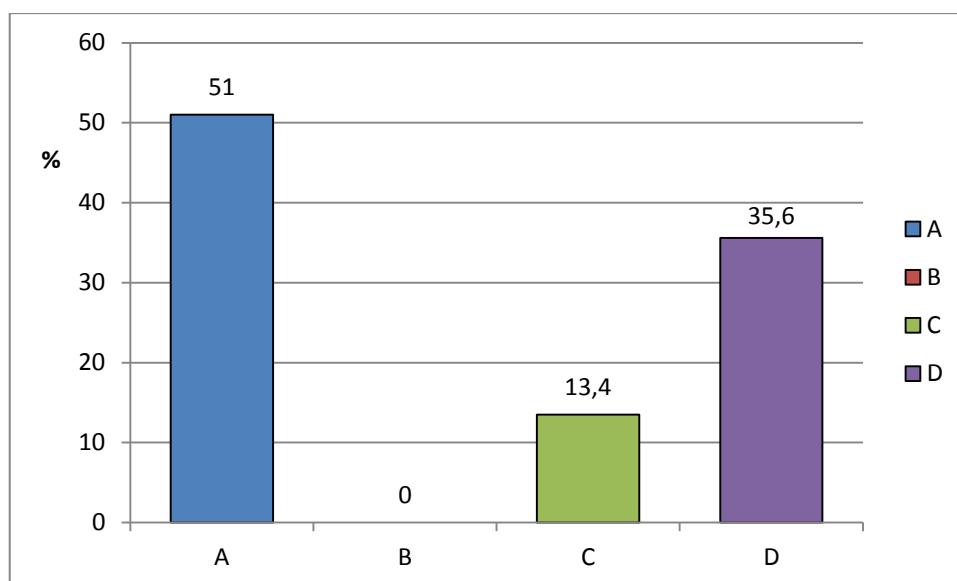

Graf 27 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

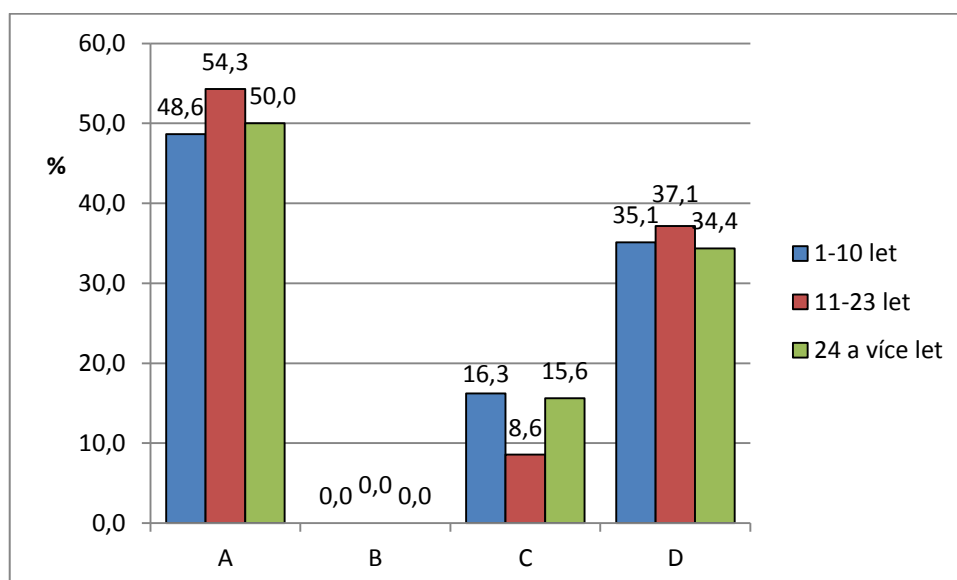
56 respondentů, tedy 53,8 %, vnímá canisterapii jako velmi účinnou terapii, 40,4 % ji vnímá jako pomocnou terapii spolu s dalšími terapiemi a 5,8 % dotazovaných neví. Pozitivní poznatek z této vyhodnocené otázky je, že žádný dotazovaný nevnímá canisterapii jako nepříznivě působící na zdraví člověka.

Nejvíce pedagogů, a to s praxí 24 let a více, vnímá canisterapii jako velmi účinnou terapii. Takto canisterapii vnímá také nejvíce pedagogů, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa.

8. Setkal/a jste se ve svém okolí s nějakými ohlasy na canisterapii?
- ano, pouze s pozitivními
  - ano, pouze s negativními
  - ano, s negativními i s pozitivními
  - ne, se žádnými ohlasy jsem se nesešel/a

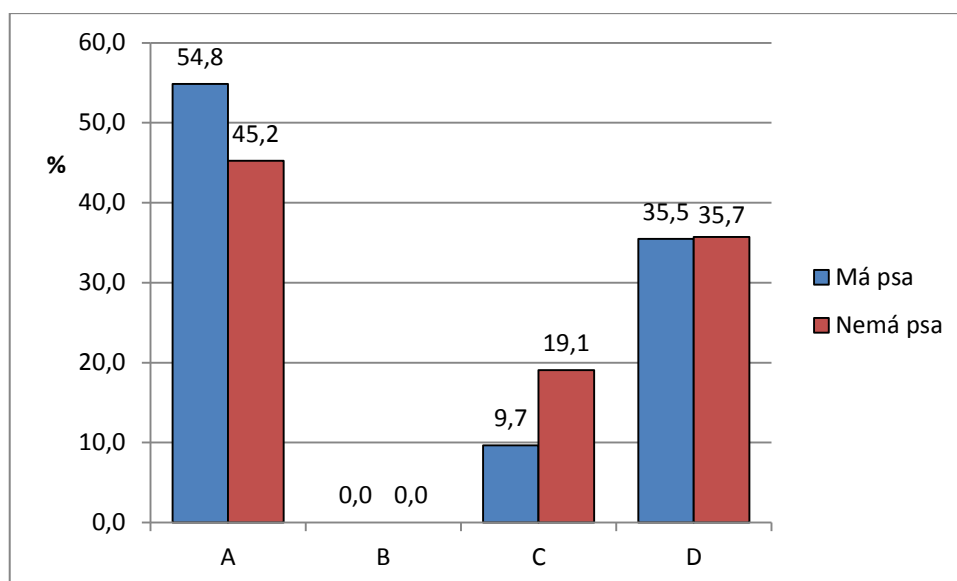

Graf 28 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 29 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

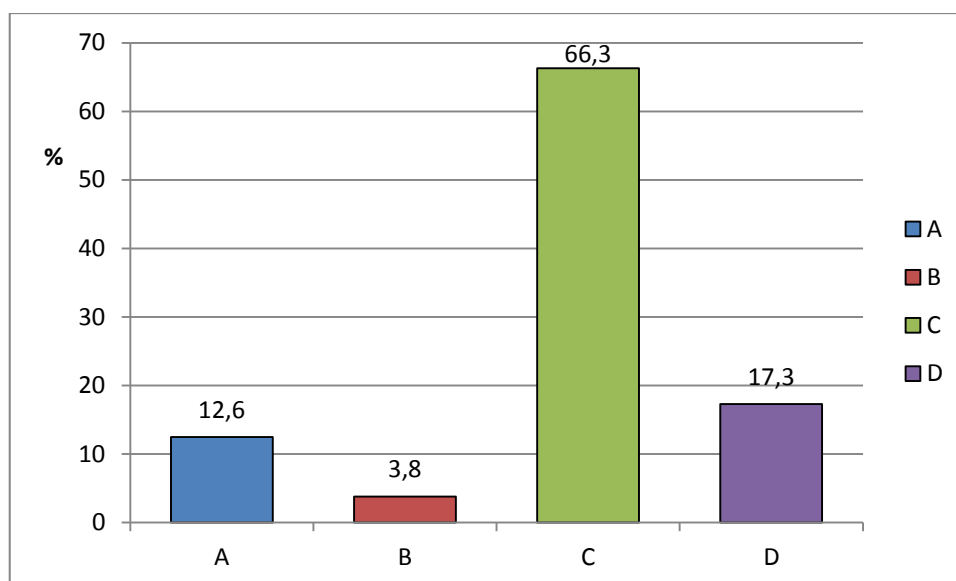
Graf 30 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Ve svém okolí se 53 pedagogů, tedy 51 %, setkala pouze s pozitivními ohlasy na canisterapii. 35,6 % se žádnými a 13,4 s negativními i pozitivními. Velmi kladně vnímám, že žádný dotazovaný se neseťkal s negativními názory na canisterapii.

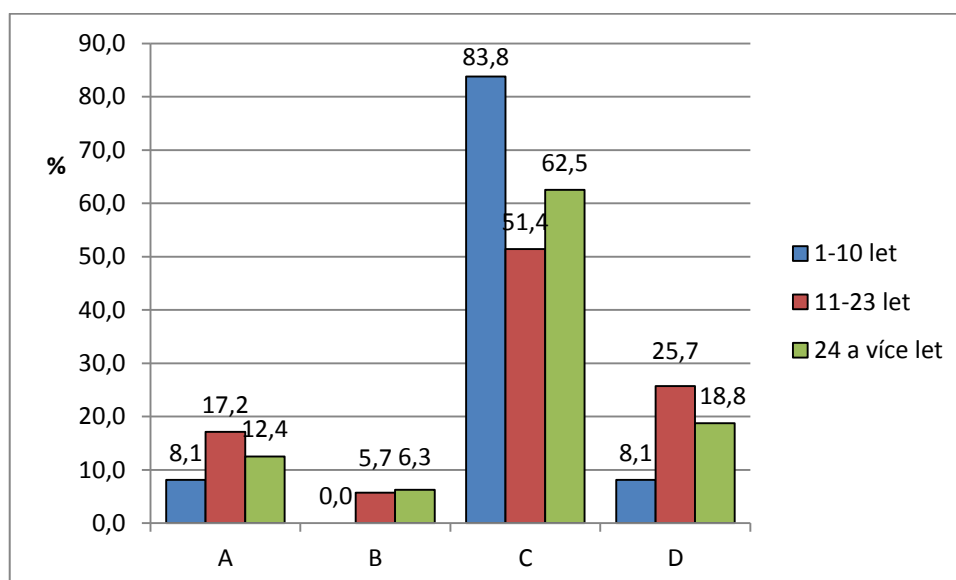
Respondenti, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa, se ve svém okolí více setkali s pozitivními ohlasy na canisterapii než ti, kteří nemají osobní zkušenost s chovem psa, a to o 9,6 %.

9. Které plemeno psa je podle Vás pro canisterapii nejvhodnější?

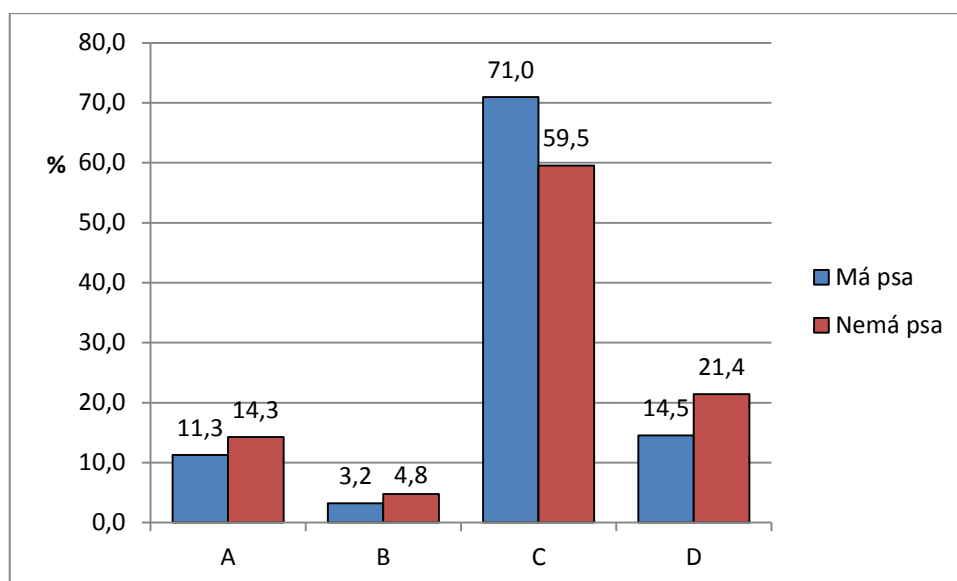
- kterékoli, které ovládá základní poslušnost
- kterékoli, kromě policejních psů (německý ovčák, belgický ovčák, rottweiler...)
- nezáleží na plemeni, ale na povahových vlastnostech psa
- nevím

Graf 31 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 32 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

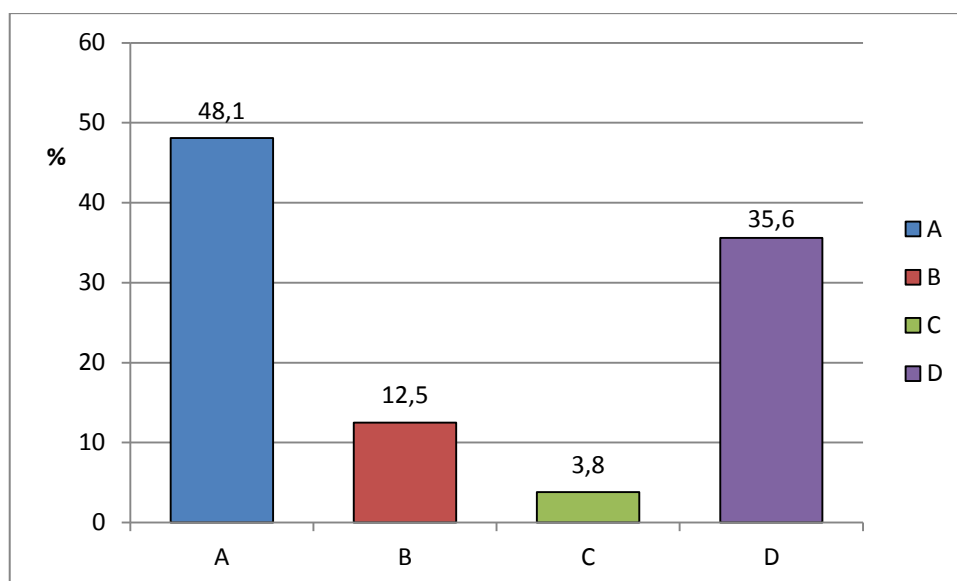
Graf 33 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Správně odpovědělo 69 dotazovaných, tedy 66,3 %. Zvolilo možnost c, tedy nezáleží na plemeni, ale na povahových vlastnostech. (TOMÁŠŮ, 2015) 17,3 % dotazovaných neví, 12,6 % respondentů si myslí, že pro canisterapii je vhodné kterékoli plemeno, které ovládá základní poslušnost. Pouze 4 pedagogové, tedy 3,8 %, zvolili možnost b.

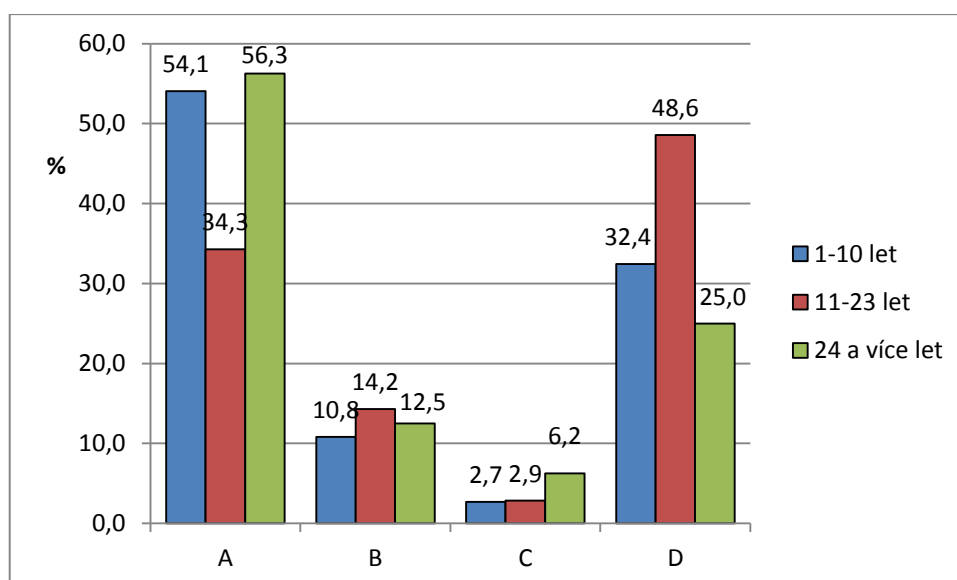
Vzhledem k délce pedagogické praxe nejvíce správných odpovědí zvolili pedagogové s praxí do deseti let. Ve vztahu k osobní zkušenosti s chovem psa nejvíce správných odpovědí zvolili respondenti s osobní zkušeností s chovem psa.

10. Měl by mít pes společně s psovodem složené nějaké zkoušky?

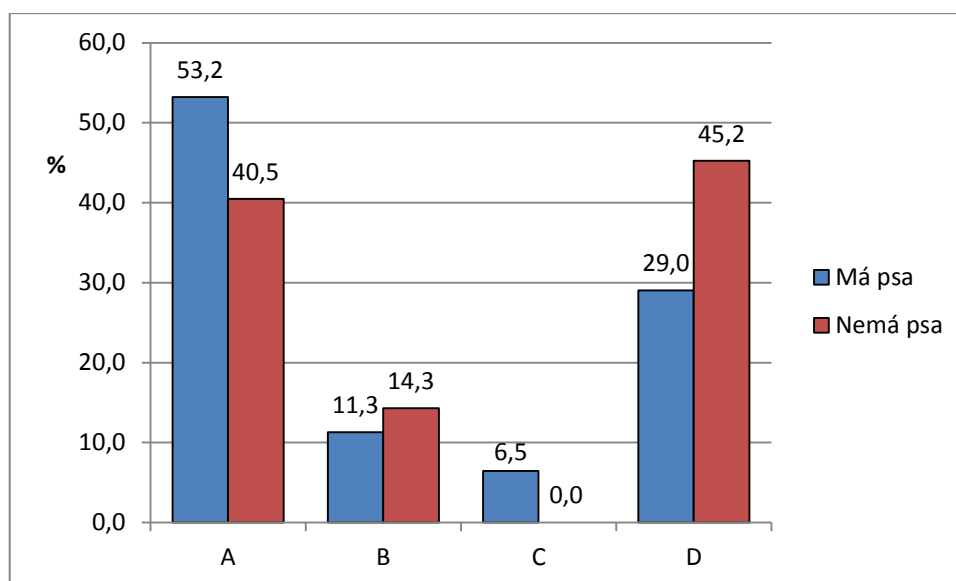
- a) ano, je to dáno zákonem
- b) ano, ale zákonem to dáno není
- c) ne
- d) nevím

Graf 34 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 35 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

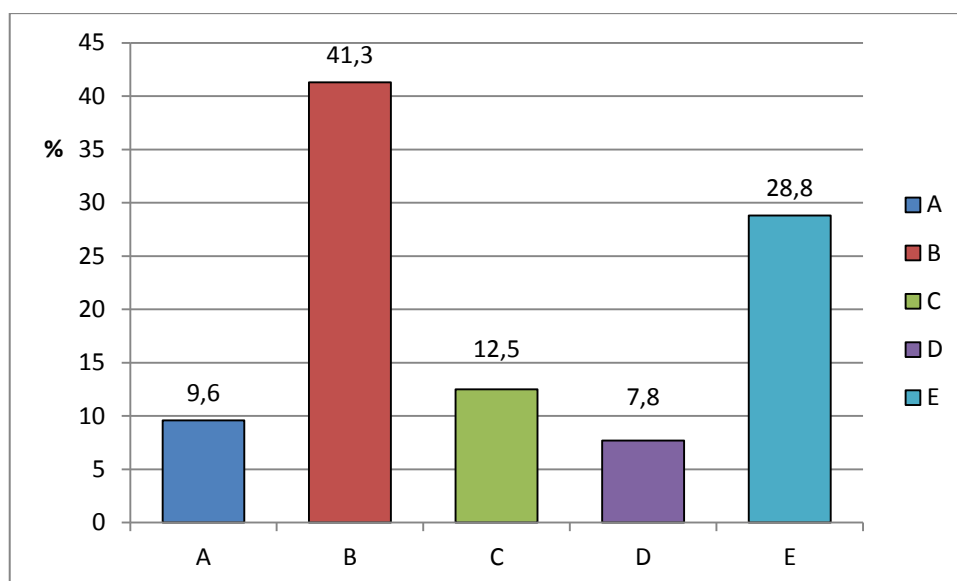

Graf 36 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

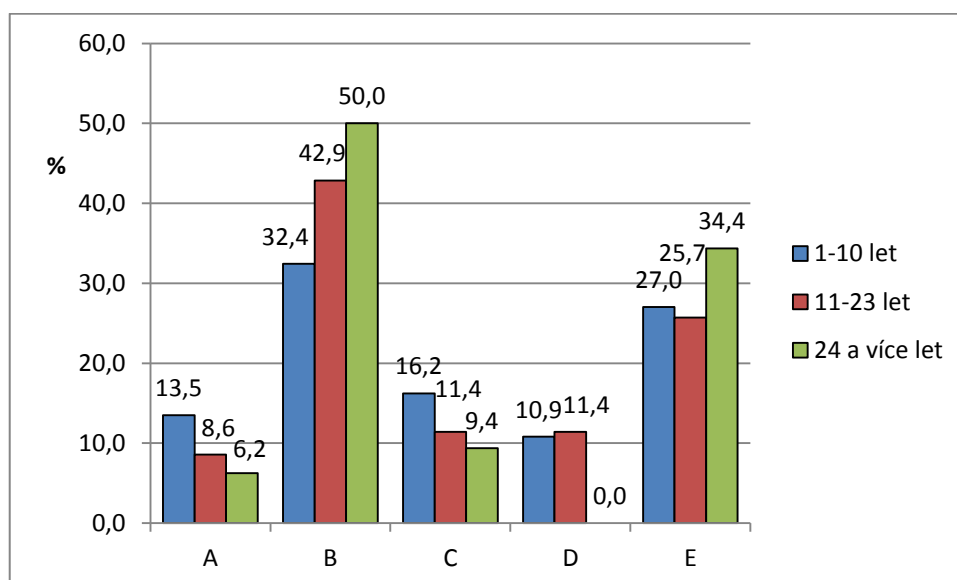
Správná odpověď na otázku č. 10 je možnost b – pes společně s psovodem by měli mít složené canisterapeutické zkoušky, ale zákonem to dáno není. (TOMÁŠŮ, 2015) Tuto možnost zvolilo pouze 13 respondentů, tedy 12,5 %. Nejvíce dotazovaných si myslí, že pes s psovodem by měli mít složené canisterapeutické zkoušky a je to dáno zákonem. Dnes se již do podvědomí veřejnosti dostávají canisterapeutické zkoušky a myslím si, že vedení jednotlivých organizací si raději vybere canisterapeutický tým s úspěšně složenými zkouškami. Dále je to také na zodpovědnosti canisterapeuta.

Vzhledem k délce pedagogické praxe a k osobní zkušenosti s chovem psa tomu bylo obdobně. Autorku diplomové práce zaujalo nulové zastoupení odpovědi c, tedy pes společně s psovodem by neměl mít složené zkoušky, u pedagogů, kteří nechovají psa.

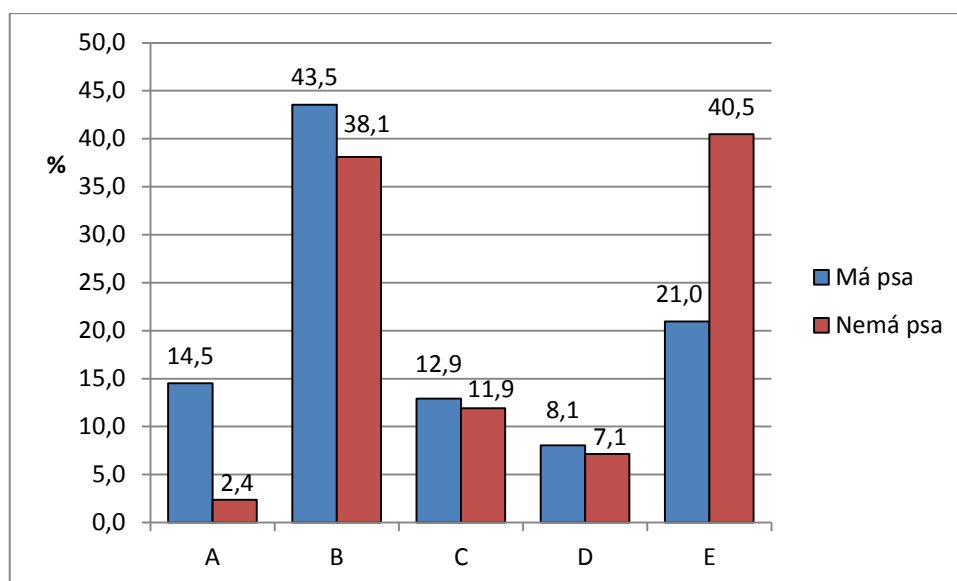
11. Máte představu, za jakou nejkratší dobu je člověk schopen vychovat psa od štěněte tak, aby s ním mohl oficiálně vykonávat canisterapii?
- do 1 roku
  - do 2 let
  - do 3 let
  - do 4 let
  - nevím

Graf 37 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 38 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

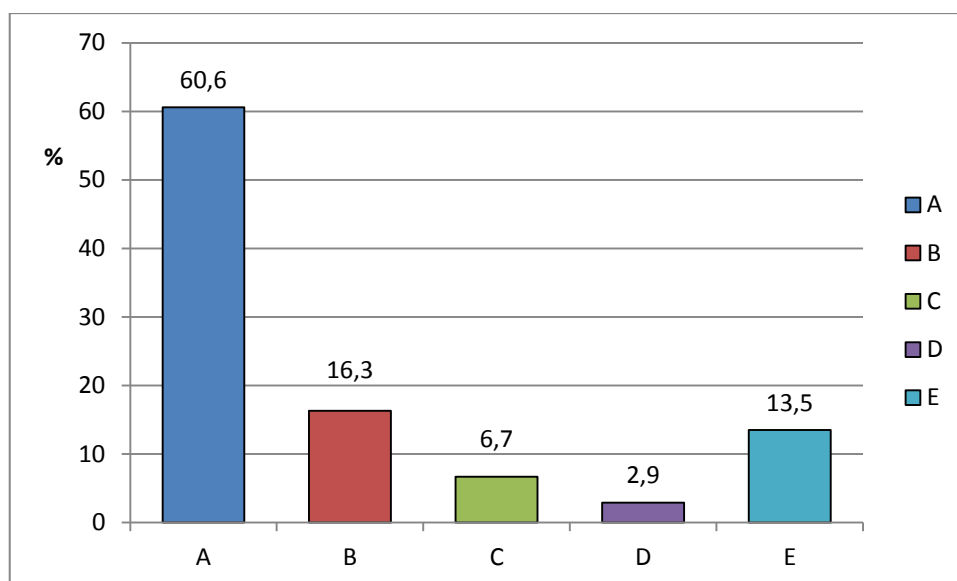
Graf 39 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Nejdříve může psův od se svým psem skládat canisterapeutické zkoušky, když je psův nejmeně patnáct měsíců. (TOMÁŠŮ, 2015) Správná možnost je tedy b – do dvou let. Takto odpovědělo nejvíce dotazovaných, a to 41,3 % pedagogů.

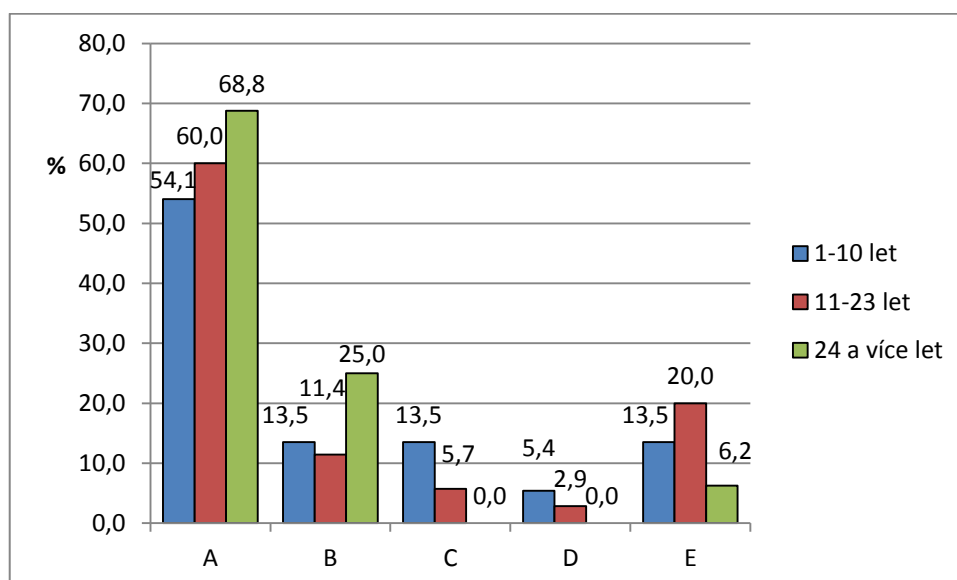
Vzhledem k délce pedagogické praxe nejvíce správných odpovědí zvolili respondenti s praxí 24 let a více. Ve vztahu k osobní zkušenosti s chovem psa nejvíce správných odpovědí bylo zaznamenáno u pedagogů s osobní zkušeností s chovem psa.

12. Od které doby je znám kontakt člověka se psem?

- a) od pravěku
- b) od starověku
- c) od středověku
- d) od novověku
- e) nevím

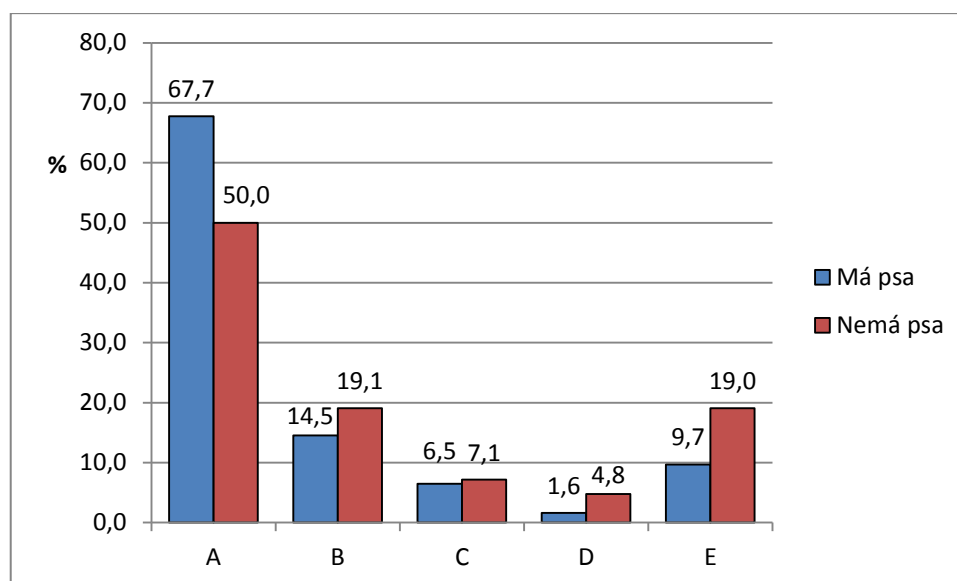

Graf 40 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 41 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

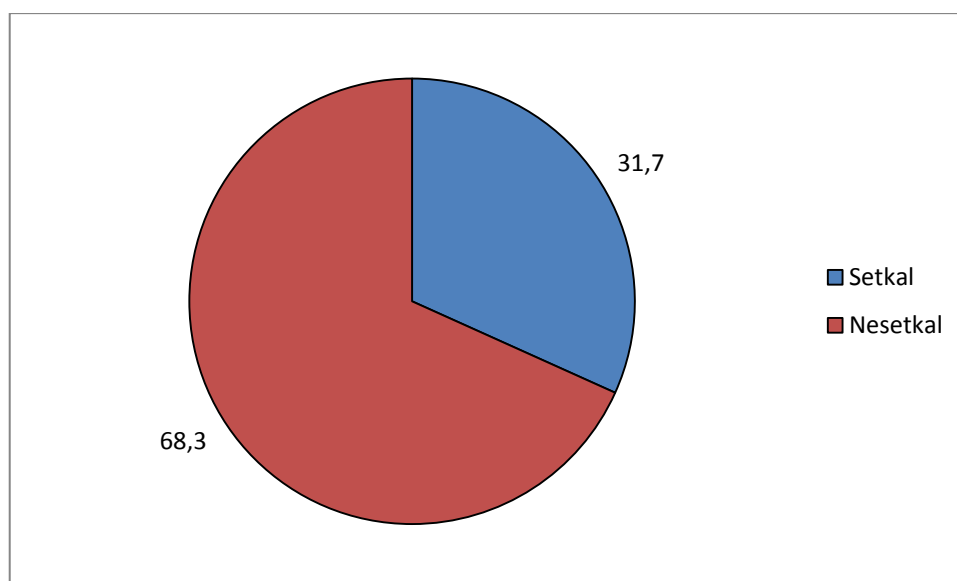
Graf 42 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Důkaz kontaktu člověka se psem pochází již z pravěku (paleolitický hrob, kde byl pohřben člověk společně se psem). (GALAJDOVÁ, 1999, s. 13) Správně odpověděla většina dotazovaných, a to 60,6 %.

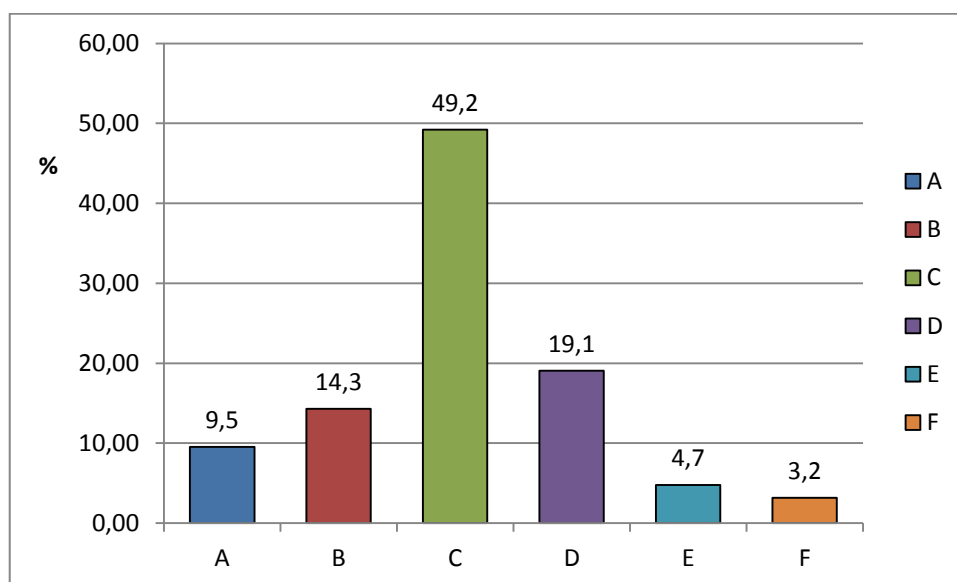
Nejvíce správných odpovědí bylo nalezeno u pedagogů s praxí 24 let a více a s osobní zkušeností s chovem psa.

13. Setkal/a jste se s canisterapií osobně? Pokud ano, jak (popř. ve které oblasti) canisterapie pomáhala? (zde je možno zvolit více odpovědí)

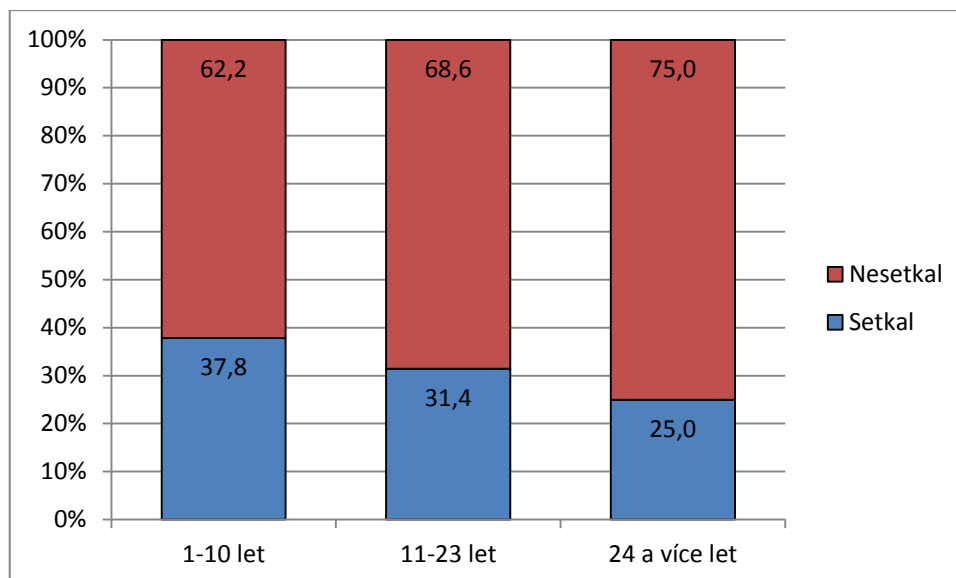
- v oblasti řeči (při verbální komunikaci s okolím)
- při neverbální komunikaci
- po stránce tělesné (např. uvolnění spasmů, rozpohybování klienta...)
- při rozvoji jemné motoriky
- při vzdělávání klienta
- canisterapie pomáhala ještě v jiné oblasti (vypište).....
- s canisterapií jsem se osobně ještě nesetkal/a

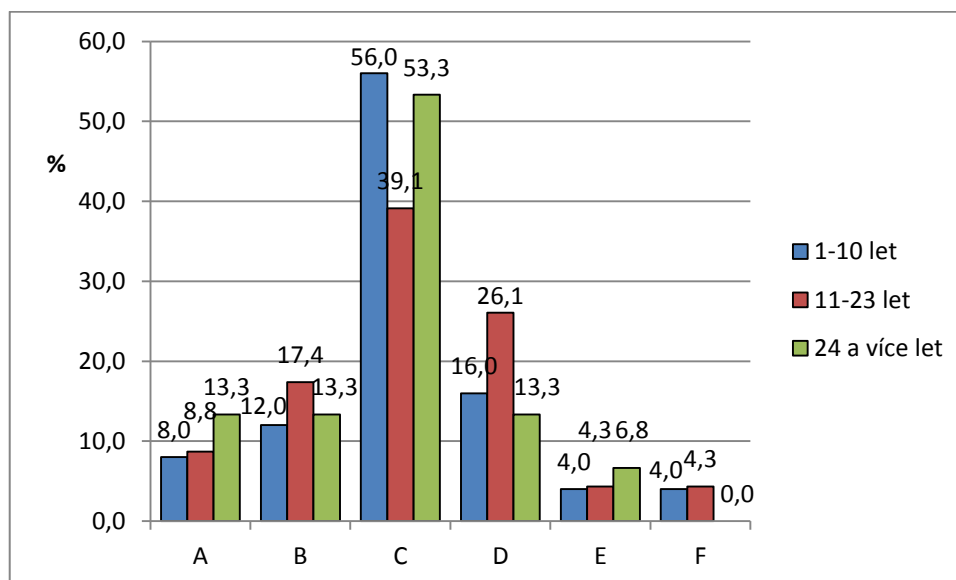
Graf 43 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (celkové vyhodnocení)

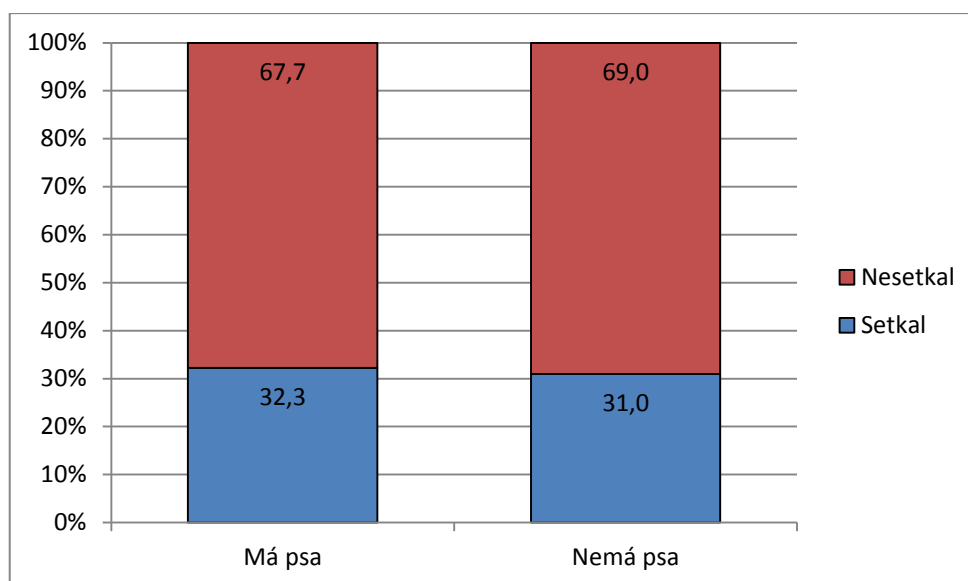
Graf 44 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (celkové vyhodnocení)

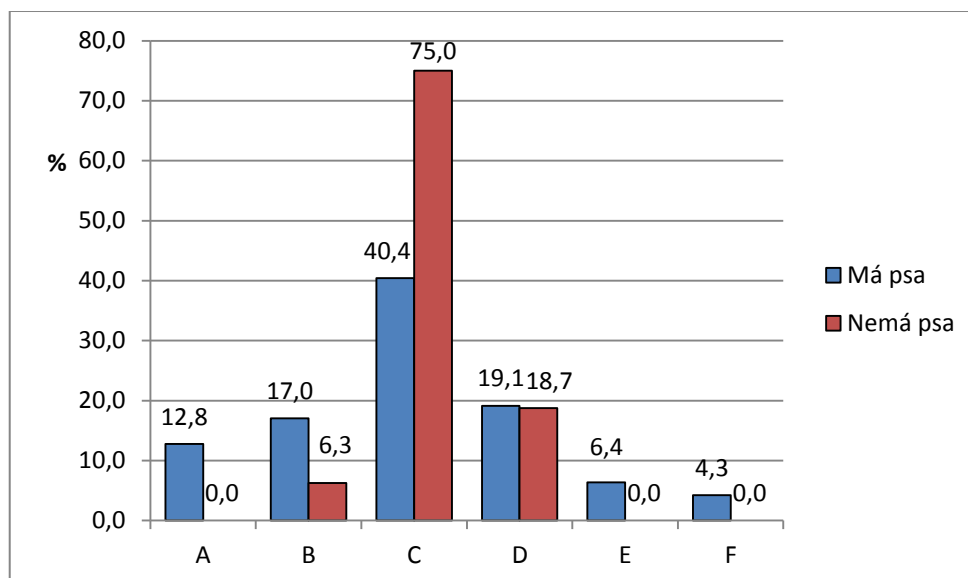
Graf 45 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 46 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 47 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Graf 48 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

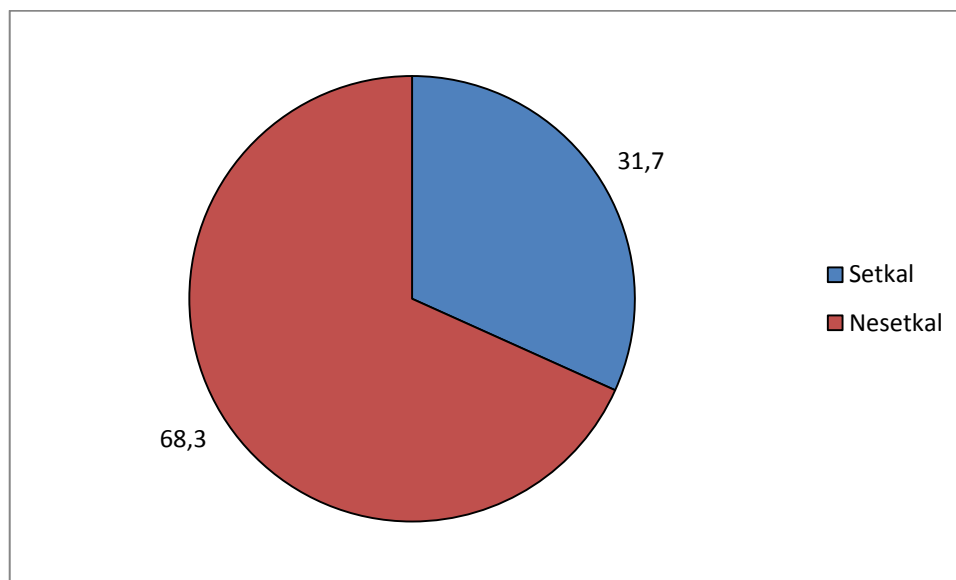
Tato otázka navazovala na otázku č. 6, ve které 69 (66,3 %) respondentů uvedlo, že se s canisterapií osobně nesetkalo. Zde, v otázce č. 13 uvedlo 71 (68,3 %) respondentů, že se s canisterapií osobně nesetkalo. Vzniklý rozdíl 2 respondentů si vysvětlují tím, že s canisterapií se osobně setkali na semináři o canisterapii, kde zřejmě nebyl uveden případ konkrétního jedince, u kterého se canisterapie realizovala. 33 dotazovaných, tedy 31,7 %, se s canisterapií setkalo osobně. Nejvíce pomáhala v oblasti tělesné. Dva respondenti uvedli možnost f, ve které vypsali oblast psychiky.

Pedagogové, kteří chovají psa, uvedli léčebné účinky canisterapie ve všech oblastech. Pedagogové, kteří nemají osobní zkušenost s chovem psa, uvedli léčebné účinky canisterapie pouze v oblasti tělesné, v oblasti neverbální komunikace a jemné motoriky.

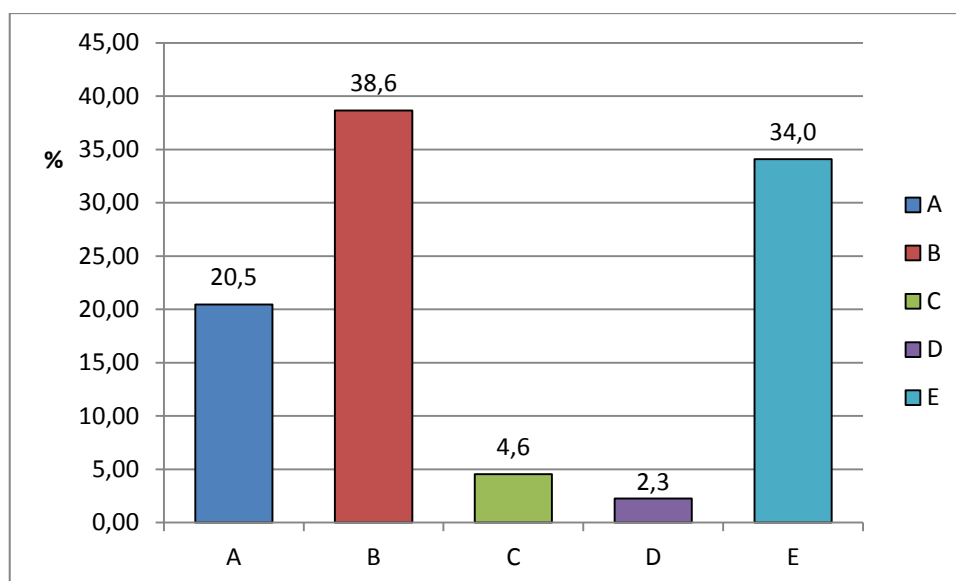
Grafy 44, 46 a 48 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří se s canisterapií již osobně setkali.

14. Vznikly při samotné canisterapii nějaké problémy? (zde je možno zvolit více odpovědí)

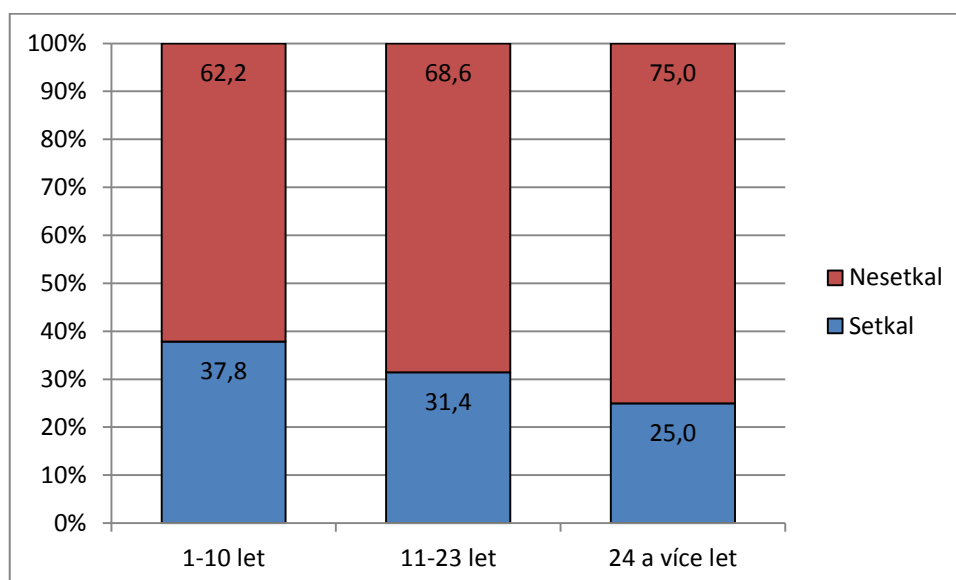
- a) ano, klient byl na psa alergický
- b) ano, klient měl ze psa strach
- c) ano, pes odmítal spolupráci s psovodem
- d) ano, jiné (vypište).....
- e) ne, při canisterapii jsem neshledal/a žádné problémy
- f) s canisterapií jsem se osobně ještě nesetkal/a

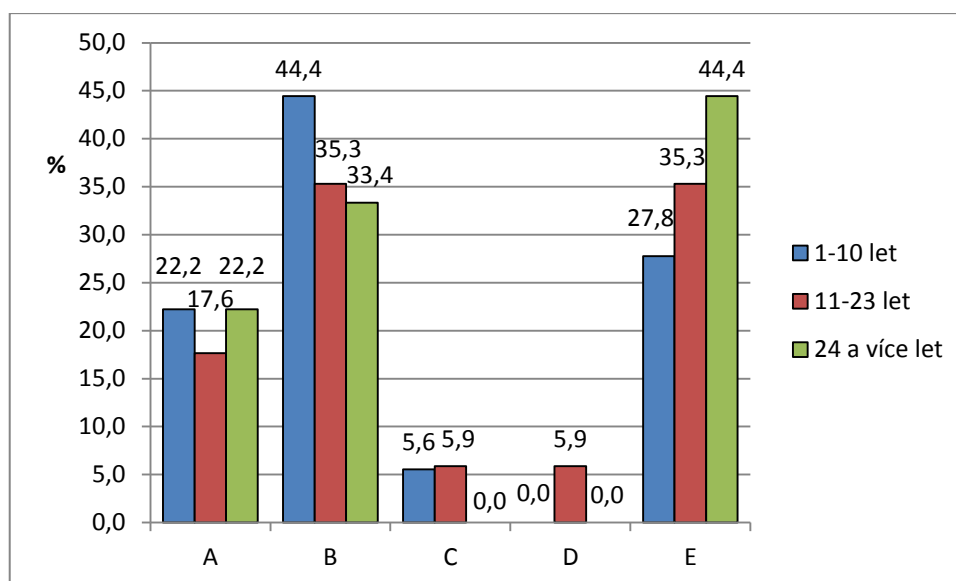
Graf 49 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (celkové vyhodnocení)

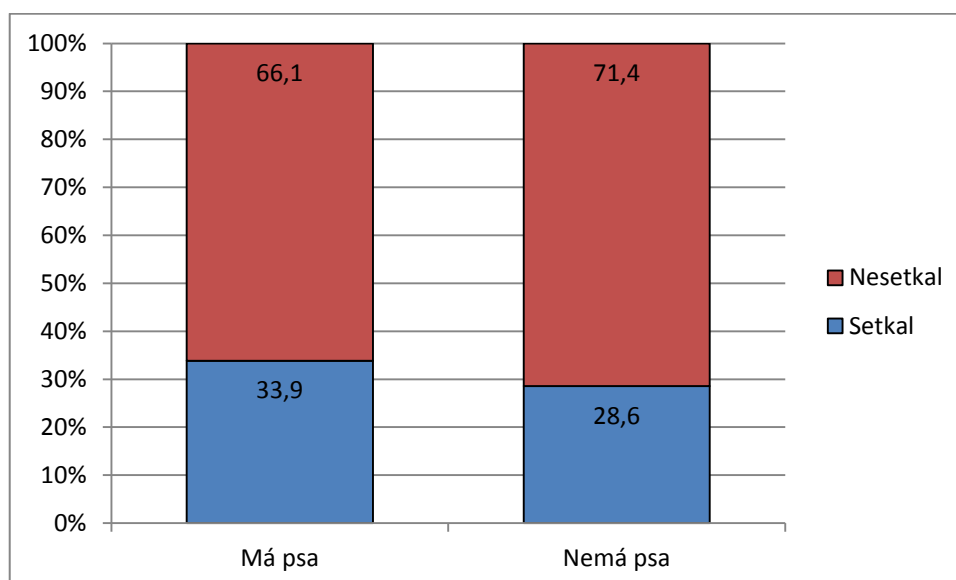
Graf 50 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (celkové vyhodnocení)

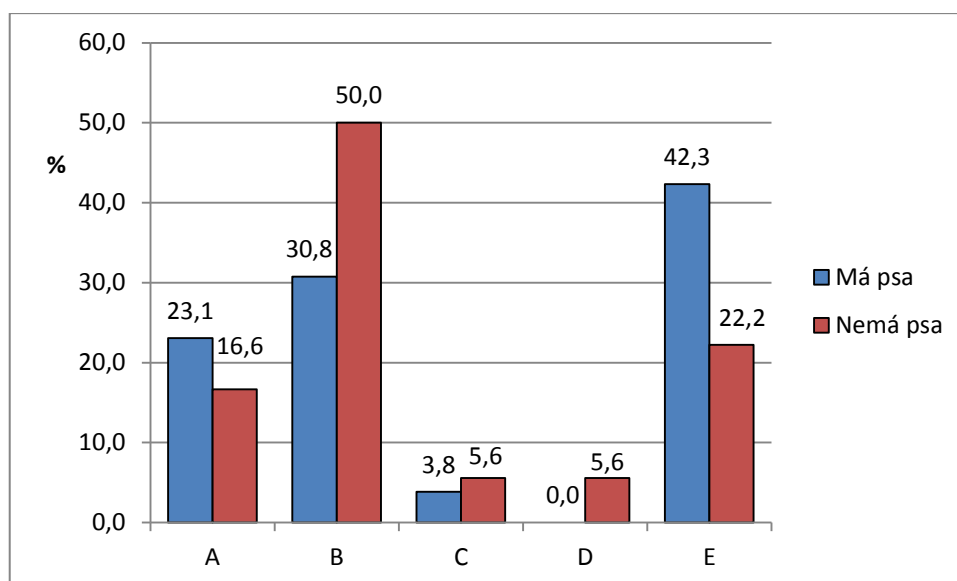
Graf 51 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 52 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 53 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Graf 54 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

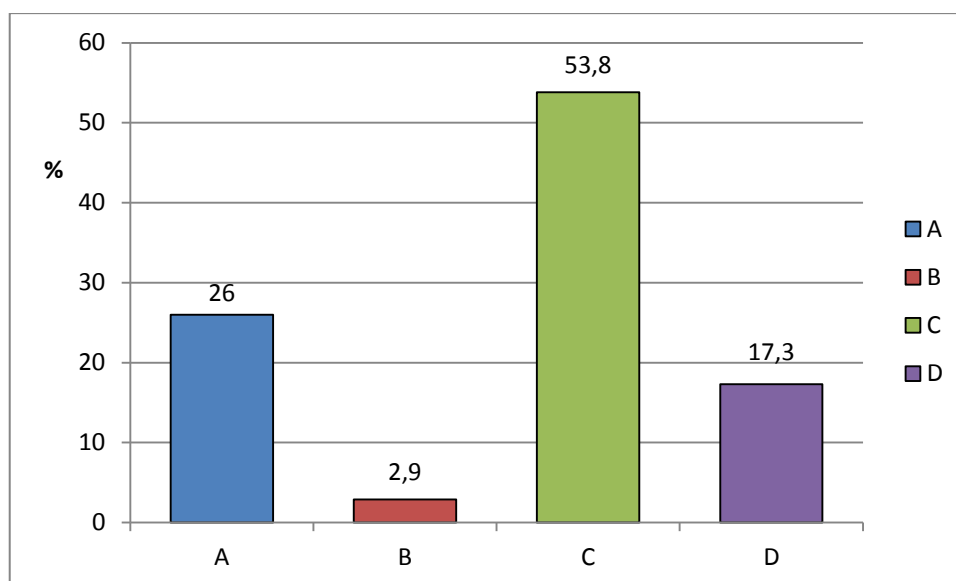
68,3 % respondentů (počet souhlasí s předchozí otázkou) se s canisterapií osobně nesetkalo. Jedinci, kteří se s canisterapií osobně setkali, uvedli jako nejčastější problém strach klienta ze psa, a to ze 38,6 %. Ze 34 % pedagogové neshledali žádné problémy. Poté uvedli možnost a – klientova alergie na psa. Dále ze 4,6 % byla uvedena odmítnutá spolupráce psa s psovodem a jednou nepředvídatelné reakce psa. Řešení jednotlivých problémů lze nalézt v otázce číslo 19.

Téměř dvojnásobek respondentů, kteří se s canisterapií osobně setkali a mají osobní zkušenost s chovem psa, při canisterapii neshledali žádný problém. Vzhledem s navyšující se délkou pedagogické praxe bylo při canisterapii shledáváno méně problémů.

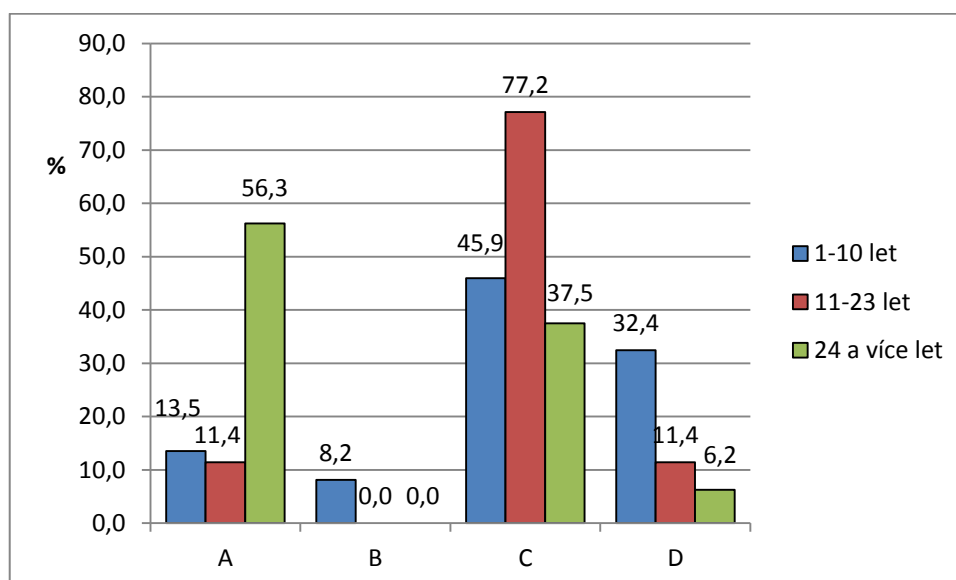
Grafy 50, 52 a 54 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří se s canisterapií již osobně setkali.

15. Měly děti ve Vaší škole možnost dozvědět se o canisterapii v podobě besedy, přednášky, nebo v běžné hodině?
- ano, součástí byla také praktická ukázka práce psa
  - ano, děti dostaly na toto téma pouze teoretické informace
  - ne
  - nevím

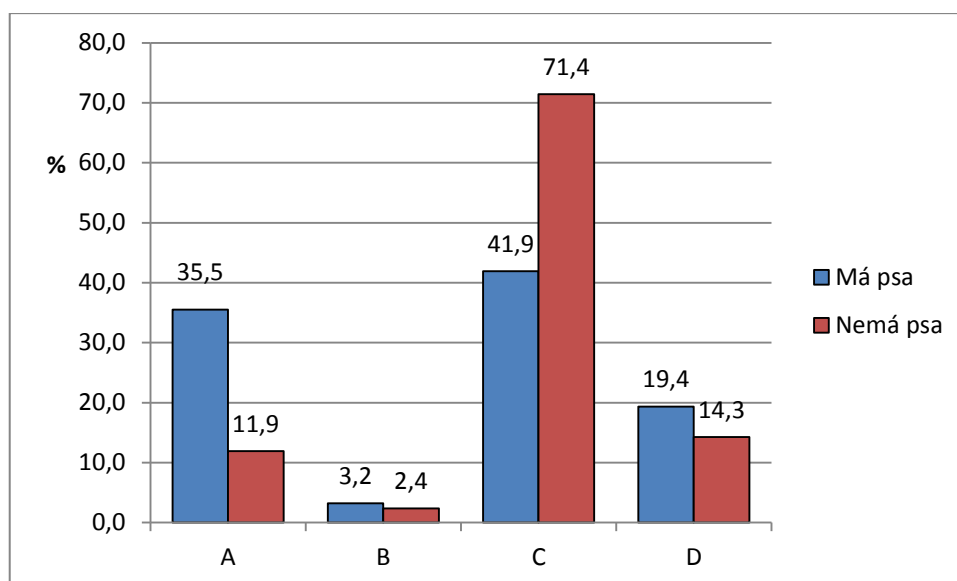

Graf 55 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 56 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

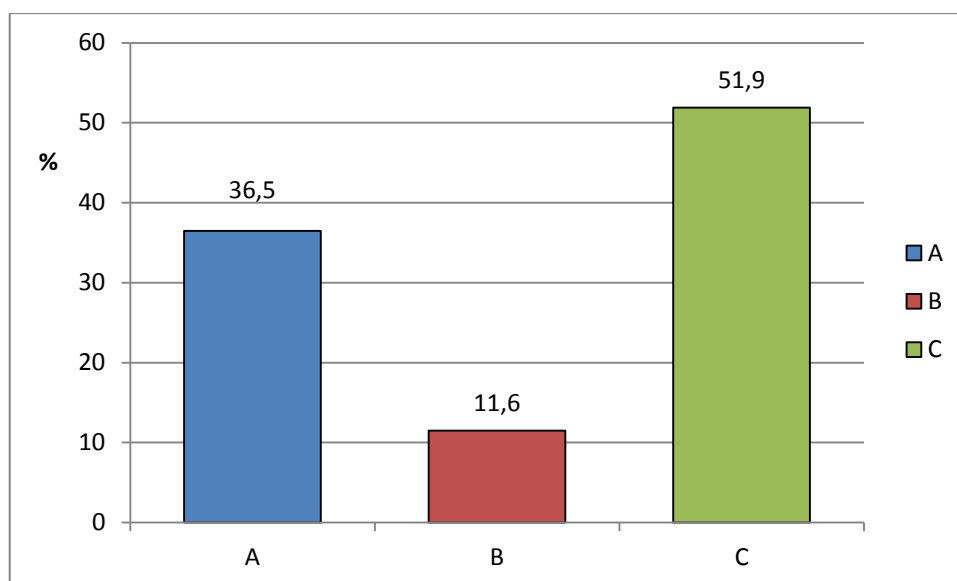
Graf 57 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Z 53,8 % neměly děti vybraných pedagogů možnost se ve škole dozvědět o canisterapii. Z 26 % byla tato možnost dětem poskytnuta i s praktickou ukázkou práce psa. Myslím si, že tuto příležitost by mělo dostat každé dítě, a obohatit si tak svoje znalosti a všeobecný přehled.

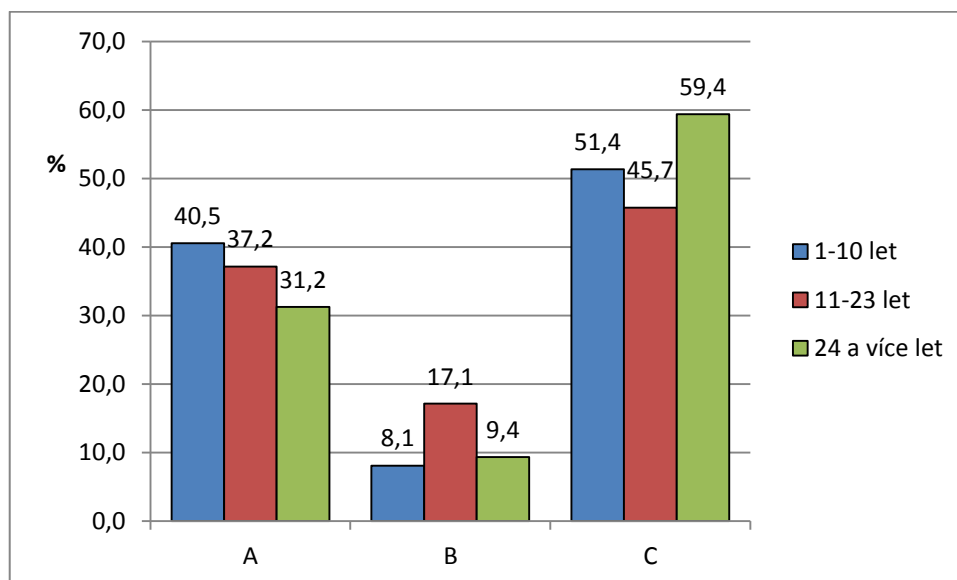
U pedagogů s nejvyšší praxí měli děti nejčastější možnost se s canisterapií osobně setkat. Ve škole, kde působí pedagogové s osobní zkušeností s chovem psa, měly děti téměř třikrát více možností poznat canisterapii.

16. Pokud byste měli, nebo máte ve třídě integrovaného žáka, uvítali byste u něj canisterapii? Dodávám, že je možné vychovat psa tzv. šikovného společníka, kdy je schopen např. vyhledat, přinést a následně podat jednotlivé předměty. Poslouchá svého psovoda a zároveň je možné s ním provádět canisterapii.

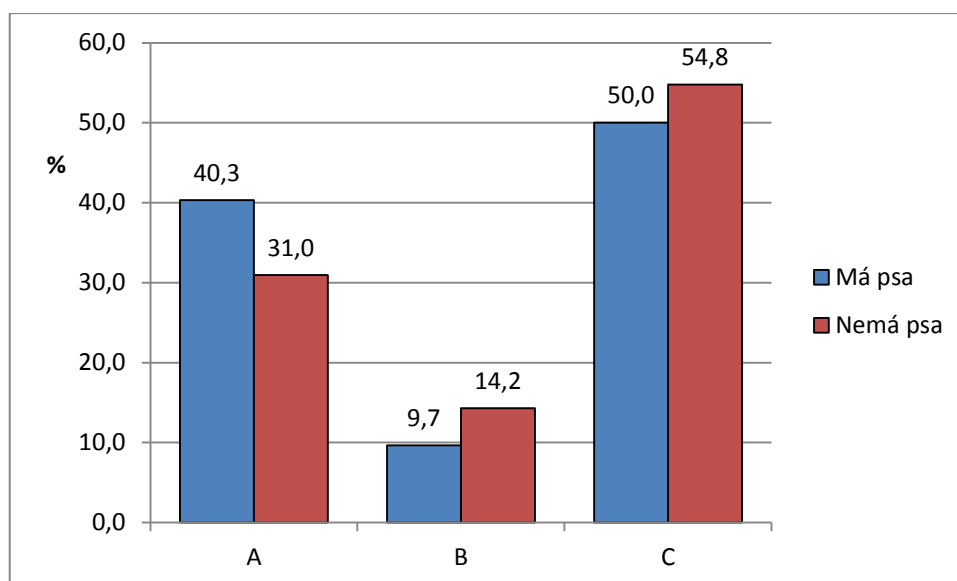
- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Graf 58 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 59 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

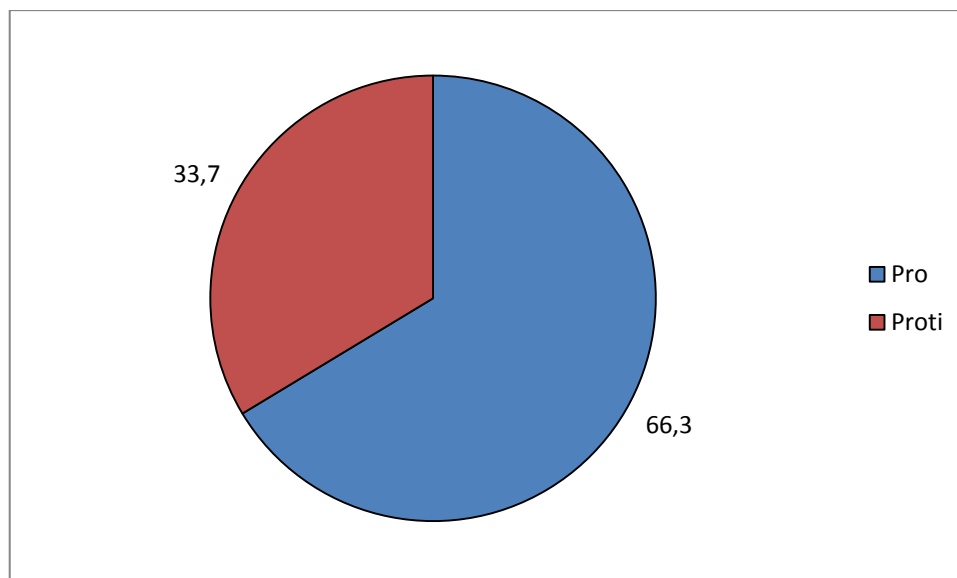
Graf 60 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

51,9 % pedagogů neví, zda by u svého integrovaného žáka canisterapii uvítali. Myslím si, že tento neutrální názor je způsobený malou informovaností pedagogů o této problematice. 36,5 % respondentů by canisterapii uvítalo a 11,6 % neuvítalo. Někteří jedinci uvedli důvody, proč by canisterapii u integrovaného žáka neuvítali. Všechny souvisely s otázkou 19. (Problémy při canisterapii), která je níže okomentována.

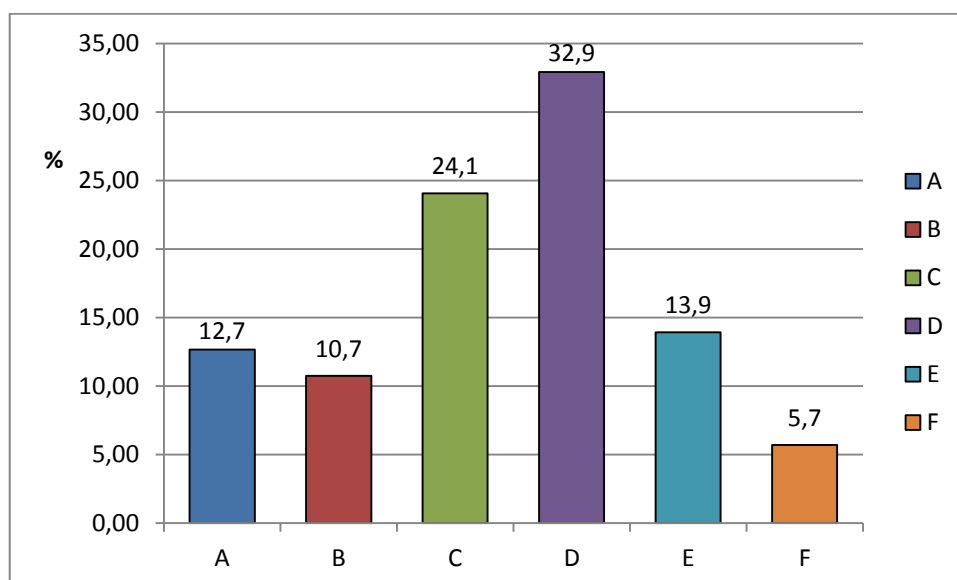
Vzhledem k délce pedagogické praxe by canisterapii u integrovaného žáka nejvíce uvítali pedagogové s praxí do deseti let. Dále ti, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa.

17. Prosím zamyslete se nad tím, ve kterém předmětu byste canisterapii uvítali a které konkrétní aktivity by se mohly v hodině využít pro edukaci integrovaného žáka společně se psem. Prosím Vás, abyste se nad touto otázkou opravdu zkusili zamyslet. Veškeré Vaše nápady uvítám. Věřím, že díky své pedagogické praxi jich bude spousta. (zde je možno zvolit více odpovědí, vždy zvolte konkrétní hodinu/y a k ní napište konkrétní aktivitu/y)

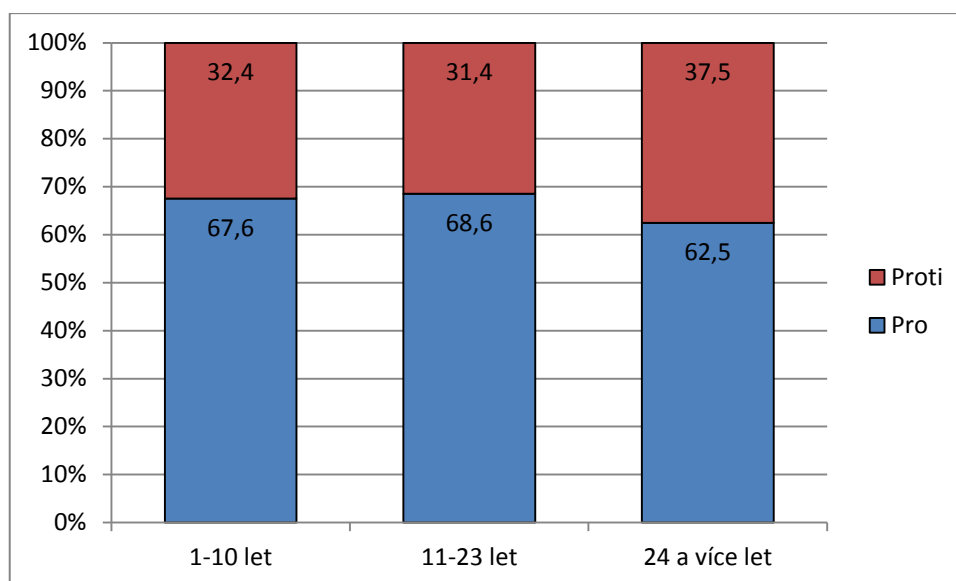
- a) český jazyk.....
- b) matematika.....
- c) prvouka.....
- d) tělesná výchova.....
- e) výtvarná výchova.....
- f) jiné.....
- g) canisterapii bych u integrovaného žáka neuvítal/a

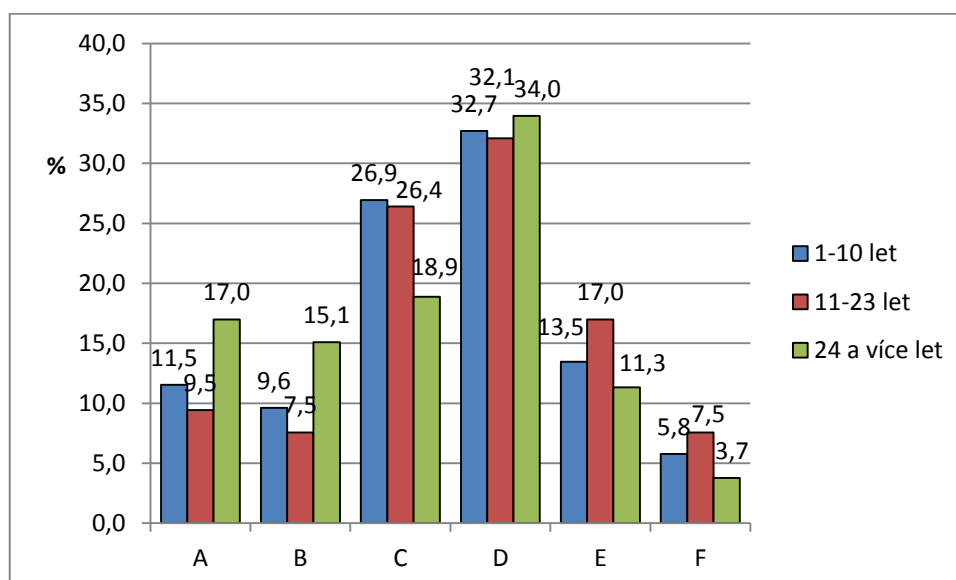
Graf 61 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (celkové vyhodnocení)

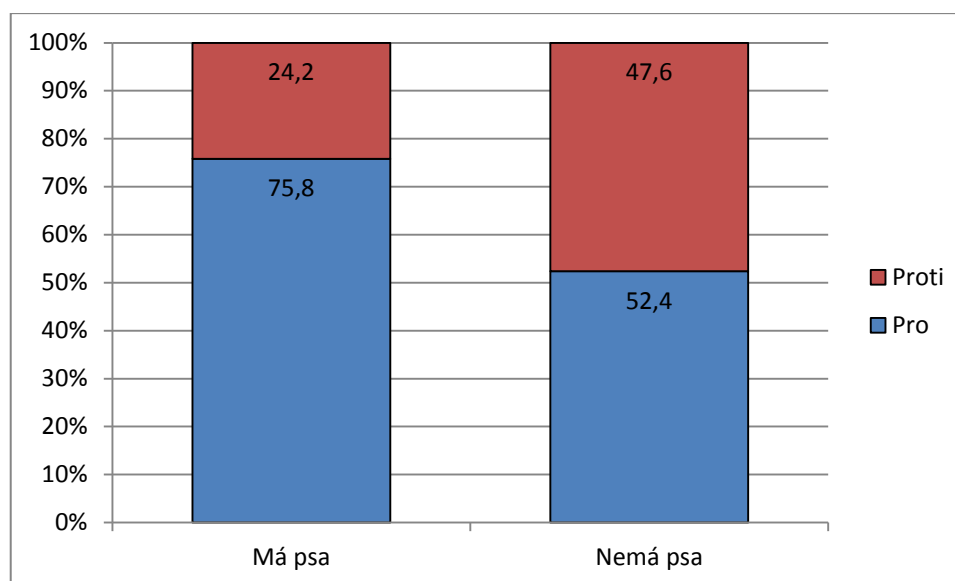
Graf 62 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (celkové vyhodnocení)

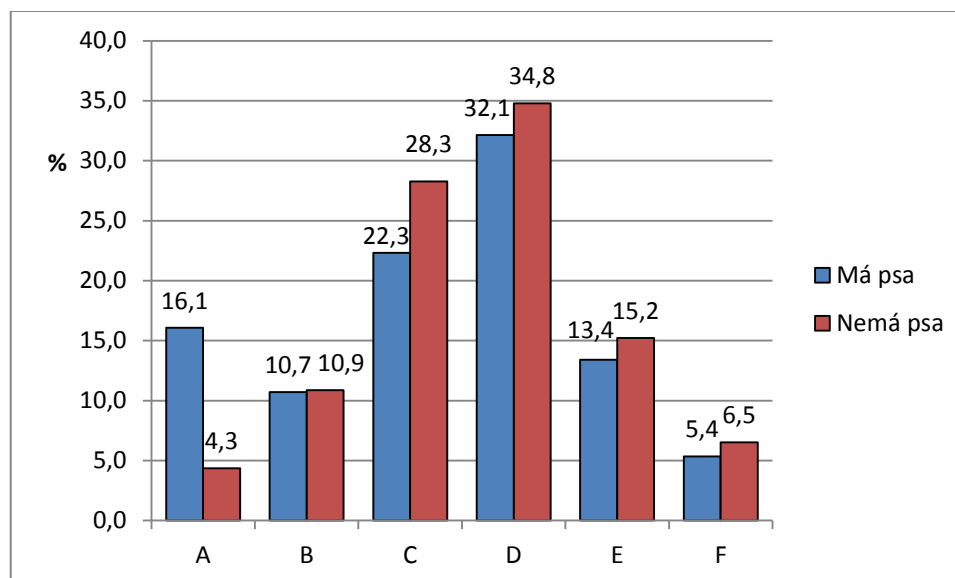
Graf 63 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 64 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 65 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Graf 66 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

33,7 % dotazovaných by canisterapii u integrovaného žáka neuvítali. Ze 66,3 % respondentů, kteří by canisterapii u integrovaného žáka uvítali, tuto otázku konkrétně vypsal 31 respondentů. Zbýlých 38 pouze vybralo jednotlivé předměty. Pedagogové by canisterapii nejvíce uvítali v tělesné výchově. Uváděli celkový pohyb se psem, zdravotní tělesnou výchovu, rehabilitaci a uvolňování těla. Dále konkrétní pohybové hry a aktivity se zvířetem (překážkový běh, slalom, hod na cíl a hod do dálky, kdy by pes mohl přinést míč).

Jako druhý nejčastější předmět, kde by respondenti uvítali canisterapii, následovala prvouka. V tomto předmětu by se děti na základě canisterapie učily celkové informace o zvířeti (stavba těla psa, kde pes žije, péče o psa, výcvik a výchova psa, rasy psů). Dále by pes mohl být názornou pomůckou při výuce o savcích a při povídání o postižených lidech v tematickém okruhu Lidé kolem nás. Mohli bychom zařadit také vycházky do okolí a pojmenovávání přírody. Pedagogové uvedli také výklad ke vztahu člověka a zvířete a pomoc psa a člověka. Děti by se také mohly učit starostlivosti, ohleduplnosti, empatii a tomu, jak se chovat k cizímu psovi. Canisterapeutický pes může pomoci také při sociální integraci.

Třetí v pořadí byla výtvarná výchova, kde pedagogové uvedli tyto aktivity: dokreslování obrázků zvířat, kresba psa, imaginace vjemů, hra s barvou (otisk tlapky a ruky, abstrakce) a pomoc při malování a kreslení (podávání spadlé tužky/ spadlého štětce).

Dále by si pedagogové dokázali canisterapii představit v českém jazyce. Uvedli vývoj řeči (vyjadřování na téma pes, podněcování komunikace a ztráta strachu z ní), četbu o zvířeti, slohovou činnost (popis zvířete, vypravování o zvířeti), neverbální komunikaci, určování slovních druhů (citoslovce – zvuky psa, slovesa – co pes dělá, podstatná jména – jednotlivé rasy). V neposlední řadě pojmenovávání kartiček s písmeny, slabikami, slovy, které pes dítěti přináší.

V matematice by pedagogové zvolili počítání nohou, drápů, uší a očí psa. Dále měření a odhadování výšky a váhy psa, poté dítěte. Početní úlohy s těmito náměty: věk psa, sponzoři psích útulků a množství psí potravy za určité období. Také by pes mohl dítěti nosit geometrické tvary, nebo kartičky s čísly a příklady, které by dítě pojmenovávalo/ počítalo.

Možnost jiné byla uvedena z 5,7 %. Byly zde zmíněny pracovní činnosti a výroba hraček pro psy. Dále hudební výchova a zpěv písní s motivem psů nebo zvířat obecně. Pedagogové nezapomněli ani na motivaci psem ve všech předmětech, na relaxaci dítěte díky dotyku psí srsti a na procvičování jemné a hrubé motoriky. Dále napsali, že pes může pomáhat při depresi žáka a jeho strachu z kolektivu, při sebeobsluze, orientaci v prostoru, stmelování kolektivu a pocitu bezpečí žáka. Pes může také otevírat dveře a podávat různé pomůcky. V jednom dotazníku se objevila poznámka – pes odevzdává písemky žáka.

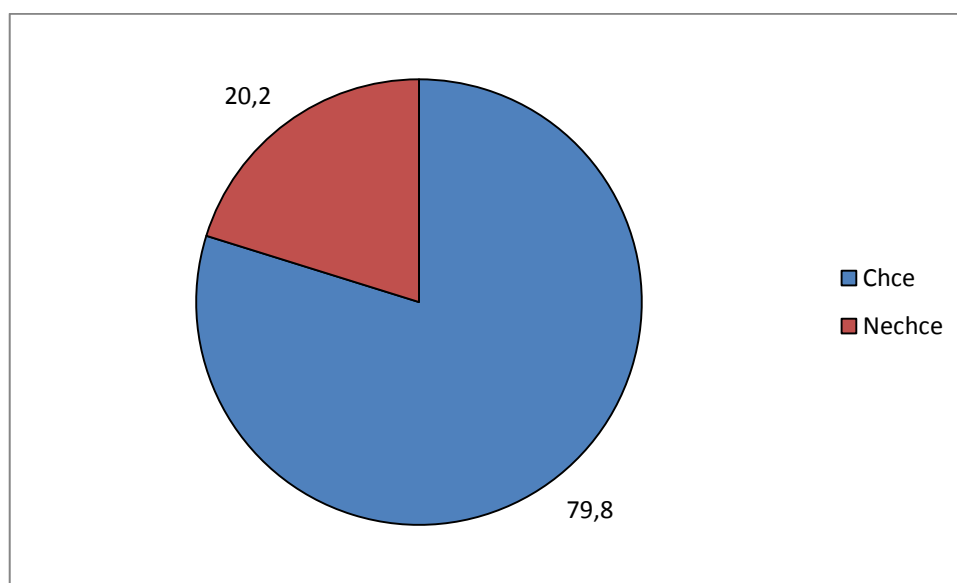
Myslím si, že by mohl např. za tělesně postiženého žáka a musely by být uzpůsobené psím ústům, např. ve speciálních deskách.

Vzhledem k délce pedagogické praxe a k osobní zkušenosti s chovem psa tomu bylo obdobně. Pedagogové, kteří chovají psa, by canisterapii u integrovaného žáka uvítali více.

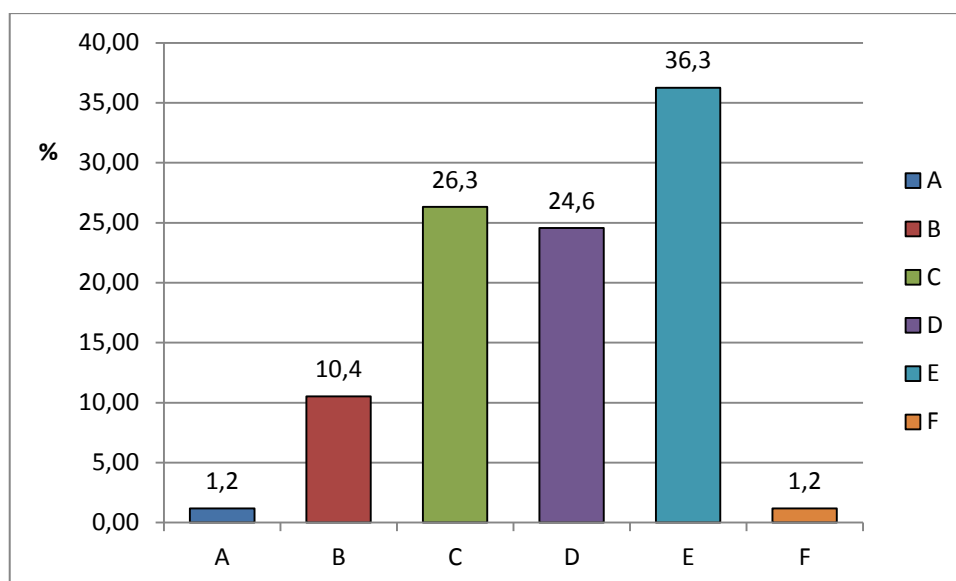
Grafy 62, 64 a 66 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří by canisterapii u integrovaného žáka uvítali.

18. Co byste jako učitel/ka udělal/a proto, aby mohl mít Váš integrovaný žák ve třídě cílený kontakt se psem? (zde je možno zvolit více odpovědí)

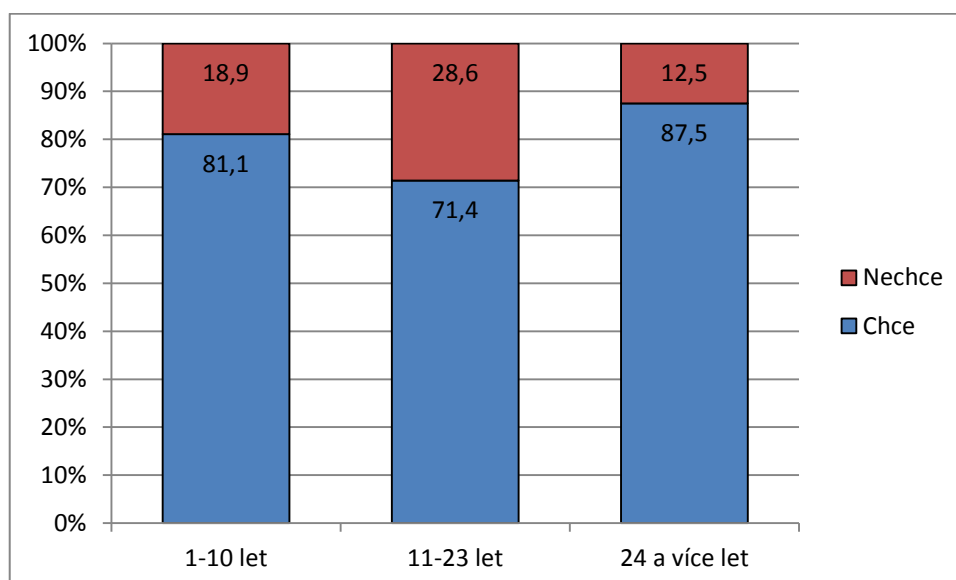
- pořídil/a bych si psa a zkusil/a bych ho k tomu vychovat
- hledal/a bych různé možnosti na internetu, v knihách, nebo časopisech
- obrátil/a bych se na rodiče integrovaného žáka
- obrátil/a bych se na ředitele školy
- obrátil/a bych se na některého z pracovníků organizací, které se tímto zabývají
- zvolil/a bych ještě jinou možnost (vypište konkrétně).....
- nechci, aby měl integrovaný žák tento cílený kontakt se psem

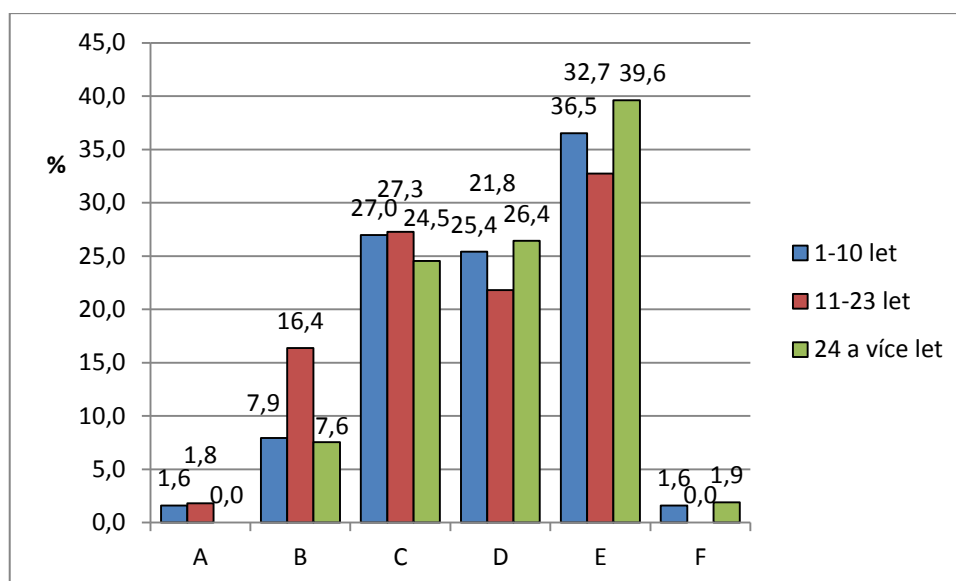
Graf 67 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (celkové vyhodnocení)

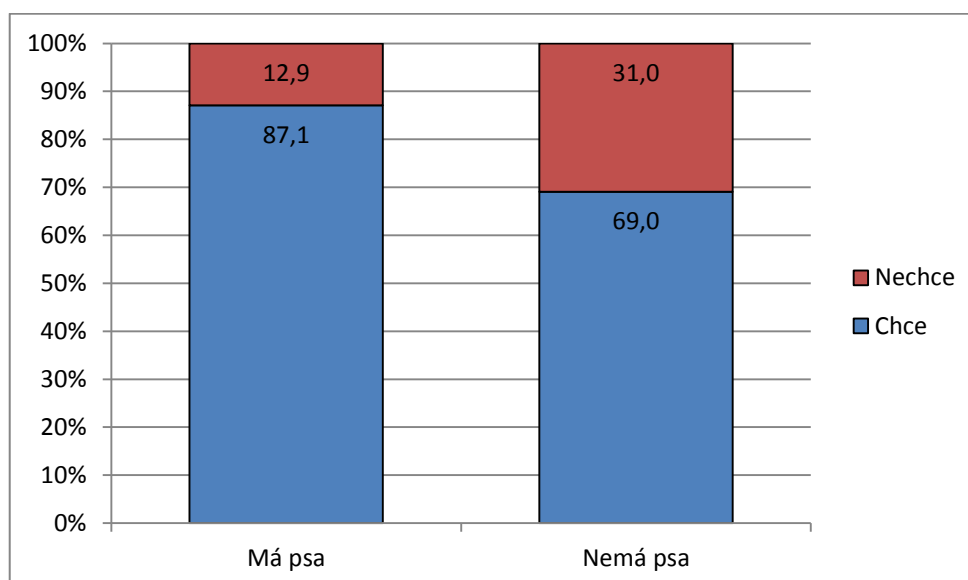
Graf 68 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (celkové vyhodnocení)

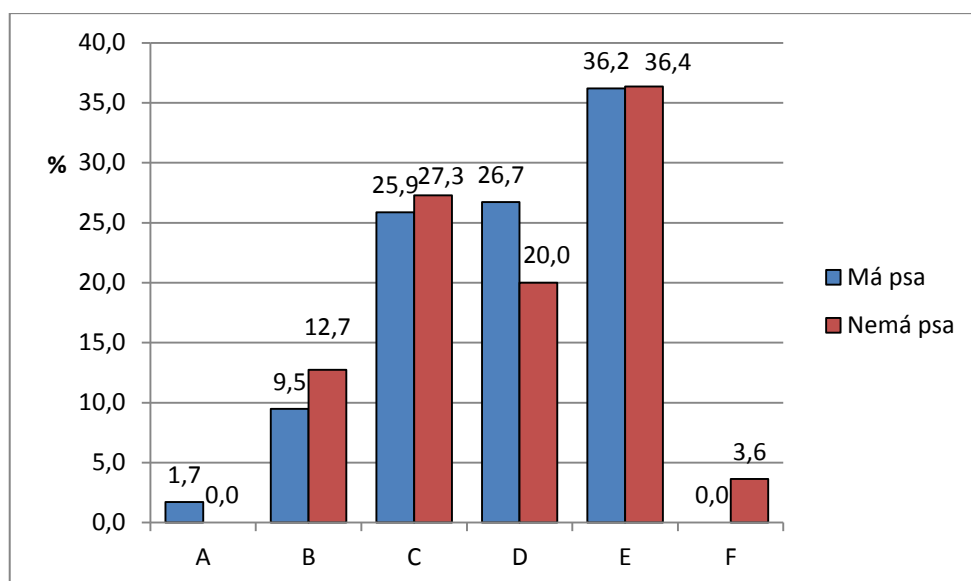
Graf 69 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 70 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 71 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Graf 72 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

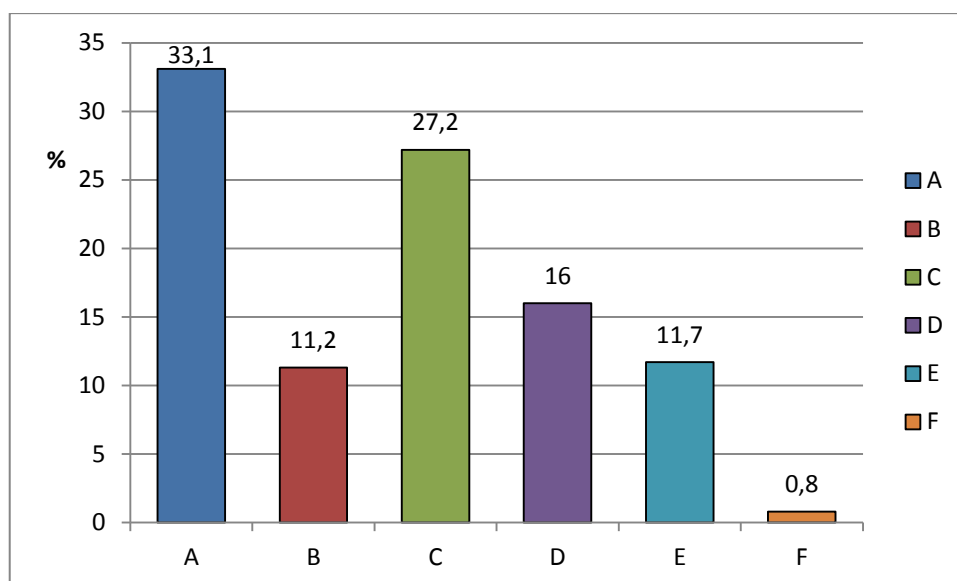
20,2 % učitelů nechce, aby měl integrovaný žák cílený kontakt se psem. 79,8 % učitelů je pro tento kontakt. Aby mohl mít jejich integrovaný žák kontakt se psem, ze 36,3 % by se respondenti obrátili na organizaci, která se tímto tématem zabývá, poté by se obrátili na rodiče integrovaného žáka, dále na ředitele školy. Jako následující možnost pedagogové zvolili hledání různých možností na internetu, v knihách a v časopisech. Z 1,2 % by si pořídili vlastního psa nebo by se obrátili přímo na majitele canisterapeutického psa.

Pedagogové s praxí 24 let a více a pedagogové, kteří chovají psa, by canisterapii u integrovaného žáka uvítali více.

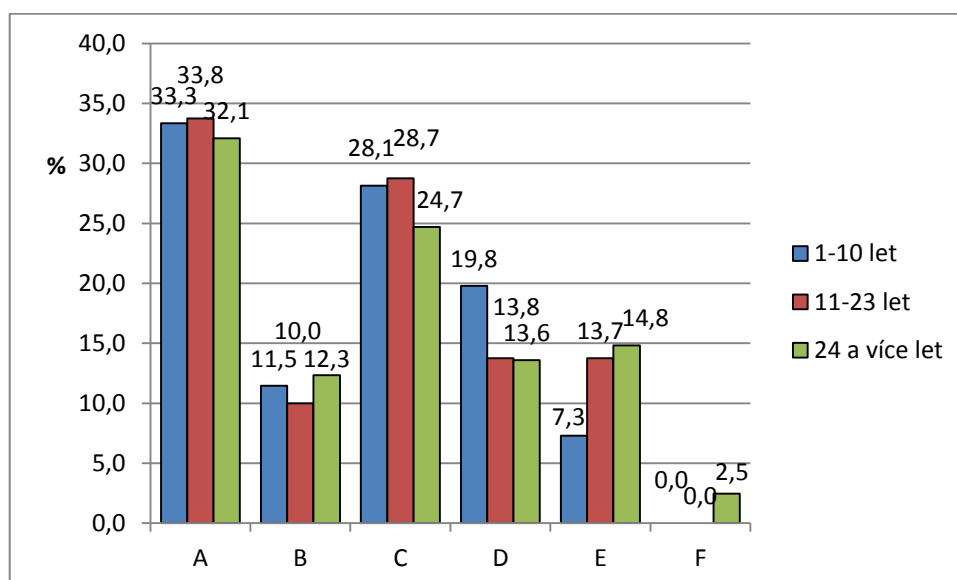
Grafy 68, 70 a 72 zobrazují procenta pouze z odpovědí pedagogů, kteří chtějí, aby měl integrovaný žák cílený kontakt se psem.

19. Existuje několik problémů, které se mohou vyskytnout při canisterapii. Které z nich považujete za závažné? (zde je možno zvolit více odpovědí)

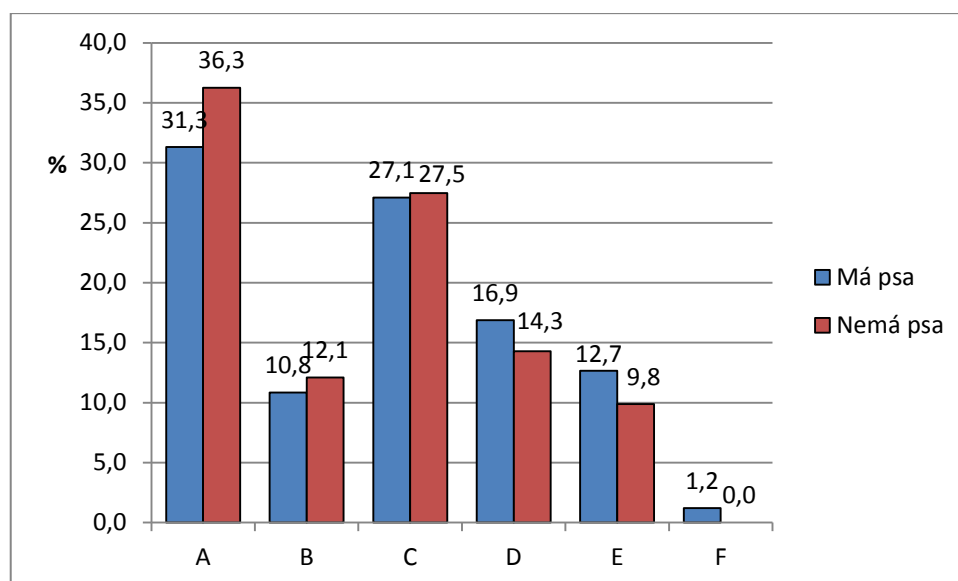
- klient je na psa alergický
- prostředí pro vykonávání canisterapie není vhodné
- klient má strach ze psů
- pes odmítá spolupráci se psovodem
- pro vykonávání canisterapie není dostatek financí
- za závažný/é problém/y považuji ještě (vypište).....

Graf 73 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 74 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 75 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

Dotazovaní pedagogové berou jako nejzávažnější problém při canisterapii klientovu alergii na psa. Tento problém by se ale nechal vyřešit jinou rasou psa, např. tzv. „naháčem“, který je vhodný pro alergiky.

Jako druhý nejzávažnější problém respondenti zvolili klientův strach ze psa. Jestliže dítě trpí patologickým strachem, můžeme využít metodu kognitivní psychoterapie, kterou provádí oprávněný jedinec. Dítě postupně seznamuje se psem a připravuje ho na přítomnost a následný kontakt s psím společníkem.

Třetí nejčastější odpověď na tuto otázku byla odmítnutá spolupráce psa s psovodem. Po úspěšném absolvování canisterapeutických zkoušek mohl mít pes v průběhu svého života nějakou negativní zkušenost (napadení cizím psem, nemoc, zranění). Psovod musí dbát na aktuální psychický a fyzický stav svého psa. Měl by být zodpovědný a v případě, že pro canisterapii nejsou aktuální podmínky vhodné, měl by ji přerušit a případně odložit na jiný den.

Z 11,7 % byla zastoupena možnost e - pro výkon canisterapie není dostatek financí. Canisterapeutický tým většinou vykonává canisterapii pouze za symbolický poplatek, např. za dopravu nebo za pamlsky pro canisterapeutického psa. Také existuje velké množství organizací, které poskytují canisterapii a na svoji činnost si vydělávají různými přednáškami o canisterapii, prodejem upomínkových předmětů nebo dostávají sponzorské dary. Například společnost Pomocné tlapy si za jednu hodinu canisterapie v domově důchodců účtuje 100Kč pro jeden canisterapeutický tým. Je ale nutno podotknout, že

v jedné hodině čisté canisterapeutické práce se skrývá také úprava psa před canisterapií a celková příprava psa na canisterapii. Pohonné hmoty si hradí canisterapeut sám. V dnešní době mohou jednotlivé instituce, ve kterých canisterapie probíhá, na canisterapii čerpat různé dotace a sponzorské dary.

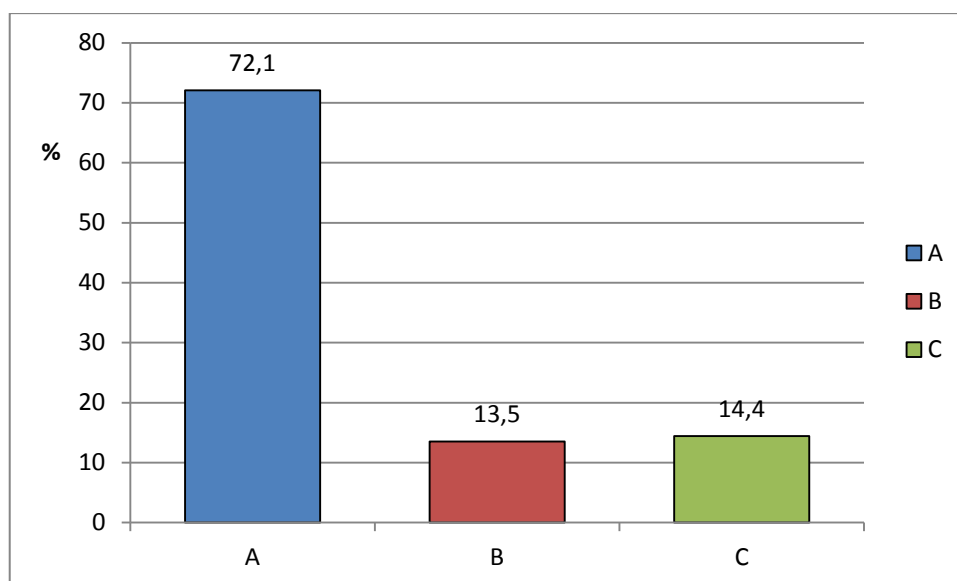
Dále následovala odpověď nevhodného prostředí pro výkon canisterapie. Na základě zájmu všech jedinců, lze canisterapeutickou hodinu přesunout do vhodných prostorových i hygienických podmínek, které canisterapii umožňují.

V možnosti jiné se pedagogové zmínili o alergii ostatních dětí ve třídě, o velkém počtu dětí ve třídě a o velké škole, kde je hluk a mnoho dětí. Pokud mají ostatní děti ve třídě alergii na psa, řešením může být vhodná rasa psa pro alergiky, stejně jako při alergii u integrovaného žáka. Problém velkého počtu dětí ve třídě můžeme vyřešit např. asistentem pedagoga k integrovanému žákovi. Do vyučovací hodiny, ve které využíváme canisterapii, můžeme začlenit všechny žáky. Sice nemají s canisterapeutickým psem cílený kontakt, ale můžeme jím motivovat např. jejich samostatnou práci. Po jejím zadání se můžeme věnovat integrovanému žákovi, u kterého by probíhal cílený kontakt. Dalším řešením může být výkon canisterapeutické hodiny pro integrovaného žáka po vyučování. Ve velké škole a s ní spojeném hluku lze použít např. zadní vchod a u něho nejbližší místnost nebo třídu. Je potřeba také informovat všechny žáky o probíhající canisterapii a poučit je o chování ke psovi. (ŠLÉGROVÁ et. al., 2014, s. 31–3)

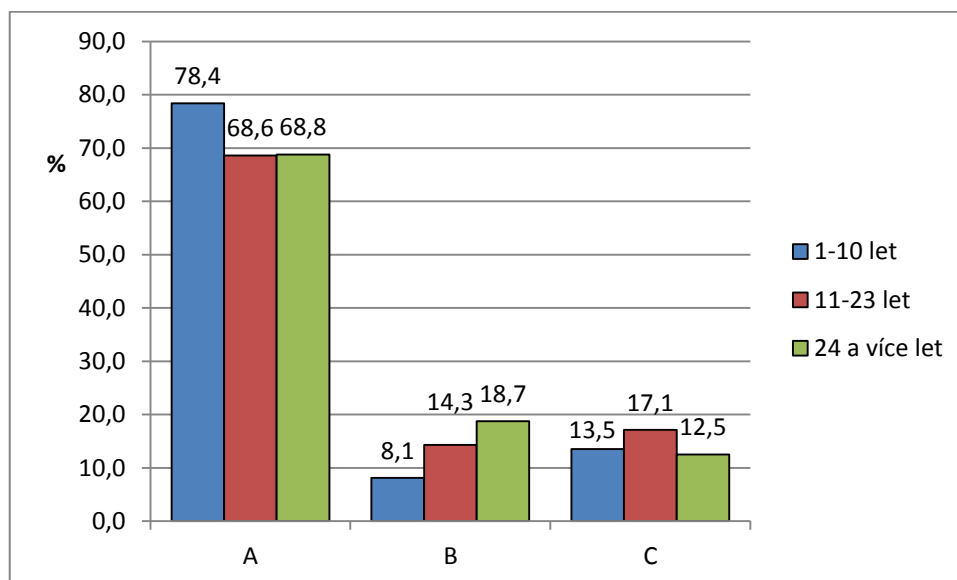
U této otázky nebyl zaznamenán výrazný rozdíl mezi jednotlivými proměnnými.

20. Chtěli byste se o canisterapii dozvědět více?

- a) ano
- b) ne, už toho vím dost
- c) ne, nezajímá mě to

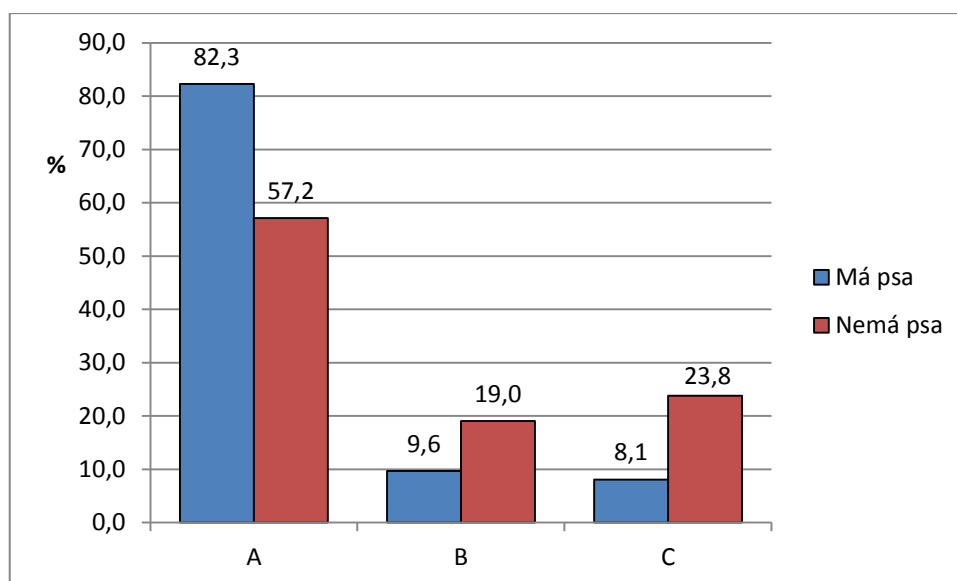

Graf 76 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (celkové vyhodnocení)

Graf 77 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)

Graf 78 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)

75 pedagogů, tedy 72,1 %, uvedlo, že by se o canisterapii chtěli dozvědět více. Kontaktovaly mě pouze tři paní učitelky, kterým jsem výsledky dotazníku ústně zodpověděla a poskytla informace o této problematice.

Nejvíce by se o canisterapii chtěli dozvědět pedagogové s praxí do deseti let a ti, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa.

1.6 SHRnutí

Většina pedagogů zná definici canisterapie, a to z televizních pořadů a dále z internetových stránek. Nejznámější je typ AAT, tedy Anamial Assisted Therapy. Konkrétní organizace nebo jednotlivce zabývající se canisterapií pedagogové většinou neznají. Nadpoloviční většina pedagogů ví, že u canisterapeutického psa nezáleží na jeho rase, ale na jeho povahových vlastnostech a také, že kontakt psa a člověka je znám již od pravěku. Canisterapeutické zkoušky naší legislativou dány nejsou, většina respondentů byla přesvědčena o opaku. 41,3 % dotazovaných vědělo, že nejkratší doba pro výchovu psa pro canisterapii je do dvou let. Další terapie za pomoci zvířat pedagogové spíše znají, nejvíce je známá hipoterapie.

Canisterapii i jiné terapie znají nejvíce pedagogové s nejmenší praxí a ti, kteří chovají psa. Tito pedagogové také vědí, že pro výběr canisterapeutického psa není důležitá rasa, ale povaha. Nejvíce správných odpovědí na otázku s nejkratší dobou výcviku canisterapeutického psa, bylo zaznamenáno u pedagogů s nejdelší praxí. Tito pedagogové

také nejvíce věděli, že kontakt psa a člověka je znám již od pravěku. Délka pedagogické praxe ve vztahu k informovanosti pedagogů o canisterapii tedy nehrála roli.

Pedagogové, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa, většinou znají konkrétní organizace nebo jednotlivce zabývající se canisterapií a vědí, že nejkratší doba pro výchovu psa ke canisterapii je do dvou let. Dále znají, že kontakt psa a člověka je znám již z pravěku.

Nadpoloviční většina dotazovaných se setkala pouze s pozitivními ohlasy na canisterapii, ale s canisterapií se osobně nesetkala. V odpovědích respondentů, kteří se s canisterapií setkali osobně, pomáhala nejvíce po stránce tělesné. Klientův strach ze psa byl zaznamenán jako největší problém při canisterapii. Děti ve škole, kde pedagogové působí, většinou bohužel neměly možnost se o canisterapii dozvědět.

Pedagogové s praxí do deseti let se s canisterapií osobně setkali častěji. U učitelů s největší praxí, měly děti větší možnost se o canisterapii dozvědět. Délka pedagogické praxe ve vztahu ke zkušenostem pedagogů s canisterapií tedy téměř nehrála roli.

S canisterapií a také s pouze pozitivními ohlasy na ni, se častěji setkali jedinci s osobní zkušeností s chovem psa. Ti také častěji uvedli, že při samotné canisterapii neshledali žádné problémy. U těchto učitelů také měly děti více možností dozvědět se o canisterapii.

Většina pedagogů považuje canisterapii jako velmi účinnou terapii, ale neví, zda by ji u svého integrovaného žáka uvítali. Pokud by se opravdu měli rozhodnout mezi ano a ne, spíše by ji uvítali. Proto, aby jejich integrovaný žák měl možnost mít kontakt s canisterapeutickým psem, by se z nejvíce procent obrátili na organizaci, která se zabývá canisterapií. Respondenti by si nejvíce dokázali představit canisterapii v tělesné výchově, dále v prvouce. Jako nejzávažnější problém při canisterapii je považována klientova alergie na psa a dále jeho strach ze psa. Ze 72,1 % mají pedagogové zájem se o canisterapii dozvědět více.

O canisterapii by se chtěli více dozvědět pedagogové s praxí do deseti let a ti by také u svého integrovaného žáka canisterapii více uvítali. Délka pedagogické praxe ve vztahu k názorům pedagogů na canisterapii tedy téměř nebyla rozhodující.

Více pedagogů, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa, považuje canisterapii jako velmi účinnou terapii a spíše by ji uvítala u svého integrovaného žáka. Také by se o této problematice chtěli dozvědět více informací.

Souhrnně k jednotlivým proměnným můžeme říci, že délka pedagogické praxe ve vztahu k informovanosti, názorům a zkušenostem pedagogů v problematice canisterapie téměř nehrála roli. Naopak osobní zkušenost pedagogů s chovem psa byla rozhodující. Pedagogové, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa, jsou o canisterapii více informováni, s canisterapií mají větší zkušenosti a z velké části na tuto problematiku zastávají pozitivní názory.

2 KAZUISTIKA ŽÁKA SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAMI

Pro celkové doplnění celé problematiky byly dále použity metody kvalitativního výzkumu. Jedná se o zúčastněné pozorování a hloubkový rozhovor. Zúčastněným pozorováním rozumíme cílené monitorování veškerých jevů v konkrétním kontextu. Jeho výhodou se stává celkové zachycení, pochopení a přesný popis celé situace pozorovatelem. Metodu kladení účastníkovi výzkumu otevřené otázky nazýváme hloubkovým rozhovorem. (ŠVARŤÍČEK et. al., 2007, s. 143, 159)

Pro účely této diplomové práce byla ve druhé třídě ZŠ pozorována žákyně Kačenka, která trpí Downovým syndromem. Vyučuje ji paní učitelka Zuzana Nováková, která vychovala canisterapeutického psa Matese. Aplikuje tedy canisterapii na žákyni, kterou má ve třídě individuálně integrovanou. Mates se stal Kačenčiným kamarádem a její velkou motivací ke všem činnostem.

Hloubkový rozhovor byl uskutečněn s maminkou Katky a s její paní učitelkou.

Kačence je devět let. Má Downův syndrom, je středně mentálně retardovaná. Kačenka má opožděný vývoj ve všech oblastech. Lézt začala v jednom roce, chodit začala ve dvou letech. (GERBELOVÁ, 2014)

„Pod pojmem Downův syndrom shrnujeme soubor abnormalit, které postihují plod během nitroděložního života a které jsou důsledkem vrozené chromosomové vady. Asi nejzávažnějším rysem této poruchy je to, že všechny děti s Downovým syndromem mají mentální postižení různého stupně.“ (LONG, 1999, s. 152)

Jedná se o genetickou chromosomální vadu⁷. Toto postižení tedy vzniká prenatálně⁸. Chromosomové odchylky způsobují mentální retardaci nejčastěji. Downův syndrom je způsobený trizomií⁹ 21. chromosomu. S tímto syndromem se v České republice rodí každý rok okolo 70 dětí. Rizikový faktor je věk matky nad 35 let. IQ u jedinců s Downovým syndromem obvykle bývá mezi 35–49 body, jedná se tedy o středně těžkou mentální retardaci. Tito jedinci mají malé zavalitější tělo, menší nos, malá ústa a malé oči mandlového tvaru, zešíkmené směrem k nosu. Jak dítě roste, objevují se u něj různé abnormality, hlavně u končetin. Ty jsou značně poddajné, jako by děti neměly kosti. (VALENTA et. al., 2014, s. 26–8)

Hned po narození potřebují tyto děti pozitivně stimulovat. Musíme jim projevovat lásku a náklonnost, cvičit s nimi sluch, vizuální pozornost a pohyby končetin. Příznivě na ně působí také kontakt s okolím. Bez těchto aktivit děti obvykle nedělají velké pokroky a jejich stav se spíše zhoršuje. Při správném pedagogickém přístupu se mohou některé děti naučit číst a psát. S osobní hygienou, oblékáním a jídlem většinou nemají problémy. Tyto děti bývají, i přes své postižení, šťastné a přátelské. (GERBELOVÁ, 2014)

2.1 DOSAVADNÍ VÝVOJ KAČENKY

Ze všech oblastí je nejvíce opožděná řeč. Její vyjadřovací schopnosti jsou omezené, ale vývoj stále pokračuje. Od té doby, kdy začala chodit do školy, se její řeč výrazně vylepšila. Dříve se velmi trápila tím, že se nedokáže verbálně vyjádřit a bývala nespokojená. Ve speciální MŠ se začala učit "znak do řeči", který jí velmi pomohl. Konečně se s ní její okolí domluvilo. Tuto metodu začala aktivně používat zhruba v pěti letech. Znak - gesto doprovázela jednou slabikou, později přidávala další slabiky. Slovům nebylo zpočátku dobře rozumět, význam šlo pochopit z kontextu a intonace. Díky doprovodnému gestu bylo naprosto jasné, co chce Katka vyjádřit. V okamžiku, kdy se naučila slovo vyslovit a byla si jistá, že jí okolí rozumí, upouštěla od jednotlivých gest.

Kačka vyrůstá v úplně harmonické rodině. Má dvě zdravé mladší sestry. Rodiče se dětem plně věnují, snaží se je co nejvíce rozvíjet. Všechny sestry vyrůstají v hezkém, pečujícím a láskyplném prostředí. (NOVÁKOVÁ, 2014), (GERBELOVÁ, 2014)

⁷ Dědičně podmíněná (vrozená) vada v buněčném jádře.

⁸ V době mezi početím a narozením dítěte.

⁹ „Numerická odchylka chromozomů, kdy se určitý chromosom vyskytuje v diploidní buňce třikrát“ (Slovník cizích slov, 2015)

2.2 KAČENČIN ZDRAVOTNÍ A VZDĚLÁVACÍ STAV

Od 4 let se Katka léčí se štítnou žlázou., která má v určitém období sníženou funkci. Pak se zase přehoupne do zvýšené funkce a medikací zase zpět. Toto kolísání je pro ni velmi špatné, proto lékaři zvažují možnost úplného odstranění štítné žlázy. To sebou přináší časté odběry krve a s tím spojenou panickou hrůzu z lékařů. Dalším autoimunitním onemocněním, kterým trpí, je celiakie¹⁰. Existuje ještě jedno autoimunitní onemocnění, které u ní zatím nebylo prokázáno, i když občas mívá hraniční hodnoty – tím je cukrovka. Dalším zdravotním problémem je oční vada, kdy se oční čočka Katky nedokáže přizpůsobit změnám pohledu zblízka do dálky a naopak. Nosí proto bifokální brýle. Kačka mluvenému slovu rozumí dobře, i když se rodina a její nejbližší okolí obává, že určité postižení sluchu má. Vzhledem k tomu, že je obtížné Kačku vyšetřit, rodiče neznají druh ani míru sluchového postižení.

Co se týče vzdělávání, chodila Katka do speciální MŠ, kde byla velmi spokojená, ale v oblasti vzdělávání příliš nepokročila. Nyní navštěvuje běžnou ZŠ, kde je také velmi šťastná a dělá velké pokroky. Kačka je integrovaná mezi děti bez speciálních vzdělávacích potřeb. Žádnou aktivitu nezvládá stejně jako její spolužáci. Má individuální vzdělávací plán. Navštěvuje dva zájmové kroužky. Má ráda hudbu, díky hudebně nadanému otci.

V hodinách českého jazyka pracuje Kačenka za podpory paní asistentky. Během vyučovacích hodin střídá práci se třídou s prací individuální dle svých speciálních potřeb svého pracovního tempa, nutnosti zvolení speciálních metod a forem práce, respektování tikavé pozornosti či momentálního naladění. Občas pracuje ve dvojici se spolužákem, který je pro ni značnou motivací k práci. Rovněž jí pomáhá k rozšiřování slovní zásoby a k rozvoji sociálních dovedností. Při dobrém naladění bývá v těchto interakcích spokojena a plní zadané úkoly. Kačenka dokáže číst všechna písmena, a to v malé i velké tiskací podobě. Je schopna přečíst slova a jednoduché texty, které vychází ze zájmu Katky a kterým je schopna porozumět. Grafický projev je nerovnoměrný, zaznamenávající však kladné změny. Dokáže všechna písmena napsat opisem i diktátem, a to ve velké tiskací podobě. Ovládá také opis slov a krátkých vět s vedením asistentky či učitele. Slovní zásoba se díky velkému zlepšení kontaktů se spolužáky i s dospělými zřetelně rozšířila. Dokáže stále lépe používat základní formy společenského styku – pozdravit, poděkovat, poprosit či omluvit se.

---

¹⁰ Nesnášenlivost lepku.

V hodinách matematiky Kačenka také pracuje za podpory paní asistentky. Během hodiny střídá také práci se třídou s prací individuální dle svých speciálních potřeb. Dokáže opisem i diktátem napsat číslice 0–5, pokouší se i o číslice 6 a 7. V číselné řadě do 5 se orientuje. Numerace do 5 bývá přesná, s malými výkyvy. Do 4 zvládá Katka pojmut skupinu prvků bez přepočítávání pouhým vhladem. U porovnávání množství do 5 bývá stále častěji úspěšnější. Sčítání a odčítání v oboru do 5 zvládá za pomoci manipulativ.

V hodinách MSV¹¹ Kačenka také pracuje za podpory paní asistentky. Je zde kladen velký důraz na spolupráci se spolužáky. Kačenka např. pomáhá při skupinové práci stříháním, lepením. Zvládá pohyb po prostorách školy, respektuje jednotlivé části školního dopoledne (přestávka, hodina). Navazování kontaktů se spolužáky a s dospělými jí většinou nedělá problém. Díky škole v přírodě se její pohyb ve skupině dětí velmi vylepšil. Kačenka umí také pojmenovat jednotlivé části těla, vybraná domácí i cizokrajná zvířata. Úžasné pokroky udělala i v kontaktu s přicházejícím canisterapeutickým psem. Ví, jak správně zacházet se psem, popisuje jeho tělo a na základě dávání povelů rozšiřuje svoji slovní zásobu.

Oblast prognóz je velmi obtížná. Od narození Kačky se rodiče setkali se spoustou odborníků – psychologů, speciálních pedagogů a lékařů. Každý měl názor i rady, ale reálný vývoj byl odlišný. Upřímně – maminka Katky je velmi skeptická k prognózám, protože kromě obecných pravd se jich jen velmi málo potvrdilo. Dle názoru autorky práce velmi záleží na mnoha dalších faktorech. Jedním z nich je právě prostředí, kde Kačenka vyrůstá. Je velmi podnětné. I ve škole se paní učitelka velmi snaží Kačku motivovat k činnostem. To vše Kačence prospívá v dobrém slova smyslu. (NOVÁKOVÁ, 2014), (GERBELOVÁ, 2014)

2.3 Z NÁVŠTĚVY ŠKOLY, DO KTERÉ CHODÍ KAČKA

Dne 15. 12. 2014 se autorka této práce vydala do jedné pražské školy, kam chodí Kačenka. Ráno s paní učitelkou čekala na Kačenku u vchodu do ZŠ. Paní učitelka měla s sebou také canisterapeutického psa Matese. Mates měl na sobě modrou canisterapeutickou vestu a Kačenku netrpělivě vyhlížel. Jakmile ji spatřil, začal vrtět ocasem. Kačenka se usmála a už od dveří volala: „Matý, Matý!“ Kačka pohladila Matese, chytla ho za vodítko a společně se šlo do šaten. Sama se přezula a pověsila si bundu na ramínko. Poté se procházelo chodbou až do třídy. Spolužáci Katky se k ní i k Matesovi

¹¹ Můj svět (nový název pro Prvouku)

chovali moc hezky. Ve třídě byla příjemná atmosféra. V osm hodin začalo vyučování na téma Vánoce s Matesem. Na začátku paní učitelka všem sdělila průběh těchto dvou vánočních hodin. Ve tvářích dětí bylo vidět, že se opravdu těší. První aktivita s Matesem probíhala s celou třídou. Paní učitelka držela tašku a Mates z ní vytahoval různé věci, které o Vánocích potřebujeme. Děti předměty pojmenovávaly a řadily je podle abecedy. Poté se Kačenka od třídy odpojila. S Matesem a se svojí paní asistentkou šla ke svému místu, které je k aktivitám s Matesem uzpůsobené. Kačka Matesovi četla a ukazovala obrázky. Ze začátku se jí do práce moc nechtělo, ale později se na čtení vrhla s chutí, a šlo jí to dobře. Ostatní spolužáci Katky měli zadanou samostatnou práci, která byla také motivována Matesem. Třetí aktivita byla opět pro všechny. Mates předměty ze začátku hodiny uklízel do tašky. Děti si poté procvičovaly paměť - jmenovaly je. Druhá vyučovací hodina začala komunikačním kruhem. Paní učitelka se děti ptala na různé otázky a dávala jim různé úkoly z matematiky a českého jazyka. V kruhu také všichni Matesovi zazpívali koledy. Najednou paní učitelka dala povel: „Podej!“ A Mates podal peněženku. „Děti, můžeme jít nakupovat!“ Řekla paní učitelka. Ve třídě zatím vznikl obchod, kde byla v roli prodavačky paní asistentka. Komu podal Mates peněženku, mohl jít nakupovat. Děti tedy procvičovaly sčítání a odečítání. Ale nejen to, paní učitelka vždy pošeptala dětem, jakého mají hrát zákazníka. Např. milého, pospíchajícího, netrpělivého atp. Poté se děti přesunuly opět do kruhu a Matesovi četly pohádku o Maxipsu Fíkovi. Na další aktivitu se děti od Kačky oddělily. Sedly si do lavic a psaly vzkaz pro Matese. Kačka zůstala na koberci, který byl umístěn ve středu třídy. Vedle ní seděla paní učitelka a v rohu třídy stála paní asistentka s Matesem. Podávala mu umělohmotné talíře, kde byla vždy napsaná jedna číslice 1–9. Mates nosil talíře Kačence. Kačka mu musela nahlas říkat jednoduché povely. Číslo na talíři pojmenovala a přiřadila k němu příslušný počet granulí. Poté, co paní učitelka zkontrolovala práci Katky, mohl Mates za odměnu granule sníst. Na konci tohoto vánočního setkání přečetla paní učitelka některé z dopisů, které děti Matesovi napsaly. Nakonec se všichni s Matýskem rozloučili, protože už ze školy odcházel...

Obrázek 5 – Přiřazování počtu prvků k danému číslu (NOVÁKOVÁ, 2014)

Obrázek 6 – Kačenka, paní učitelka a canisterapeutický pes v kolektivu dětí (NOVÁKOVÁ, 2014)

Tato práce je pro Matese velmi náročná a dvě hodiny ve škole byly pro něho akorát. Paní učitelka ho předala svému manželovi, který ho vzal na procházku. Mates si tak mohl odpočinout po psychické stránce a dostatečně se „vyřádit“.

Kačka byla na úkoly soustředěná. Vypracovala je správně a s radostí. Měla dobrou náladu a Matese za jeho výkony hladila a odměňovala pamlsky. Bylo vidět, že k němu má moc hezký vztah a většinu úkolů, které dostane zadané, dělá pro něj. Má radost, když se jí něco povede a paní učitelka nebo paní asistentka ji pochválí. I když Mates ve třídě

s Kačkou není, většinu úkolů má Kačka motivovaných Matýskem. V matematice počítá pejsky, tlapky, granule atp. V českém jazyce čte a opisuje věty, které se ho týkají. V prvouce pokládá na Matese kartičky s částmi psího těla. Když Katka některý úkol nechce dělat, stačí se zmínit o Matýskovi. Kačka se pak do úkolu s radostí pustí.

Autorka práce velmi oceňuje práci paní asistentky. Ke Kačence má kladný vztah. Dokáže ji namotivovat k práci a pomoci jí, když to potřebuje.

Velké ocenění a slovo díky patří paní učitelce Zuzaně Novákové a jejímu psovi Matesovi za úžasnou práci, kterou pro Kačku dělají. Paní učitelka měla moc hezky připravenou výuku, kam zařadila různé druhy aktivit. Autorce práce se líbilo, že s Matesem mohly pracovat i ostatní děti. Mates je skvělý pes a všechny úkoly dělá s radostí a vždy za nějakou odměnu.

S velkým smutkem v srdci: Před Vánoci r. 2015 Matýsek odešel do psího nebe. Selhalo mu srdíčko.

3 VLASTNÍ MOŽNOSTI A KOMPETENCE UČITELE V PŘÍSTUPU K DÍTĚTI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Kačenka potřebuje speciální přístup. Paní učitelka jí vytváří individuální vzdělávací plán, dále jen IVP, který je přiměřený jejím schopnostem. Žádné činnosti nezvládá stejným způsobem jako její spolužáci, ať už se to týká rychlosti provedení zadaného úkolu či rozsahu učiva pro daný ročník. U Kačenky musíme rozvíjet všechny schopnosti – komplexně celou osobnost. Kačenku musíme motivovat k mluvení, tam má největší mezery. Moc se jí líbí hudba. Má mimořádné hudební schopnosti, je tedy vhodné je také rozvíjet. Konkrétně největší problémy jí v matematice dělá geometrie.

Kačenka má také svého osobního asistenta. (GERBELOVÁ, 2014), (NOVÁKOVÁ, 2014)

Aby její učení bylo smysluplné, je mj. důležité očekávání, motivace a pozornost. Žáci by měli alespoň okrajově vědět, co je bude ve škole čekat a měli by být k jednotlivým činnostem pozitivně motivováni. Paní učitelka by také měla umět udržovat pozornost dětí,

např. střídáním jednotlivých činností a zařazování zábavných aktivit pro žáky – např. didaktických her. (ČÁP et. al., 2001, s. 388)

Největší motivací byl pro Kačenku canisterapeutický pes Matýsek. Paní učitelka jím mohla motivovat většinu aktivit. Např. počítání granulí, čtení a opisování vět motivovaných psem, přiřazování slov k částem psího těla apod.

V roce 2014 byly dle speciálně pedagogického centra prognózy Kačenčina vývoje takové, že bude muset brzy odejít ze základní školy do školy speciální. Její integrace již nebude v této škole možná. Nároky se s navyšujícím ročníkem stále nabalují a není možné již Kačenku učit podle jejího individuálního vzdělávacího plánu. (GERBELOVÁ, 2014), (NOVÁKOVÁ, 2014)

V současné době je aktuální již zmíněná novela zákona č. 82/2015 Sb., kterou se mění Školský zákon. Pomocí podpůrných opatření upravuje s platností od 1. 9. 2016 přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Takto podpůrná opatření by mohla takové výše zmíněné prognózy změnit.

Dnes je Kačenka, díky jejím rodičům a díky paní učitelce, stále v běžné ZŠ, nyní ve třetí třídě. V současné době se uvažuje i o postupu do 4. třídy. Kačka zcela nerozumí faktu, že Matýsek už nikdy nepřijde. Když paní učitelce položí otázku: “Kde je Mates?” Paní učitelka odpoví: “Spinká.”

Paní učitelka si pořídila štěňátko Border kolie, Kubíka, kterému jsou nyní 4 měsíce. Ve škole se už byl na Kačenku podívat. Hrála si s ním, ale stále se ptala, kde je Mates. Pokud to půjde, paní učitelka by s ním chtěla také složit canisterapeutické zkoušky a canisterapii se věnovat i nadále. (NOVÁKOVÁ, 2016)

3.1 IVP PRO KAČENKU

„Základní a mateřská škola

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxx

Individuální vzdělávací plán na školní rok 2014/2015 / 1.pololetí/

<i>Jméno, příjmení žáka</i>	<i>Kateřina xxxxxxxx</i>	<i>Třída</i>	<i>2.</i>
<i>Datum narození</i>	<i>xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx</i>		
<i>Učební dokumenty</i>	<i>IVP vychází z RVP-LMP</i>		
<i>Poslední vyšetření v SPC</i>	<i>xxxxxxxxxxxxxxxx¹²</i>		

1. Závěr z psychologického, speciálně pedagogického vyšetření a doporučení:

Intelektový vývoj Kačenky se pohybuje v pásmu střední mentální retardace. Kačenčina schopnost spolupráce je kolísavá, tempo přiměřeně rychlé. Její silnou stránkou jsou sociální dovednosti, schopnost nápodoby.

Pedagogická diagnóza učitele: /jak dítě čte, píše, počítá/

Kačenka je velmi emočně laděná dívka, která dokáže rychle přecházet z pozitivního naladění, které vede k úžasné práci do opozice, která následně vyvolává nechuť k zadané činnosti. Klidným, citlivým, ale zároveň důsledným přístupem lze tyto situace zvládat. Kačenka dokáže, oproti loňskému roku, stále lépe zvládat práci pod vedením asistenta či učitele. Při dobrém naladění umí pracovat s menší skupinou spolužáků či naslouchat celé třídě.

Kačenka čte jednoduchá slova a krátké věty v tiskacím písmu. Píše opisem slova velkým tiskacím písmem. Zvládá i diktát velkých tiskacích písmen.

Kačenka ovládá numeraci a číselnou řadu do 6. Do 6 také s názorem sčítá a odčítá. Porovnává počty prvků v oboru do 6.

2. Konkrétní úkoly:

Integrace by měla Kačence především zprostředkovat kontakt s vrstevníky, díky nimž bude mít možnost napodobovat běžné vzory chování a jednání. Během integrace bude hlavně kladen důraz na rozvoj sociálních dovedností, samostatnosti a sebeobsluhy. Kačenka bude co nejvíce zařazovaná do společných činností s dětmi s přihlédnutím k jejím aktuálním možnostem a schopnostem. Pro usnadnění orientace ve vztazích, v prostoru a v činnostech bude Kačence poskytována individuální pomoc. Ve všech naukových i výchovných předmětech bude Kačenka plnit úkoly v kratším rozsahu a v delším časovém úseku.

¹² S ohledem na ochranu osobních dat byly veškeré tyto údaje smazány.

Důležitá je pro Kačenku konkrétní a jasná motivace a názorné a přesné pokyny. Po splnění úkolu je důležité vhodné ocenění, prožití si zážitku z úspěchu.

Velmi často je třeba střídat jednotlivé činnosti a následně poskytovat Kačence čas na odpočinek a relaxaci. Důležité je také umožnit Kačce střídání poloh při práci /sezení u stolu, pohyb po třídě, práce na koberci/.

Velký důraz bude také kladen na rozšiřování pasivní i aktivní slovní zásoby a podněcování vlastní řeči.

Vzdělávací cíle:

Sociální a emoční cíle:

- *začleňování do kolektivu dětí a společných aktivit*
- *zvládání rozmanitých sociálních rolí -požádat o pomoc, přijímat vedení, pomoci druhému, rozdělit se apod.*
- *stále intenzivnější utváření vztahů s vrstevníky*
- *rozvoj pozornosti a sebeovládání*

Komunikativní cíle:

- *podněcování vlastní řeči*
- *rozvoj aktivní a pasivní slovní zásoby*
- *podpora verbalizace*
- *logopedická podpora*

Pracovní cíle:

- *utváření pracovních návyků, příprava pomůcek*
- *održování zásad pracovní hygieny a ochrany zdraví*

Kognitivní cíle:

- *rozvoj sluchové a zrakové percepce*
- *postupné prodlužování doby soustředění*
- *rozvoj pracovních návyků a vůle*
- *zvládání základních pojmů z daných vzdělávacích oblastí*

Očekávané výstupy v jednotlivých vzdělávacích oblastech:*Komunikační a slohová výchova*

- *správná výslovnost, tempo řeči*
- *rozumět pokynům učitele*
- *základní komunikační pravidla*
- *pozdrav, poděkování, omluva*

Jazyková výchova:

- *fixace všech písmen velké a malé abecedy /tiskací/*
- *číst s porozuměním jednoduchá slova a krátké věty /velké i malé tiskací písmo/*
- *rozvíjení jemné motoriky/navlékání, práce s drobným materiálem/*
- *rozvoj grafomotoriky*
- *psaní písmen velké tiskací abecedy, slabik a krátkých vět - opisem*
- *zdokonalování techniky psaní a úpravy*
- *psaní písmen podle diktátu*

Literární výchova:

- *koncentrovat se na poslech krátkých pohádek a příběhů*
- *pamatovat si a reprodukovat krátkou říkanku*

Matematika:

- *orientace v prostoru: vpravo, vlevo, nad, pod, před, za, nahoře, dole, vpředu, vzadu*
- *číst, psát a používat číslice v oboru do 8*
- *pohybovat se v číselné řadě do 8 /vzestupně, sestupně/ + příkládání daného počtu prvků*
- *porovnávat množství v oboru do 8 /více, méně, stejně/*
- *znát pojmy +, -, =*
- *sčítání a odčítání s názorem v oboru do 8*
- *poznat a pojmenovat základní geometrické tvary*

*Můj svět**Místo, kde žijeme:*

- orientace v okolí svého bydliště a v okolí školy
- zvládat pohyb po škole / jídelna, tělocvična, toalety.../

Lidé kolem nás:

- rodinní příslušníci
- základy spol. chování /stolování, pozdrav.../
- chování při styku s neznámými lidmi

Lidé a čas:

- zvládat jednoduchou orientaci v čase – ráno, dopoledne, odpoledne, večer – denní činnosti

Rozmanitost přírody:

- nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat
- základní druhy ovoce a zeleniny

Člověk a jeho zdraví:

- zvládat sebeobsluhu a základní hygienické návyky
- zásady bezpečného chování
- dokázat sdělit své zdravotní potíže
- pojmenovat hlavní části lidského těla

Hudební výchova:

- zpívat jednoduché písně
- měnit pohyb podle tempových a rytmických změn

Výtvarná výchova:

- zvládnout základní dovednosti pro vlastní tvorbu

Tělesná výchova:

- reagovat na základní pokyny a povely k činnosti

- *zvládat jednoduché pohybové hry s vrstevníky /dodržovat pravidla hry/*

Pracovní činnosti:

- *zvládat práci s jednotlivými pomůckami a nástroji – nůžky, stavebnice...*
- *dokázat pracovat podle slovního návodu s různými materiály*
- *připravovat jednoduché pokrmy – práce s různým kuchyňským náčiním*
- *pečovat o pokojové květiny*

Hodnocení a klasifikace:

Tolerance v přístupu a hodnocení žáka podle platných pokynů MŠMT (viz Školský zákon č. 561/2004 Sb., § 16 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dle Vyhlášky č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění).

Důležité hodnotit více snahu než výsledek.

V ČJ, M a MSV bude žák hodnocen slovně. V ostatních předmětech číselně.

3. Organizace péče:

Ve škole probíhá individuální péče průběžně. Žák nenavštěvuje paralelní vyučování ČJ pro dyslektiky.

4. Pomůcky:

Hry se slovy, logop. obr. slovníky a kostky, didakt. hry a materiály na RSZ, dět. a odbor. literatura (např. nakl. Nová škola Brno, Portál, Tobiáš atd.). Hodnocení fonemat. sluchu (Škodová), pexeso obrázkové, abeceda. Papíry velkého formátu, silné a slabé pastelky a fixy. Plastový táč - krupice. Magnetická tabule. Různé drobné předměty. Manipulační geom. tvary. Modelovací hmota.

Speciálně vytvořené pracovní listy.

5. Metody práce:

- *prodloužený výklad a procvičování*
- *možnost redukce učiva*
- *omezit časově limitované úkoly*
- *kontrola pochopení zadání úkolu, matematického postupu, instrukce*

- *respektování individuálního tempa*
- *práce s chybou, společná kontrola*
- *časté poskytování pozitivní zpětné vazby*
- *respektovat sníženou kvalitu písma a úpravy sešitů*
- *upevňování + procvičování matematických operací (+, -)*
- *hodnotit dílčí úspěchy + postupy*
- *multisenzoriální přístup*
- *oceňovat snahu a zájem dítěte*
- *čtení po významových celcích*
- *prodloužené slabikování*
- *čtení po slovech*
- *čtení s porozuměním*
- *obtahování písmen*
- *užití vzoru písmen pro psaní*
- *jiná forma diktátu*
- *neustálé ověřování správnosti zvolených metod*
- *rozvoj zrakové a sluchové paměti*
- *důraz na ohleduplnost dětí a jejich spontánní pomoc*

6. Dohoda o spolupráci s rodiči a žákem:

a) spolupráce s rodiči:

- podporovat dítě v jeho aktivitě, spolupracovat s tř. učitelkou, se speciálním pedagogem (logopedem)

b) spolupráce s žákem:

- soustředit se na domácí přípravu na vyučování a na vypracovávání domácích úkolů, denně nahlas číst

7. Pracovník poradenského zařízení spolupracující se školou: xxxxxxxxxxxxxxxx

8. Předpoklad navýšení finančních prostředků:

Mzdové náklady vyučujících budou hrazeny podle platných předpisů.

Učebnice, pracovní listy – 200,- Kč

Všichni vyučující jsou informováni o obtížích a o přístupu k žákovi.“ (NOVÁKOVÁ, 2013)

4 INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI O PSÍCH SPOLEČNÍCÍCH

V teoretické části práce byly zmíněny organizace, které se zabývají canisterapií. Zde je uvedeno několik příkladů, jakým způsobem tyto organizace informují veřejnost o své činnosti.

Dne 12. 12. 2014 se konala v tělocvičně ZČU Plzeň přednáška od výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík, z. s. Studenti a učitelé se dozvěděli o práci tohoto sdružení. Získali obecné informace o animoterapii. Dále o canisterapii, canisterapeutickém týmu, o metodách a formách canisterapie. Dále byla řeč o technice polohování a o prevenci úrazu. Poté následovala praktická ukázka od Patricie Beranové a její Aimy. Na konci tohoto setkání cvičili studenti katedry tělesné výchovy s dětmi s poruchami autistického spektra. Do cvičení se přidala i P. Beranová a Aimy.

Obrázek 7 – Vánoční cvičení s canisterapií (ProCit o. s., 2014)

Dne 11. 5. 2015 se konala v budově ZČU Plzeň přednáška od obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapy. O. Tomášů, společně se svojí kolegyní z Pomocných tlapek o.

p. s., zde představila práci a zároveň poslání Pomocných tlapek. Studenti se také dozvěděli informace o výcviku psů a jeho financování. Pro představu této velmi náročné práce zhlédli video z výcvikového střediska. Ke konci přednášky následovala praktická ukázka s Jackym a Otíkem.

V PVA EXPO PRAHA se ve dnech 9. 4.–12. 4. 2015 konal 5. veletrh chovatelských potřeb pro domácí zvířata For Pets. Lidé si zde mohli zakoupit mnoho potřeb pro domácí zvířata a dozvěděli se o novinkách v oblasti chovatelských potřeb. Probíhal zde bohatý doprovodný program z této oblasti. Svoji práci zde mj. představovala Pestrá společnost, o. p. s.

Obrázek 8 – Přednáška s praktickou ukázkou od Pestré společnosti o. p. s.

Obrázek 9 – Stánek Pestré společnosti o. p. s. na veletrhu For Pets

9.–10. 10. 2015 se konaly dny plzeňských sociálních služeb. Ve čtyřech obchodních centrech byly rozmístěny stánky různých organizací zajišťujících sociální služby. Jejich zástupci informovali veřejnost o své práci s handicapovanými lidmi, nebo se seniory.

Obrázek 10 – Stánek Pomocných tlapek o. p. s. v OC Olympia Plzeň

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na canisterapii a na její využití u integrovaných žáků na prvním stupni základních škol. V první části obecně přibližovala animoterapii, celkově mapovala canisterapii a zároveň se zaměřovala na možnosti jejího využití ve školské praxi u integrovaných žáků.

V rámci praktické části bylo na toto téma realizováno dotazníkové šetření s cílem zjistit míru informovanosti učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, zkušenosti pedagogů s touto problematikou a názory na ni ve vztahu k délce pedagogické praxe a k osobním zkušenostem s chovem psa. Většina pedagogů zná definici canisterapie, ale konkrétní jednotlivce nebo organizace zabývající se canisterapií pedagogové většinou neznají. Nadpoloviční většina učitelů ví, že kontakt psa a člověka pochází již od pravěku a že canisterapeutický pes se vybírá podle povahy. Většina respondentů byla přesvědčena, že canisterapeutické zkoušky jsou dány naší legislativou, opak je ale pravdou. Další terapie za pomoci zvířat pedagogové spíše znají, nejvíce hipoterapii. Nadpoloviční většina dotazovaných se s canisterapií osobně nesetkala, setkala se pouze s pozitivními ohlasy na ni a považuje ji za účinnou. U svého integrovaného žáka by ji spíše uvítali. Jako největší problém ale vnímají klientův strach ze psa a alergii na srst. Děti ve škole, kde pedagogové působí, většinou neměly možnost se o canisterapii dozvědět. Většina pedagogů by se o canisterapii chtěla dozvědět více. Z dotazníku bylo patrné, že učitelé mají o canisterapii pouze povrchný přehled a v praxi si její realizaci většinou nedovedou představit. Pokud by se o tuto problematiku zajímali více, všechny jejich problémy a obavy by se vyřešily. Při hlubším zamyšlení pedagogů vzniklo mnoho nápadů na konkrétní aktivity, které by se v jednotlivých předmětech mohly v rámci canisterapie realizovat.

Délka pedagogické praxe ve vztahu k informovanosti, názorům a zkušenostem pedagogů v problematice canisterapie téměř nehrála roli. Naopak osobní zkušenost pedagogů s chovem psa byla rozhodující. Pedagogové, kteří mají osobní zkušenost s chovem psa, jsou o canisterapii více informováni, s canisterapií mají větší zkušenosti a z velké části na tuto problematiku zastávají pozitivní názory.

Na závěr celou problematiku canisterapie doplnila kazuistika konkrétní integrované žákyně a práce pedagoga s canisterapeutickým psem. Lépe jsme si tak mohli uvědomit význam i poslání této terapie.

Pedagogická práce je sama o sobě velmi náročná. S pomocí vedení školy, asistenta pedagoga, rodičů integrovaného žáka, canisterapeutického psa, popř. psůvoda a samozřejmě se zájmem integrovaného žáka a také pedagoga je zařazení canisterapie do výuky opravdu reálné. Pokroky a pozitivní ohlasy hřejí u srdce a všichni účastníci canisterapie mohou tak nabírat energii pro další práci. Tato diplomová práce se může stát inspirací pro pedagogy, kteří chtějí canisterapii u svých integrovaných žáků aplikovat. Pro častější zařazování canisterapie do výuky by byla užitečná větší informovanost pedagogů o této problematice. Může se tak stát např. zařazením tohoto tématu do nejrůznějších školení, kterých se pedagogové běžně účastní.

Četba příslušné literatury, návštěva nejrůznějších přednášek a seminářů, konzultace s odborníky a celková práce na toto téma mě velmi naplňovala. Canisterapii bych se chtěla věnovat i do budoucna. Mým cílem je složení canisterapeutických zkoušek a následně vykonávání canisterapie s vlastním psem.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zabývá canisterapií a jejím využitím u integrovaných žáků na prvním stupni základních škol.

V teoretické části obecně přibližuje animoterapii a celkově mapuje canisterapii, z hlediska její historie, typů, forem a technik. Také popisuje působení canisterapie na fyzické i psychické zdraví člověka.

V části praktické se pomocí dotazníkového šetření zaměřuje na informovanost učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, na jejich zkušenosti s touto problematikou a na názory na ni. Informovanost pedagogů, jejich zkušenosti a názory dále porovnává ve vztahu k délce pedagogické praxe a k osobním zkušenostem učitelů s chovem psa. Součástí práce je také kazuistika konkrétní integrované žákyně, u které je canisterapie přímo aplikována. Dále je zde popsána práce pedagoga a canisterapeutického psa při výchově a vzdělávání žákyně se specifickými vzdělávacími potřebami, která je integrována do běžné školy.

Snahou práce je přimět nejen pedagogy a psychology, ale i širokou veřejnost k zamyšlení se nad canisterapií a jejím přínosem pro člověka. Tato práce může být zároveň inspirací pro pedagogy, kteří mají ve třídě integrovaného žáka.

RESUME

This master's thesis deals with a canistherapy and its usage in elementary schools as a tool for efficient integration of disabled children.

In the theoretical section animotherapy and canistherapy are generally described from several perspectives such as history, distribution, and methodology. Further, influence of canistherapy on the physical and mental health of an individual is described.

In the experimental section of the thesis an actual research study is presented. It focuses on teachers' and lecturers' knowledge of canistherapy, as well as their practical experiences. For this purpose a structural survey was developed and distributed in several reference institutes. All tested factors are analyzed in relation to a pedagogic period or experience of interviewed teacher and his/her personal attitude toward dogs. Additionally, the methodology of teachers using canistherapeutic dogs with disabled students, who have been integrated in standard elementary schools, is described.

The goal of this thesis is to positively influence teachers and general public to think about the advantages of canistherapy as an effective tool for special educations. It can be also used as a guide for teachers working with disabled students in integrated classes.

SEZNAM LITERATURY

- Animoterapie.cz, informační server Anitera o. p. s., 2009 [online] [cit. 2015-10-25].
Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz>
- Anitera. cz, 2009 [online] [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <http://www.anitera.cz/>
- Canisterapeutické sdružení jižní Morava [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.canis-sdruzeni.cz/>
- Canisterapie o. s., 2015 [online] [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://canisterapeuti.cz/>
- Cantes, z. s., 2011 [online] [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://cantes.cz>
- ČÁP, J. a J. MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, s. r. o. 80-7178-463-X.
- DIATKA, K., 2012. *Tlapkání čili Život asistenčního psa*. Pomocné tlapky, o.p.s.
- Elva Help, 2015 [online] [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.elvahelp.estranky.cz/>
- GALAJDOVÁ, L., 1999. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-789-3.
- GALAJDOVÁ, L. a Z. GALAJDOVÁ, 2011. *Canisterapie: Pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-879-1.
- GERBELOVÁ, M., 2014. Interview. Praha: Vurmová Pavlína, 12. 12. 2014.
- Helpes: Centrum výcviku psů pro postižené [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.helpes.cz/>
- CHRÁSKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha 7: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- IAHAIO [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.iahaio.org/new/>
- KALHOUS, Z. a O. OBST, 2009. *Školní didaktika. 2*. Praha 8: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-7367-571-4.
- KOCUROVÁ, M., 2000. *Specifické poruchy učení a chování*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- LONG, M., 1999. *Rodinná encyklopedie medicíny a zdraví*. Čestlice: Rebo Productions. ISBN 80-723-4074-3.
- MIČULKOVÁ, O. a H. FEJKUSOVÁ, 2010. *Canisterapie v praxi*. Frýdek-Místek: Podané ruce o.s.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016 [online]. 2013-2016 [cit. 2016-01-27].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35181/>
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2010 [online] [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/vestnik_2349_1036_3.html
- NERANDŽIČ, Z., 2006. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. Praha: Albatros nakladatelství, a. s. ISBN 80-00-01809-8.
- NOVÁKOVÁ, Z., 2013. Kačenčín IVP.
- NOVÁKOVÁ, Z., 2014.
- NOVÁKOVÁ, Z., 2014. Interview. Praha: Vurmová Pavlína, 14. 12. 2014.
- NOVÁKOVÁ, Z., 2016. Interview. Praha: Vurmová Pavlína, 27. 2. 2016.
- Občanské sdružení Psi pro život [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.psiprozivot.cz/>

- ODENDAAL, J., 2007. *Zvířata a naše mentální zdraví: Proč, co a jak*. Praha 8: Nakladatelství Brázda, s. r. o. ISBN 978-80-209-0356-3.
- Osobnostní rozvoj pedagoga [online]. verze 2011 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluze-ve-vzdelavacim-procesu.html>
- Pes přítel člověka, 2009 [online] [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.pespriteclloveka.cz/kategorie.aspx/vycvik-a-sport/clanek/Canisterapie>
- Pestrá společnost: Aby život nebyl pod psa, 2011 [online] [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.pestraspolecnost.cz/>
- Pet Partners [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <https://petpartners.org/>
- Pomocné tlapy – canisterapie, 2015 [online]. 2009-2015 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/>
- Pomocné tlapy – canisterapie, 2015 [online]. 2009-2015 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/>
- Pomocné tlapy o. p. s. asistenční psi pro zdravotně postižené a canisterapie, 2015 [online]. 2009-2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.pomocnetlapy.cz/cz/>
- Sírius Třebíč [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.siriustrebic.cz/>
- Slovník cizích slov, 2015 [online]. 2005-2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
- Svopap, vzdělávací centrum [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.svopap.cz/>
- ŠLÉGROVÁ, L. a E. SMÉKALOVÁ, 2014. *Využití canisterapie v psychoterapii u dětí předškolního a mladšího školního věku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4586-1.
- ŠTERCLIOVÁ, J., 2015. Interview. In: *Canisterapeutická "víkendovka"*. Třemošná: Vurmová Pavlína, 7. 11. 2015.
- ŠTERCLIOVÁ, J., 2016. Rokycany: 14. 2. 2016.
- ŠVAŘÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠVEC, Š. a K. AUTORŮ, 2009. *Metodologie věd o výchově: Kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním ....* Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-192-8.
- TOMÁŠŮ, O., 2015. Interview. Třemošná: Vurmová Pavlína, 10. 10. 2015.
- VALENTA, M. et al., 2014. *Přehled speciální pedagogiky: Rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-262-0602-6.
- Vánoční cvičení s canisterapií - Pejsek, 2014. In: *ProCit o. s.* [online]. 12. 12. 2014. Dostupné také z: http://www.autismusprocit.cz/foto/view.php?zd=cvic_2014_12_pejsek&nz=V%20E1no%20E8n%20ED%20cvi%20E8en%20ED%20s%20canisterapi%20ED%20-%20Pejsek%20-%202012.%202012.%202014
- VELEMÍNSKÝ, M., J. EISERTO VÁ a V. TICHÁ, 2007. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA s. r. o. ISBN 978-80-7322-109-6.
- Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. [online]. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/>
- Zákony pro lidi, 2016 [online]. 2010-2016 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákony pro lidi, 2016 [online]. 2010-2016 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z:
www.zakonyprolidi.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Asistentka Pavlína Vurmová a budoucí canisterapeutičtí psi při plnění páté disciplíny (ŠTERCLIOVÁ, 2015).....	18
Obrázek 2 – Pomůcky pro canisterapii (ŠTERCLIOVÁ, 2016).....	25
Obrázek 3 – Odvedení cizím člověkem, Pavlína Vurmová a šikovný společník Bora.....	35
Obrázek 4 – Odložení, klientka Dagmar a asistenční pes Brut.....	36
Obrázek 5 – Přiřazování počtu prvků k danému číslu (NOVÁKOVÁ, 2014).....	100
Obrázek 6 – Kačenka, paní učitelka a canisterapeutický pes v kolektivu dětí (NOVÁKOVÁ, 2014).....	100
Obrázek 7 – Vánoční cvičení s canisterapií (ProCit o. s., 2014).....	109
Obrázek 8 – Přednáška s praktickou ukázkou od Pestré společnosti o. p. s.....	110
Obrázek 9 – Stánek Pestré společnosti o. p. s. na veletrhu For Pets.....	110
Obrázek 10 – Stánek Pomocných tlapek o. p. s. v OC Olympia Plzeň.....	111

Seznam grafů

Graf 1 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (celkové vyhodnocení).....	44
Graf 2 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	44
Graf 3 – Zobrazení otázky č. 1 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	45
Graf 4 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (celkové vyhodnocení).....	46
Graf 5 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	46
Graf 6 – Zobrazení otázky č. 2 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	47
Graf 7 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (celkové vyhodnocení).....	48
Graf 8 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (celkové vyhodnocení).....	48
Graf 9 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	49
Graf 10 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	49
Graf 11 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	50
Graf 12 – Zobrazení otázky č. 3 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	50
Graf 13 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (celkové vyhodnocení).....	51
Graf 14 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	51
Graf 15 – Zobrazení otázky č. 4 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	52
Graf 16 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (celkové vyhodnocení).....	53
Graf 17 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (celkové vyhodnocení).....	53
Graf 18 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	54

Graf 19 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	54
Graf 20 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	55
Graf 21 – Zobrazení otázky č. 5 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	55
Graf 22 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (celkové vyhodnocení)	56
Graf 23 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	56
Graf 24 – Zobrazení otázky č. 6 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	57
Graf 25 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (celkové vyhodnocení)	58
Graf 26 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	58
Graf 27 – Zobrazení otázky č. 7 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	59
Graf 28 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (celkové vyhodnocení)	60
Graf 29 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	60
Graf 30 – Zobrazení otázky č. 8 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	61
Graf 31 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (celkové vyhodnocení)	62
Graf 32 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	62
Graf 33 – Zobrazení otázky č. 9 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	63
Graf 34 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (celkové vyhodnocení)	64
Graf 35 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	64
Graf 36 – Zobrazení otázky č. 10 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	65
Graf 37 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (celkové vyhodnocení)	66
Graf 38 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	66
Graf 39 – Zobrazení otázky č. 11 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	67
Graf 40 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (celkové vyhodnocení)	68
Graf 41 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	68
Graf 42 – Zobrazení otázky č. 12 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	69
Graf 43 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (celkové vyhodnocení)	70
Graf 44 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (celkové vyhodnocení)	70
Graf 45 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	71
Graf 46 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	71

Graf 47 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	72
Graf 48 – Zobrazení otázky č. 13 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	72
Graf 49 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (celkové vyhodnocení).....	73
Graf 50 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (celkové vyhodnocení).....	74
Graf 51 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	74
Graf 52 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	75
Graf 53 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	75
Graf 54 – Zobrazení otázky č. 14 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	76
Graf 55 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (celkové vyhodnocení).....	77
Graf 56 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	77
Graf 57 – Zobrazení otázky č. 15 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	78
Graf 58 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (celkové vyhodnocení).....	79
Graf 59 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	79
Graf 60 – Zobrazení otázky č. 16 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	80
Graf 61 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (celkové vyhodnocení).....	81
Graf 62 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (celkové vyhodnocení).....	81
Graf 63 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	82
Graf 64 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	82
Graf 65 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	83
Graf 66 – Zobrazení otázky č. 17 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	83
Graf 67 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (celkové vyhodnocení).....	85
Graf 68 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (celkové vyhodnocení).....	86
Graf 69 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	86
Graf 70 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	87
Graf 71 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	87
Graf 72 – Zobrazení otázky č. 18 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa).....	88
Graf 73 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (celkové vyhodnocení).....	89
Graf 74 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů).....	89

Graf 75 – Zobrazení otázky č. 19 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	90
Graf 76 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (celkové vyhodnocení)	92
Graf 77 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (vyhodnocení dle délky praxe respondentů)	92
Graf 78 – Zobrazení otázky č. 20 v procentech (vyhodnocení dle osobní zkušenosti respondentů s chovem psa)	93

PŘÍLOHY

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Pavlína Vurmová. Studuji na ZČU v Plzni, obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Nyní jsem již v pátém ročníku a píši diplomovou práci na téma Canisterapie a její využití u integrovaných žáků na 1. stupni ZŠ. Tímto Vás prosím o vyplnění krátkého dotazníku k tomuto tématu. Celý dotazník je zcela anonymní a bude použit pouze pro účely diplomové práce. Cílem dotazníku je zjistit míru informovanosti učitelů 1. stupně ZŠ o canisterapii, zkušenosti s touto problematikou a názory na ni.

Při vyplňování dotazníku dejte prosím na své pedagogické zkušenosti a na své názory. Při odpovídání se dlouho nerozmýšlejte, odpovědi nikde nevyhledávejte a k otázkám se nevracejte (vyplňujte postupně). U většiny otázek je správná jedna možnost. U otázek, kde můžete zvolit více odpovědí, je tato možnost konkrétně uvedena. Za vyplnění Vám předem moc děkuji.

Délka pedagogické praxe: .....

Mám, nebo jsem měl/a ve třídě integrovaného žáka s IVP (individuální vzdělávací plán).

ANO - NE

Mám osobní zkušenost s chovem psa: ANO – NE

1. Jak podle Vás můžeme slovo canisterapie nejlépe charakterizovat?

- a) léčebný kontakt zvířat s člověkem
- b) léčebný kontakt člověka (terapeuta) se člověkem (klientem)
- c) léčebný kontakt psa a člověka
- d) nevím

2. Odkud jste se o canisterapii dozvěděl/a? (zde je možno zvolit více možností)

- a) z knih
- b) z TV
- c) z internetových stránek
- d) od organizace/í zabývající se canisterapií
- e) z odborného semináře o canisterapii
- f) až z tohoto dotazníku
- g) z jiných zdrojů (vypište konkrétně).....

3. Znáte některý z uvedených typů animoterapie, který se používá také v canisterapii? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) AAA - Animal Assisted Activities, tedy „aktivity za asistence zvířat“
- b) AAT - Animal Assisted Therapy, tedy „terapie za asistence zvířat“
- c) AAE - Animal Assisted Education, tedy „vzdělávání za pomoci zvířat“
- d) AACR - Animal-Assisted Crisis Response, tedy „krizová intervence za pomoci zvířat“
- e) neznám žádnou z nich

4. Znáte některé organizace nebo jednotlivce, které (kteří) se zabývají canisterapií?

- a) ano (vypište které).....

b) ne

5. Znáte ještě jiné terapie za pomoci zvířat? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) ano, felinoterapie je .....
- b) ano, hipoterapie je .....
- c) znám ještě další terapie .....
- d) kromě canisterapie neznám žádnou jinou terapii za pomoci zvířat

6. Setkal/a jste se s canisterapií již osobně? Kde?

- a) ano - ve škole, psovod společně se psem sem dochází
- b) ano - ve třídě, kde učím
- c) ano - na semináři o canisterapii
- d) ano - při jiné příležitosti (vypište prosím konkrétně) .....
- e) ne

7. Považujete canisterapii za terapii, která působí příznivě na člověka?

- a) ano, canisterapii vnímám jako velmi účinnou terapii
- b) ano, canisterapii vnímám jako pouze pomocnou terapii spolu s dalšími terapiemi
- c) ne, canisterapie nemůže působit příznivě na zdraví člověka
- d) nevím

8. Setkal/a jste se ve svém okolí s nějakými ohlasy na canisterapii?

- a) ano, pouze s pozitivními
- b) ano, pouze s negativními
- c) ano, s negativními i s pozitivními
- d) ne, se žádnými ohlasy jsem se neseťkal/a

9. Které plemeno psa je podle Vás pro canisterapii nejvhodnější?

- a) kterékoli, které ovládá základní poslušnost
- b) kterékoli, kromě policejních psů (německý ovčák, belgický ovčák, rottweiler...)
- c) nezáleží na plemeni, ale na povahových vlastnostech psa
- d) nevím

10. Měl by mít pes společně s psovodem složené nějaké zkoušky?

- a) ano, je to dáno zákonem
- b) ano, ale zákonem to dáno není
- c) ne
- d) nevím

11. Máte představu, za jakou nejkratší dobu je člověk schopen vychovat psa od štěněte tak, aby s ním mohl oficiálně vykonávat canisterapii?

- a) do 1 roku
- b) do 2 let
- c) do 3 let
- d) do 4 let
- e) nevím

12. Od které doby je znám kontakt člověka se psem?

- a) od pravěku
- b) od starověku
- c) od středověku
- d) od novověku
- e) nevím

13. Setkal/a jste se s canisterapií osobně? Pokud ano, jak (popř. ve které oblasti) canisterapie pomáhala? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) v oblasti řeči (při verbální komunikaci s okolím)
- b) při neverbální komunikaci
- c) po stránce tělesné (např. uvolnění spasmů, rozpohybování klienta...)
- d) při rozvoji jemné motoriky
- e) při vzdělávání klienta
- f) canisterapie pomáhala ještě v jiné oblasti (vypište).....
- g) s canisterapií jsem se osobně ještě nesetkal/a

14. Vznikly při samotné canisterapii nějaké problémy? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) ano, klient byl na psa alergický
- b) ano, klient měl ze psa strach
- c) ano, pes odmítal spolupráci s psovodem
- d) ano, jiné (vypište).....
- e) ne, při canisterapii jsem neshledal/a žádné problémy
- f) s canisterapií jsem se osobně ještě nesetkal/a

15. Měly děti ve Vaší škole možnost dozvědět se o canisterapii v podobě besedy, přednášky, nebo v běžné hodině?

- a) ano, součástí byla také praktická ukázka práce psa
- b) ano, děti dostaly na toto téma pouze teoretické informace
- c) ne
- d) nevím

16. Pokud byste měli, nebo máte ve třídě integrovaného žáka, uvítali byste u něj canisterapii? Dodávám, že je možné vychovat psa tzv. šikovného společníka, kdy je schopen např. vyhledat, přinést a následně podat jednotlivé předměty. Poslouchá svého psovoda a zároveň je možné s ním provádět canisterapii.

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17. Prosím zamyslete se nad tím, ve kterém předmětu byste canisterapii uvítali a které konkrétní aktivity by se mohly v hodině využít pro edukaci integrovaného žáka společně se psem. Prosím Vás, abyste se nad touto otázkou opravdu zkusili zamyslet. Veškeré Vaše nápady uvítám. Věřím, že díky své pedagogické praxi jich bude spousta. (zde je možno zvolit více odpovědí, vždy zvolte konkrétní hodinu/y a k ní napište konkrétní aktivitu/y)

- a) český jazyk.....
- b) matematika.....

- c) prvouka.....
- d) tělesná výchova.....
- e) výtvarná výchova.....
- f) jiné.....
- g) canisterapii bych u integrovaného žáka neuvítal/a

18. Co byste jako učitel/ka udělal/a proto, aby mohl mít Váš integrovaný žák ve třídě cílený kontakt se psem? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) pořídil/a bych si psa a zkusil/a bych ho k tomu vychovat
- b) hledal/a bych různé možnosti na internetu, v knihách, nebo časopisech
- c) obrátil/a bych se na rodiče integrovaného žáka
- d) obrátil/a bych se na ředitele školy
- e) obrátil/a bych se na některého z pracovníků organizací, které se tímto zabývají
- f) zvolil/a bych ještě jinou možnost (vypište konkrétně).....
- g) nechci, aby měl integrovaný žák tento cílený kontakt se psem

19. Existuje několik problémů, které se mohou vyskytnout při canisterapii. Které z nich považujete za závažné? (zde je možno zvolit více odpovědí)

- a) klient je na psa alergický
- b) prostředí pro vykonávání canisterapie není vhodné
- c) klient má strach ze psů
- d) pes odmítá spolupráci se psovodem
- e) pro vykonávání canisterapie není dostatek financí
- f) za závažný/é problém/y považuji ještě (vypište).....

20. Chtěli byste se o canisterapii dozvědět více?

- a) ano
- b) ne, už toho vím dost
- c) ne, nezajímá mě to

Mockrát Vám děkuji za Váš čas, který jste strávili při vyplňování tohoto dotazníku. Pokud na mě máte nějaký dotaz nebo máte zájem o zaslání správných odpovědí, kontaktujte mě na dpvurmova@seznam.cz

Pavčina Vurmová